Bir garip vaka: Matmazel P.

BRIAN O'DOHERTY

İngilizceden çeviren:
Serpil Durak

AYRINTI

BRIAN O'DOHERTY

O'Doherty görsel sanatlar alanında yaptığı çalışmalarla tanınıyor. Karısı Barbara Novak'la New York'ta oturuyor.

BAŞLICA YAPITLARI: *Inside The White Cube* (Beyaz Kübün İçinde), *Object and Idea* (Nesne ve Düşünce) ve *American Masters: The Voice and the Myth* (Amerikalı Ustalar: Ses ve Mit).

Ayrıntı: 162
Edebiyat dizisi: 56

Bir Garip Vaka: Matmazel P.
Brian O'Doherty

İngilizceden çeviren
Serpil Durak

Yayıma hazırlayan
Tuncay Birkan

Kitabın özgün adı
The Strange Case of Mademoiselle P.

Pantheon Books/1992.
basımından çevrilmiştir.

© Kesim Ajans

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Sait Kızılırmak

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi (0 212) 516 94 15

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım
Ağustos 1996

ISBN 975-539-149-5

AYRINTI YAYINLARI
Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Fax: (0 212) 516 45 77

Brian O'Doherty

BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P.

AYRINTI

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR
Milan Kundera/10. basım

KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ
Peter Handke

YÜZBAŞI ve KADINLAR TABURU
Mario Vargas Llosa/3. basım

BİZ
Yevgeni Zamyatin/2. Basım

KESİK BİR BAŞ
Iris Murdoch/2. basım

YENİ TANRILAR
Alberto Vasquez-Figueroa

İNFAZA ÇAĞRI
Vladimir Nabokov

EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?
Woody Allen/4. basım

ÇALI HOROZU
Michel Tournier/2. basım

BANYO
Jean-Philippe Toussaint

BALKON
Jean Genet / Tükendi

GÜNEŞ İMPARATORLUĞU
J.G. Ballard

BEYAZ ZENCİLER
Ingvar Ambjörnsen/3. Basım

SİYAH MADONNA
Doris Lessing

KAPANDA ÜÇ KAPLAN
G. Cabrera Infante

ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN
Marge Piercy

ANARŞİNİN KISA YAZI
Buenaventura Durruti'nin Yaşamı ve Ölümü
Hans Magnus Enzensberger

FOTOĞRAF MAKİNESİ
Jean-Philippe Toussaint

GÜLÜN GÜNLÜĞÜ
Ursula K. LeGuin/2. basım

HOTEL DU LAC
Anita Brookner

AZİZLER ve ÂLİMLER
Terry Eagleton

VEDA YEMEĞİ
Michel Tournier / 2. basım

ORLANDO
Virginia Woolf / 2. basım

UTANÇ BİTTİ
Anja Meulenbelt / 2. basım

YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI
J. G. Ballard

KARANLIĞIN SOL ELİ
Ursula K. LeGuin / 2. basım

AĞ
Iris Murdoch

WATT
Samuel Beckett

EKOTOPYA
Ernest Callenbach

GECEYİ ANLAT BANA
Djuna Barnes

İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK
Ingvar Ambjörnsen / 2. basım

CUMA
ya da Pasifik Arafı
Michel Tournier

AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI
Tunc/Nunquam
Lawrence Durrell

GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA
Anja Meulenbelt

MURPHY
Samuel Beckett

MASAL MASAL İÇİNDE
Khimaira
John Barth

ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI
Değerlerin Sorgulanması
Robert M. Pirsig

PARFÜMÜN DANSI
Tom Robbins

SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI
J. G. Ballard

FRANSIZ TEĞMENİN KADINI
John Fowles

BEYAZ OTEL
D.M. Thomas

MYRA
Gore Vidal

DALGALAR
Virginia Woolf

ATLANTİK ÖTESİ
Witold Gombrowicz

HAYRANLIK
Anja Meulenbelt

FERDYDURKE
Witold Gombrowicz

MELEKLER ZAMANI
Iris Murdoch

PAULINA 1880
Pierre Jean Jouve

EŞEKARISI FABRİKASI
Iain Banks

ROCK LANETİ
Iain Banks

KAYIP ZAMAN
Anja Meulenbelt

SENİ İÇİME GÖMDÜM
Andrew Jolty/2. basım

BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ
Sören Kierkegaard

KONFİDENZ
Ariel Dorfman

ALTIN DAMLA
Michel Tournier

BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P.
Brian O'Doherty

HAZIRLANAN KİTAPLAR

NİETZSCHE AĞLADIĞINDA
Irvin D. Yalom

KIZIL AĞAÇLAR KRALI
Michel Tournier

MÖSYÖ
Jean-Philippe Toussaint

AİLEDE BİR ÖLÜM
James Agee

MOLLOY
Samuel Beckett

MALONE ÖLÜYOR
Samuel Beckett

ADLANDIRILAMAYAN
Samuel Beckett

62
Julio Cortazar

DUYGUSAL BİR YOLCULUK
Laurence Sterne

KALPSİZ AMANDA
Jurek Becker

HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ
Jean Genet

KÜÇÜK DEĞİŞİMLER
Marge Piercy

PORNOGRAFİ
Witold Gombrowicz

BAKAKAİ
Witold Gombrowicz

GÖKTAŞLARI
Michel Tournier

Barbara Novak için

I

Hiçbir şey söylemedi. Adımları bana doğru sürüklendi. Bu görüşmeyi ayarlayan annesi, konuşkan bir kadındı; kızına sert uyarılarda bulunuyor, bana da saygılı bir tonda hitap ediyordu. Kızı yüksek pencerenin kenarına oturttum ve gözlerinin içine baktım. Gözlerindeki iltihaplanmanın neden olduğu akıntılar kurumuş ve burnunun her iki yanında bir salyangozunkini andıran parlak izler kalmıştı. Gerçekten de, gözlerinin yerini sanki kımıl kımıl iki salyangoz almış gibi görünüyordu. Gözleri, çehresiyle tam bir uyumsuzluk içinde; dışarıya doğru çıkıntı yaparak yuvalarında dönüp duruyorlardı. Yüzünde, bu kez biraz kaygılı olmasına karşın sabırlı bir ifade vardı. Şapkasını çıkarttığımda, saçlarının kısacık kesilmiş olduğunu gördüm. Fakat, modaya ya da peruk kullanabilmeye uygun

bir kesim değildi; çim biçer gibi, gelişigüzel kesmişlerdi. Şakaklarının üst kısmı yer yer açıklı koyulu görünüyordu, neredeyse keldi.

Annesi hemen atıldı, "Efendim, iki ay boyunca başını alçıyla kapladık. Neden mi ? İyi bir tavsiye üzerine. Başını oynatmaması, gözlerini rahatlatması ve bir kukla gibi ani hareketler yapmaması için. Sülükler, müshil ilaçları, yakılar, hepsi doktorların talimatlarıydı.Ve de gözbebeklerine uygulanan şoklar, efendim. Yüzlerce, her biri bıçakla oyarcasına acı veren yüzlerce, binlerce –"

Konuşmasının şiddetiyle sendeledi, kollarını ileriye doğru uzattı. Hizmetkârım François onu bir sandalyeye yerleştirdiği anda bir ağlama krizine kapılıp anlaşılmaz bir şeyler gevelemeye başladı, bütün bunları daha önce de sık sık yaşamış gibi bir hali vardı.

"Ah yavrum, benim güzel yavrum-Tanrının laneti-üç yıl aydınlık-onbeş yıl karanlık- bu işkenceyi hak edecek ne yaptık ki biz-bir tanecik yavrumuz-başında böyle bir dert varken onunla kim evlenir-yardım edin, yardım edin bize-Tanrı eğer orada, gökyüzündeki yerindeyse, bu lanetten kurtulalım-yavrum, yavrum, sonsuz karanlıklar, karanlıklar, işkenceler-benim masum yavr-"

Sözleri giderek bir "ai" sesine dönüştü, bunu uzun bir "o" sesi izledi, ardından da uzun bir "i" sesi çıktı. Oldukça uzun süren, ürkütücü ve hoş olmayan bir iniltiydi bu. Şimdi bir yandan François'nın elini göğüslerinin arasında sıkı sıkı tutuyor, bir yandan da abartılı bir şekilde hıçkıra hıçkıra ağlarken yüzünü, François pek hoşnut olmasa da, onun ceket koluna bastırıyordu. Bakışlarımı kıza çevirdiğimde, ondaki değişim beni şaşırttı. Gözbebekleri yoktu. Yalnızca gözünün akları görünüyordu. Kasılmalarla yıpranmış ve kırışmış olan boynundaki kasların gerilimiyle ağzı aşağı doğru kıvrılmıştı. Gözleri böylesine öfkeli bir şekilde dönüp dururken sanki kafatasının içiyle görmeye çalıştığı gibi bir hisse kapıldım. Çocuğu anneden ayırmamın gerekeceğini ilk kez seziyordum.

Kızın rahatsızlığının nasıl başlayıp geliştiğine ilişkin annesinden bilgi alma çabalarım kısmen başarılı oldu. Önceki gün görüşmemiz sırasında, babası da gerekli bazı ayrıntıları açıklamıştı. Babası, bir yandan rüzgarın ne yönden estiğini izlerken bir yandan da ilişkilerinde, belli bir mesafeyi koruyan ve bu mesafeliliği çoğunlukla asaletle ve bilgelikle karıştırılan, saray çevrelerindeki dikkatli insanlardan biri gibiydi. Kızının rahatsızlığının başlangıcı

için kesin bir tarih veriyordu - 9 Aralık 1762. Bense kızı tam on beş yıl sonra, 20 Ocak'ta görüyordum. Onu zaten biraz tanıyordum. Sarayda ona ilişkin iyi bir izlenim edinilmişti ve sağlıklı bir kadını bile kıskandırabilecek başarılara imza etmişti.

Her vakada farklı sorunlar vardır. Hiçbir şey açık, kesin ve basit değildir; tarihin bize dönüp baktığında yazacağından ya da bizim geçmişe dönüp baktığımızda gördüğümüzden çok farklı bir alanda icrayı sanat eyliyoruz. Tarih açısından herşey yalnız sonuçlarıyla aktarılacak denli basittir, tarihin kriteri, başarı ya da başarısızlıktır. Franzl vakasında elde ettiğim kazanımların kolaylıkla silinebileceğinin farkındaydım. Benzer bir vakaydı. Fakat bu kızın ait olduğu muhit hem beni düşündürüyor, hem de bana bir şans tanıyordu. İmparatoriçenin onunla ilgilendiğini biliyordum, sanıyorum, nedeni babasının resmi bir görevli olmasıydı. Kız pek çok kez İmparatoriçe için piyano çalmıştı. İmparatoriçe onu, baş doktor Stoerk'in denetimine sokmuştu. Bilimsel unvanımı alımam sırasında sınav denetçiliği yapan Stoerk'e sevgi duyardım, nikah törenimde de şahitlik yapıp beni onurlandırmıştı. Son yıllardaysa pek görüşmemiştik. Kızdaki belirtilerin hafifletilmesi için girdiği çabalarının başarısız olduğundan haberim vardı. Aslında, Franzl'ın tedavisiyle ilgili söylentilerin de etkisiyle, babasının onu benim gözetimim altına sokmayı istemesi, belki de başvurabilecekleri en son çareydi. "Söylentiler" diyorum, çünkü kötü kaderimin bir cilvesi olsa gerek, yaptığım her tedaviye bir gölge düştü; güvensizlik gölgesi. Yaptıklarım kırılgan, kolay yıkılabilir şeyler. Zihnin kendisi, çelişkili ve akla gelmeyecek yollarla bizim özümüzde ikamet eden bir gölgedir. Met-cezir gibi, gölge, evrensel sıvı ile birlikte bir genişler, bir küçülür. Bu sıvının içindeki çeşitli güçler birbirine doğru kayarlar, tıpkı gözlemcinin kendi gözünden uzak yıldızlara, bu dünyadaki kısacık dolaşımımız sırasında yankılayıp cisimleştirdiğimiz göksel armonilere ulaşan bir teleskop gibi. Bizler hem madde, hem de gölgeyiz ve manyetik güç yoluyla cismimizi devindiren, gölgedir. İnsanların bunu anlayabilmeleri çok zor, özellikle de maddenin esas olduğuna inanan tıp adamlarının. Kızın tedavisini üstlenip eski dostum ve pîrim Stoerk'i kızdırmayı hiç ama hiç istemiyordum.

Önceki gün babasına söylediklerimi annesine de söyledim.

Yani, eğer beden ölüyse, ruhun bir işlevi olamayacağını; fakat beden yaşıyorsa, ruhun bazen kendinden geçip bir karanlığa gömüleceğini anlattım. O karanlığa seslenebilmenin ve onun yankılarını duyabilmenin bazen mümkün olduğunu, ruhu uyandırmanın ve onu bedene geri dönmek için kandırabilmenin yavaş seyreden, tehlikeli bir uygulama olduğunu açıkladım. Bu amaçla kızın gözlerini inceleyecektim; eğer gözleri bedensel olarak ölmüşse, yapılacak hiçbir şey yoktu. Fakat organların kendilerinde sorun yoksa, karanlıktan kurtarılabilirlerdi.

Babası dün beni aslında dinlemeksizin nasıl dinlediyse, annesi de bugün aynı şekilde dinledi. İkisi de açıklama değil, güvence istiyorlardı. Onlara göre, ben büyüden, ya da üfürükçülükten söz ediyordum. Eğitimli bir kişi olduğu için babasından daha fazla beklentim vardı, gerçi saraydaki sekreterlik görevinin ne gibi işleri kapsadığını tam da bilmiyordum, ya. Hastanın -hasta gençse, ailesinin- yapılacak tedavinin doğasını anlamalarının doktor için bir avantaj olduğuna her zaman inanmışımdır, her ne kadar kimi insanların bu anlama yeteneğine sahip olmadıklarını kendime anımsatmam gerekse de. Onlara "hayvani ruhlar"dan söz ettiğim zaman bazıları kedi ve köpeklerden söz ettiğimi sanıyorlar. Bıraksalar - tabii ki bırakmazlar- tüm öğrencilere Wolff'ün *İnsan, Hayvan ve Bitkilerin Organları Üzerine Rasyonel Düşünceler* kitabını okuturdum. İyi ve güvenilir bir Almancası var, herkesin anlayabileceği bir kitap. Tabii, Wolff'ün arkasında, yüce Descartes var; tüm canlı varlıklar Descartes'ın bir ışık olan aklına doğru dönüyorlar. Belki de hastanın eğitimi üzerinde ısrarla durmam bundan kaynaklanıyor. Düşüncenin kesinliğinin ve aklın ışığının erişemeyeceği hiçbir giz yoktur. Ben, sevgili Wolff'üm kadar ileri gitmiyorum -Tanrının onunla eşit olunan bir duruma dönüştürülebileceğini öne sürmüyorum- fakat eğer bilim buna hak kazanırsa, klasik biçimde, aklın ışığında yönlendirilmelidir. Önce veri, sonra hipotez, sonra da kanıt olmalı. Bu zihinsel alışkanlığı edinmediğimiz sürece, bir mıknatıs kümesinin ortasındaki pusula gibi dönüp dururuz.

Kızın gözleri çok kötü durumdaydı; gözlerini kırpıştırıp duruyordu ve üzerinde, sarı irinli bir iltihaplanma vardı, ona ne zaman bir şey söylesem gözleri hızla dönüyordu. O berbat alçının neden olduğu kelliği ve kollarındaki sülükler ve kan izleriyle içler acısı

bir görünüşü vardı. Genel durumu beni düşündürdü. Karşımda, meslektaşlarım tarafından uygulandığı haliyle tıp sanatının, canlı bir sonucu vardı. Ona hiçbir tedavi yapılmamış olsaydı kat kat daha iyi olacaktı. Tıbbi müdahalelerin yol açtığı acıklı sonuçlarla, zihni hiçe sayan, zihin, beden ve gezegenler arasındaki armoniden bihaber olan teoriler adına yapılan bu müdahalelerin zihin ve beden üzerinde birikim yapan aşağılamalarıyla o denli çok karşılaşıyoruz ki... Bilimsel unvanımı almak üzere hazırlamış olduğum, "Gezegenlerin İnsan Bedeni Üzerindeki Etkisi" başlıklı tezimi sık sık savunmak zorunda kalmıştım. Hastalık ve acının gölgelediği, dünyayı karanlık gören bu gözlere baktığım zaman düşüncelerimin, ışığın içlerinden geçerek ruha girebildiği organlar da dahil, tüm canlıları aralarındaki armonik aydınlığa götürebilecek tanrısal kürelere takılmaması olanaklı mıydı? Gözleri dikkatle inceledim. Gözbebekleri ışığa yanıt veriyordu. Gözler yaşıyordu, fakat zihnindeki karanlık nedeniyle ışıktan kopmuşlardı.

İlk şartım kızın, -ya da Marie Thérèse'in; artık ona bu isimle hitap ediyordum, (öyle sanıyorum ki, bir saraylı jesti olarak, ona İmparatoriçenin adı verilmişti)- annesinin etkisinden uzakta, benim kliniğimde yaşamasıydı. Bu duruma gelmesinde anne ve babasının ne kadar payları olduğunu bilemezdim. Fakat ışığın yeniden onun gözlerine dönmesini sağlayabilmem için tüm ilgisini bana yöneltmesi gerekiyordu. Annesi ile babası, aralarındaki uzun tartışmalardan sonra şartlarımı kabul ettiler. Ardından, kızının karanlıklara boğulması olayının ayrıntılarını anneden de almaya çalıştım. Üç yaşındaki bir çocuğun ansızın kör olması anne için tümüyle gizemli bir olaydı; bu olsa olsa Tanrının bir anlık kaprisiydi. Acaba karşısına dayanılmayacak denli berbat bir görüntü mü çıkmıştı da aklının onu karartmaktan başka bir seçeneği kalmamıştı? Her birimizin bedeninde durmaksızın alçalıp kabaran görünmez sıvılar nasıl olmuştu da geri çekilip onun gözlerini kupkuru bırakmışlardı? Hem neden o? O cana can katan sıvı geri çekildiyse neden o tarihte bütün çocuklar kör olmadı? Bunlar çok geniş kapsamlı sorular. Marie Thérèse benim önüme yalnızca başlı başına ilginç bir örnek koymakla kalmadı, hastalık ve hastalığın kaynağı üzerine düşünmemde de aracı oldu.

Marie Thérèse çevresindeki nesneleri göremese bile, evimin

odaları, duyularla eşitsiz koşullarda çatışma içine giren, dış dünyaya ait dikkat dağıtıcı etkileri en aza indirip zihnin dinlenmesini sağlayacak şekilde tasarımlanmıştır. Halılar, perdeler, asistanlarım ve yardımcılarımın alçak ve ezgili bir tonda hoş sesli konuşmaları da buna katkıda bulunuyor. Sık sık gelip çalmaları için müzisyenler tuttum; babasını çok sevdiğim genç Wolfgang'ın arkadaşlarından yaylı çalgılar ve flüt dinliyorduk. Kızın tepkisi beni hiç şaşırtmadı. Özellikle genç Wolfgang'ın yeni piyanoyu ilk kez denemesi sırasında, gözlerindeki aşırı seğirmeler ve titremesi durdu, boynundaki ve alnındaki ani kızarmalar azalarak yok oldu, yanaklarında bir pembeliğe dönüştü. Onunla her zaman sakin ve değişmeyen bir ses tonuyla konuşuyordum, her cümleyi onun zihnine girmeye hazır olacak şekilde ayarlıyordum. Hastanın bedeninin her yanına en az hareketle ulaşabilmek için, tedavilerim sırasında, hastadan geniş ve rahat bir kanepeye uzanmasını isterim. Çok abartılı olan modaya uygun giysiler ellerimin hareketini engelliyorlar; özellikle de kadınların o anlamsız elbiseleri, etekleri, vatkaları, eteklerinin çemberleri ve tüm öteki ıvır zıvırları. Bu elbiseler pazar gezilerinde gösteriş yapmak için idealdirler, ama benim evimde işi zorlaştırmaktan başka bir işe yaramazlar.

Marie Thérèse, hepimizin de kısa sürede farkettiğimiz gibi, olağanüstü tatlı bir insandı. Ailesinin yörüngesi dışına çıktığında, bir bahar çiçeği gibi serpilip gelişiyordu. Beklendiği gibi, biraz pasifti, fakat bana öyle geliyordu ki, bu pasiflik, ileri düzeyde sabırlı olmasının bir sonucuydu. Eğer hoş olmayan bir durum varsa, -annesinin günlük ziyaretlerini de bu durumlara dahil ediyorum- başını ve bedeninin üst kısmını hafifçe, fakat düzenli bir ritm ile sallarken yüzünde de tatlı bir gülümseme olurdu. Böyle zamanlarda hem yanımızda, hem çok uzaklardaydı, ya da bu izlenimi verirdi. Sohbete dahil edilince, yanıt verirdi. Gözkapaklarını tamamen kapatırdı. Bir keresinde gizlice ona yaklaşmıştım ve kapalı gözkapaklarının ardındaki gözbebeklerinin olağanüstü bir tedirginlikle dört döndüğünü gözlemlemiştim, ama o hafif gülümsemesini koruyordu. Zeki bir kızdı; hastamın zekiliği böylesi durumlarda her zaman en önemli müttefiğim olmuştur. Onunla sohbetlerimizin her anında zekasının kıvraklığı kendini belli ediyordu ; yalnız aile yaşamından ya da hastalığından söz açtığımda bedenindeki ritmik sallanma hız-

lanıp daha abartılı bir hale geliyor, gülümsemesi acı bir sırıtmaya dönüşüyordu, trajik tiyatrodaki trajedi maskeleri gibi.

Temel kural gözlem yapmak olduğu için, onu her an dikkatle izledim ve ona ilişkin rapor tutmayı da ihmal etmedim. Gözleri görmeyen genç bir kadını izlemek insanı hoşnut kıldığı kadar da rahatsız edici oluyor. O yeni şeyler öğrendikçe, olağanüstü genç bir yaratığı incelemenin zevkini tadıyordum. Önceleri ikircikli adımlarla odalar arasında yolunu bulmaya çalışırken, sonraları, daha büyük bir özgüvenle davranmaya başladı, öyle ki, kendinden emin hareketlerle elini hedefinin hemen yakınına indirebiliyordu; farkında olmadan bir baş hareketiyle yaptıklarını onaylarken buluyordum kendimi. Hareketlerindeki, daha en başta gözüme çarpan akıcılık giderek arttı. Rahatsızlığım ise, benim görebiliyor olmamın verdiği hak edilmemiş bir üstünlük anlayışından kaynaklanıyordu. Bana öyle geliyor ki, karşılaştığımız kişileri, içgüdüsel olarak, güzelliklerine göre sınıflandırıyoruz ve bu sıralama kusurları, anormallikleri de kapsayacak kadar genişleyerek, sarayda kullanılana benzer bir değer ölçeği yaratıyor; yani doğumla birlikte belirlenen sınıflandırma, kişinin mevkisinin üstünde ve altında olanların nasıl davranmaları gerektiğini buyuruyor. Böyle bir üstünlük duygusunun sağduyulu insanlar tarafından kabul edilemeyeceği ortada, ama köklerinin derinlerde olduğundan kuşkuluyum; hayvani bir yanı olduğundan da. Kendi türünden kusurlu olanları reddeden hayvanlar gördüm. Öyle görünüyor ki, bu acımasızlık, yani körlüğün bir başka biçimi, doğanın kendisinde var. Şu halde, alt benliğimizi aşıp kendimizi uygun armoni içine yerleştirmek için daha da çok uğraşmamız gerekiyor.

Ama, *onun* üstünlüğünü açık olarak ortaya koyan olaylar da oldu. Geçmek bilmeyen günlerde kendisini dantel örerek oyalıyordu. Elleri, sanki kendilerine ait bir zekaya sahiplerdi; büyük beceri ve yaratıcılık sergiliyorlardı. Tabak altlıkları ve danteller karımın hayranlığını uyandıracak kadar güzeldi. Pek çok şeyden kolayca hoşnut olabilen karım, dantel işinde yalnızca en büyük becerilerin ürünlerini takdir eder. Marie Thérèse'in motifleri nasıl izleyebildiği ve böyle karmaşık el becerilerini nasıl meydana getirebildiği ise benim için bir giz. Zihnimde, böyle anlarda, kendisinin bilinçli bilgisi dışında, gözlerinin görme yetisine tekrar kavuştuğu düşüncesi

uyandı. Bu yüzden biraz çekinerek ince bir gözbağı takmasını rica ettim; tatlılıkla ricama uydu, fakat gözlerindeki bağ becerilerine hiçbir şekilde gölge düşürmedi.

Dantel ve örgü işlerindeki olağanüstü başarısı, onu küçük kuyruklu piyano çalarken dinleyenler için önemsizleşiyordu. Aynı bilgili ellerden, bana dantel örmedeki becerisini anımsatan, uyumlu akorlar ve karmaşık duygular boşanıyordu. Müziğin ruh üzerindeki etkisine derinden inandığım için, geleceğe dönük bu başlangıç, çaldığı zamanlarda iç dünyasına açılan bu kapı, sanki usta bir piyanisti dinliyormuşum gibi beni heyecana boğdu. Kendimi, onun nasıl çaldığını doğru bir şekilde değerlendirebilmek için ayarlamalar ve ölçümler yaparken buldum. Kör olması beni aşırı mı etkiliyordu? Doktoru olarak üstlendiğim rol beni önyargılı bir şekilde ondan yana davranmaya mı itiyordu? Yoksa onun seçimleri benim zevkime çok fazla hitab ettiği için ayrım yapma yeteneğimi yitirmiş miydim? Çalarken yüzünü seyrediyordum, bazen de gözlerimi kapatarak onun karanlığını paylaşıyordum (çünkü müzik kimi zamanlar bir tür körlüğü arzulamamıza yol açar, ruh kendinden geçerken karanlık, gözlerin dinlenebileceği bir yer olur). Güvenli ve enerji dolu girişkenliği, özellikle de sağ elle çalınan zor bölümlerdeki duyarlılığı ve hatasızlığı beni büyülüyordu. Parmakları çok nadir yanlış bir tuşa dokunuyordu.

Bir piyanisti ilk kez dinlediğinizde, kulaklarınız neredeyse otomatik bir programlanmaya tabi olur: Önce, çalan kişi, gerek kendisinin, gerekse de dinleyicilerinin ilerleyen dakikalarda bir sonraki dikkat aşamasına, yani müziğin ruhuna ulaşmalarını sağlayabilecek teknik ustalık düzeyine ulaşmış mıdır? Sonra, yorumun bireyselliğini, yani parçadaki ruhun ne şekilde benimsenmiş, değişime uğratılmış ve yorumlanmış olduğunu, yani yorumcunun kendine özgü sesini algılamak için dinlerim. İcracı müziğin içine girip, onu içerden tamamlıyor mu? Yoksa ne kadar ustalık gösterilirse gösterilsin müziğin ruhu dışardan mı biçimleniyor, yani ne kadar mükemmel görünse de aslında bir taklitten mi ibaret? Bunlar çözümü hiç de kolay olmayan sorunlar. Pek çok icracı, müziğin tarzını ve tonunu, bir elmasa biçimini veren kesici gibi biçimlendirmek amacıyla, müziğin dışında kalmayı seçerek bir tür teknik mükemmellikten yana hareket eder. Gençliğimde ben de bu yöntemden ya-

naydım, fakat şimdi bunun, kulağıma uyumlu gelse de duygularımı etkileyemediğini farkediyorum. Günümüzde moda olan öteki yöntem de müziğe içerdiğinden fazlasını yüklemek ki, bu da bana en az ilki kadar itici geliyor. Müzik satırları abartılıyor ve heyecânın iniş çıkışını gösteren bir tür çizelgeye dönüşüyor; bestecinin hedeflediğinden hep biraz daha hızlı bir tempo ile koşturuluyor. Bu yaklaşım sözünü ettiğim ilk yönteme göre daha çok sayıda insanın beğenisine uygun oluyorsa da, bizler gibi üst düzeyde sanata özlem duyanlara hoş gelmiyor. Bizim gibilerin sayısı da hiçbir zaman fazla değildir. Bu konuyu müzisyenlerimle de tartıştığım zaman aynı görüşte olduklarını ifade ettiler. Onlardan "müzisyenlerim" diye söz ediyorum, çünkü ara sıra benim kliniğim için çalıyorlar; Marie Thérèse ile kolayca iletişim kurabiliyorlar ve Marie Thérèse onların ziyaretlerini sabırsızlıkla bekliyor.

Bence, Marie Thérèse çalarken müziğin ruhunu gayet iyi farkediyor ve onu kendi tabiatına göre ustaca değişime uğratıyor. Kimi notalarda tempoyu biraz düşürerek çok bilinen bir besteye bile yeni bir boyut kazandıracak kadar güveniyor kendine, böylelikle kulağın hep tetikte olmasını sağlıyor. Bu nedenle iki yanlı bir ilgi uyandırmış oluyor. Müziğe kapılıp dinlerken, aynı anda da, kulağımız bir soru sorulduğunun farkına varır ve onun yanıtını arar. Kimi zamanlar parça sona erdiğinde yanıt hâlâ bulunmamış olur, fakat bu da insanda keyifli bir tatminsizlik bırakır. Bunlar zihinde hemen o anda açıklanamaz. Onun duygularındaki zenginlik, taşıdığı özlem ve çalışına derinlik ve kişilik kazandıran zekası müzikten yükselerek yayılıyor; öylesine etkileyici ki, insan ağır ağır kandırılıyor ve ilgi duymak zorunda kalıyor. İyi bir konser sırasında bunun saraylılar için de gerçekleştiğini gözlemlemiştim. Saraylılar genellikle ne düşündüklerini maskelemek için ilgili görünürler, (belki de bana öyle geliyordur), çünkü en iyi becerdikleri şey ilgileniyormuş gibi davranmaktır. Şu da var ki, kulakları istisnalara karşı gayet hassastır. Henüz Marie Thérèse bana getirilmeden önceydi; saraydaki konserinin ilgiyle izlendiği çok açıktı. İşin içine hokkabazların ya da akrobatların becerilerinin beğeni toplaması, ya da, daha da kötüsü, gösteri yapan hayvanların marifetlerinin hayranlık uyandırması gibi, sadece o haliyle piyano çalabilmesinden duyulan şaşkınlık duygusu da karışmasına rağmen, gerçekten beğenildiği görü-

lüyordu. Ayrıca, saraylılar, ona adını veren İmparatoriçenin kıza özel ilgi gösterdiğini, babasının da bundan mutluluk duyduğunu biliyorlardı. Babası piyanoya kadar ona eşlik eder, ellerini tuşların üzerine yerleştirir. Sonra o tuşlar üzerinde nereden başlayacağını anlamak için usulca deneme yaparken, ellerini onun omuzlarında tutar, ta ki İmparatoriçe başıyla işaret verene kadar; fakat bu kez yelpazesiyle işaret vermişti. Babası omuzlarını biraz sıkar ve çekilip giderken o da çalmaya başlar.

Bir şeyi övgüye değer bulmadığı zaman yüzü tuhaf ve gülünç hallere giren genç Wolfgang, onu ağzı açık bir şekilde, hafifçe gülümseyerek adeta kana kana dinledi; ben de Wolfgang'ı izledim. Wolfgang sık sık benim için çalmaya gelir. Marie Thérèse ile, arkadaşlık denemezse de, çok sıcak bir ilişkileri var. Onları çoğunlukla yanyana oturmuş, bir konuda hararetle tartışırken, bir yandan da küçük piyano üzerinde bir pasajı çalmayı denerlerken görüyorum. Sanıyorum, hastalığıyla hemen hiç ilgilenmediği için ve ona hoş bir dışgörünüşü olan yetenekli bir genç kızdan farksız davranması nedeniyle Wolfgang'a karşı sevgisi giderek artıyordu.

Çalarken dış görünüşü umduğumdan çok farklı. Kendisini iki kat karanlıklara itmek için gözlerini kapatır. Fakat yüzünde ya da duruşunda uyurgezerlere özgü o dalgınlık falan olmaz. Sanki duygular, yüz hatlarını, özellikle de ağzını kullanmasını gerektiriyormuş gibi, hatları dışavurumsal, değişken bir hal alır, hatta sık sık çarpılır. Kaşlarını çatar, yüzünü ekşitir, gözlerini sıkı sıkı yumar. Gözlerle ağız hep simetrik bir biçimde kullanılmaz. Ağız büzülür, alt dudak aşağı sarkıtılır, her iki dudak da dişler arasında kaybolur, bazen acı çekiyormuş ya da ağlamak üzereymiş gibi görünür. İcra ettiği parça bedensel güçlülük ve etkinlik gerektirdiğinde, yüz mimikleri müziği yansıtmaz, onu yönettiğini gösterir; elleriyle olduğu gibi, yüzüyle de çalıyordur adeta. Bunları izleyen kişi, onun mahremiyetini ihlal etmiş gibi hisseder kendini. Fakat zaman geçtikçe, yüzüyle yaptığı bu ikincil gösteri, duygularındaki derinliğin işareti haline gelir ve bunu paylaşmak izleyiciler için de sıkıcı olmaz. Çalışında hiçbir şekilde mahçupluk yoktur. Bir hamle ile elleri tuşlar üzerinde uçuşurken -parmakları mumların altındaki beyaz çubuklar gibi titreşirken- bir şeyler çalmaktan çok işbaşında, çalışan birini görürsünüz. Çalması bittiğinde, elleri kucağındadır. Yüzündeki

yarım gülümseyişli, sakin ve ifadesiz maskeyle yeniden utangaç, ölçülü ve uysal bir kız olur. Arkasında duran babası, alkışlarla birlikte, dinleyicileri selamlarken onu İmparatoriçeye doğru çevirir.

Repertuvarını her zaman daha da mükemmelleştirmek ve yeni parçalar eklemek için çalışır. Hafızası öylesine iyi eğitilmiş, mükemmele ulaşma arzusu öylesine yoğun ki, yeteneğine, daha doğrusu işine karşı duyduğu sorumluluk, uygulayacağım tedavide çok işime yarayacak. Onun hakkında gizli kalan şeyler de çok. Genç hanımların kendilerini topluluk içinde nasıl sunacaklarına ilişkin görenekleri çok iyi öğrenmiş. Alçakgönüllü olmasına karşın, bazı erkeklerin çok çekici bulduğu hışırtılı korsajlar ve çemberli eteklerle kadınsı bir dışgörünüm sergilemeyi bilmeyecek kadar da masum değil. Ama asla hoppa ya da bayağı değil. Olgun görünümü, içindeki olgunluk taklidi yapan çocuğun uyanmasıyla sık sık kaybolur. Gözlerini dinlenmeye hazırlamış olarak, annesinin ziyaretlerini günde bir kereye, babasınınkileri de haftada iki kereye indirerek ve rahatsızlığının bedensel değil, ruhsal kaynaklı olduğuna inanarak tedavime başladım. Mıknatıs kullanmamaya karar verdim.

II

Bacaklarının dizden yukarı kısımlarında ellerimi gezdirirken karımın tanık olarak yanımızda bulunmasının akıllıca olduğunu düşünüyordum. Sıvıları en uygun şekilde karşıt yönlerde hareketlendirebilmek için bedeni biçimlendirmek ve mıknatıslı ellerle sıvıları yönlendirirken yüzeydeki dış çizgileri izleyebilmek gerekiyor. Bedenin hiçbir bölümü bu işlemden bağışık tutulamaz, bu yüzden, bu konuda bilgisi olmayan birisi, bu hareketleri yanlış yorumlayabilir. Ayrıntı, her zaman onu yönlendiren ilkeden daha açıktır. Özellikle genç kızların tedavileri sırasında, -tedavinin başlangıcında mutlak olarak- karımın, yanımızda bulunarak tedavinin yasallığını doğrulaması makul bir önlem. Sorumluluğu kendileri üstlenen yaşça daha olgun bayanların seansları ise genellikle herkes için sıkıntı

verici oluyor. Vakaların çoğunda, tedavinin özünde kriz vardır. Ancak krizlerin çok değişik biçimleri var; krizin, kendini tam anlamıyla gerçekleştirebilmesi için, hastanın, öteki hastaların rahatsız edilmeyeceği, uygun biçimde tecrit edilmiş bir odaya götürülmesi gerekli. Bunun için de güçlü asistanlara gereksinimim var. Bir keresinde bu tecrit edilmişlikten kolayca aklınıza gelebilecek bir yolla yararlanmaya çalışan bir asistanı farkettim ve onun işten ayrılması söylentilere yol açtı. Beni ve asistanlarımı tam da onun işten atılmasının nedeni olan şeyi yapmakla suçladılar. Zeki ve sezgi gücü olan insanlar bu tür suçlamaları yersiz bulacaklardır, fakat yaşam insana böyle kişilerin hep azınlıkta olduklarını, dünyayı -ve belki de kendisini- daha çok tanıdıkça insanlığa ilişkin görüşlerinde büyük konuşmaması gerektiğini öğretiyor.

Marie Thérèse'e uygulayacağım tedavinin böyle saçmalıklara fırsat vermemesi için gerekeni yapmayı aklıma koymuştum. Onu her sabah ve her öğleden sonra kanepeye uzatıyor, ellerimin manyetik hareketleri ve okşamalarla beden sıvısını başına ve ayaklarına doğru hareketlendiriyordum. Hiçbir zaman sabırsızlığa kapılıp sıvıyı zorlamadan, derisinin altında uzanan sıvının ellerime gösterdiği tepkiyi en iyi şekilde hissetmeye çalışıyordum. Sıvının hareketine duyarlı olan bölgeler daha çok, kolların ve baldırların iç kısımları, böğürler, boyun ve belli bir ölçüde de omurganın iki yanındaki küçük boğumlardır. Becerikli bir el bu okşama işlemini, hasta giyinikse giysilerini ya da iffetini hiç bozmadan yapabilir. En önemlisi, yapılan iş üzerinde yoğunlaşabilmektir. Zihnin amacını, öteki zihinlere gizemli yollarla duyurduğuna inanıyorum; bence bu amaç, küreleri tüm canlı varlıklarla birleştiren manyetik alan yoluyla yönlendiriliyor. Marie Thérèse'i tedavi ederken, daha yoğun bir şekilde bunları hissedebilmek için genellikle gözlerimi kapatıyordum. Onun ve benim katmerli karanlığımız içinde ona derinden ulaştığımı hissettim. Böyle anlarda paylaştığımız karanlık, yalnızca kendi tedavimi değil, her ikimizi de, çok uzak bir mesafeden, onun rahatsızlığını gidermek için seferber ettiğim güçlerin küçücük örnekleri olarak görebilmemi sağlıyordu.

Gözleri artık rahattı, yorgunluk ve seğirmeler azalmıştı. Gözküresi kasları rahatladıkça gözleri büyüyor ve yüz hatlarındaki doğal yerlerine dönüyorlardı. Zaman zaman dümdüz, sabit bir bakış yer-

leşiyordu gözlerine; hiçbir şeyi harmanlayamayan bir bakış. Tek görebildikleri benim ses tonum olsa da, bazen o ışıl ışıl yanan gözlerin hiç kırpılmadan sabit bir biçimde üzerime dikilmeleri beni biraz tedirgin ediyordu. Böyle zamanlarda, gözlerin görevini yaptığına, fakat onların gerisindeki zihnin, gözlerin tanıklığına, Marie Thérèse'ın iç karanlıklarından geçemeden, son verdiklerine kendimi ikna ediyordum. Ne şaşırtıcı bir bakıştı! Bu bakışa alıştıkça, tuhaflığının iki nedenden kaynaklandığını keşfettim. Öncelikle, gözler uygun mesafeye odaklanmıyor ve benden daha uzağa bakıyor gibiydiler. İkincisi de, hedeften her zaman biraz sağa-sola, yukarı ya da aşağıya kayıyorlardı. Biz de dahil, tüm hayvanlar, içgüdüsel olarak bakışlarımızı birbirimizin gözlerinde buluştururuz. Her iki köpeğimizin de hiç yanılmadan gözlerini gözlerime dikerek beni anlamaya çalışmalarına hep hayret etmişimdir. Bunu çocuklar da yapıyorlar. Konuşurken sürekli birbirimize bakarız, ya da gözlerimizi kaçırırız; böylece sözel iletişimimize, aramızdaki bağlantıyı sağlayan ve koparan bu bakışmalar eşlik eder. Anlık bakış ile bakakalma arasındaki o geniş alanda ne kadar da çok iletişim gerçekleşiyor! Gözlerdeki vurgu ve ifade sözcüklerimize neler neler ekliyor ve birbirimizi gözlemlerken sessizliklerimize ne anlamlar yüklüyor. Ötekinin bakışını gözlemlemek, hiç kuşkusuz ki çok derin bir içgüdü; hem bizim, hem de ötekilerin kendimiz olma duygusunu ikiye katlıyor. İmparatorun tenis sahalarındaki dörtlü takımları düşünüyorum; top bakışın kendisi oluyor ve ikili takımlar arasında ileri geri gidip geliyor. İki kişi karşılaşıp yavaş ya da sert ve ani bakışlarla tenis oyununa başladıkları zaman böyle düşünüyorum; bir bakış, bir tokat kadar etkili olabiliyor. Bazı insanların da bakışlarını yakalayabilmek ne güçtür! Kadınlar, bunu bir oyun haline getiriyorlar; istedikleri aslında bakarken yakalanmadan bakabilmektir ve bu bakışma oyunu, sarayın en önde gelen eğlencelerinden biridir. Hanımlar en küçük bir bakıştan, bizim dikkatimizden kaçan o çok ani hareketlerden ne çok şey çıkarabiliyorlar. Bakışlarını pırıl pırıl üzerimize dikilmiş hissederiz, fakat zaman yitirmeden onaylamaya çalışınca yalnızca kaçırılmış bakışlarla karşılaşırız. Marie Thérèse ise, en otoriter bakıştan, en teslimiyetçi bakışa kadar bunların tümünün dışındaydı. Gözlerini bana doğru çevir-

diğinde hissettiğim tedirginlik kısmen gözlerindeki ifadesizlikten ileri geliyordu.

Bununla beraber, bana bir sonraki adımda yol gösteren de yine bu gözler oldu. Giderek sakinleştiği, özgüveninin arttığı ve ailesinin ziyaretlerinden giderek daha az rahatsız olduğu (artık sadece ailesinin rahatlaması için izin veriyordum bu ziyaretlere) tedavinin ilerleyen birkaç haftasından sonra, gözleri gözkapaklarına yerleşmeye başladı. Bir iki gün boyunca bunun bir geriye dönüş olduğunu düşündüm. Fakat avuçlarıyla gözlerini kapatıp yüzünü kaçırmaya başlayınca tedavinin büyük bir gelişme sağladığını farkettim. Sıvılar, hazırlık aşamasında bir armoni oluşturmaya başlamışlardı. Etkilerinin böylesine açık seçik olması nedeniyle yıldızlarıma şükrettim. Artık ışık onun gözlerini acıtıyordu.

Onu hemen kalın perdeli ve aynalı büyük odaya aldım. Tedaviye alacakaranlıkta devam ettim ve kulağa yumuşak gelerek ilgi çeksin diye, müziğin iki oda öteden çalınmasını sağladım. O alacakaranlıkta, en büyük zaferimi kazandım!

Işığın acı vermesi de bir tür körlüktü; ama yeni bir körlük. Görmesiyle ilgili ilk belirti, ne olduğunu bilmediği bir nesneyi gözlerinin önünden geçirdiğim zaman, hareketi ayırd edebilmesiydi. Bu onu korkutuyordu. Kimi olsa korkuturdu. Tanımadığım şekillerle ve farklı hızlarda hareket eden yığınlarla dolu olan bir alacakaranlık beni de kaygılandırırdı. Bazen duvarlardaki aynalara, özellikle de çeyrek saatleri tepesindeki süslü kupaya doğru tırmanan meleklerle haber veren yaldızlı saatin bulunduğu şöminenin üzerindeki en büyük aynaya yansıyan kendi görüntüsü olurdu bu gördüğü hareketli şey. Masaları ve tüm mobilyayı odadan çıkarttırmış, yalnız onun bu yeni mekânı öğrenmesine yardımcı olacak birkaç parçayı bırakmıştım. Her zaman güvenilir olan uşağım Hans, bana söylemeden bir parçanın yerini kendince daha olumlu bulduğu şekilde değiştirmiş. Marie Thérèse ona takılıp düşünce ağlamaya ve yumruk yaptığı ellerinin başparmağı ve işaretparmağı ile gözlerine vurmaya başladı. Hans'ı kötü bir şekilde azarladım. Bunu çok asil bir şekilde karşılayarak beni utandırdı. Sonra, bu tedavi konusunda ne denli gergin olduğumu farkettim. Bu gerginliğin izini daha da sürdüğümde, kendimden daha da utandım. Beni ilgilendiren yalnızca Marie Thérèse'in değil, aynı zamanda kendi huzurumdu. Yetenek-

lerinin geliştirilmesi ve korunması için babasını bir maaşla ödüllendirmiş olan İmparatoriçenin korumasındaki tanınmış bir hasta-sanırım onu böyle adlandırabilirim-, hastalığı günümüzün önde gelen uzmanlarının zihnini karıştırmış olan bir hasta; bu uzmanlardan birisi de benim eski danışman Profesörüm. Bu düşüncelerimi karımla paylaştığım zaman, ne onayladı, ne de reddetti, her zamanki gibi, yüzündeki tarafsız gülümsemesiyle hiçbir şey söylemedi; bunu o zamana kadar genellikle yararlı bulurdum, fakat bu kez değildi.

Loş odada az sayıda mobilya bulunmasına ve hepsinin konumlarını çok iyi öğrenmiş olmasına karşın, Marie Thérèse sık sık düşmeye başladı. Oysa belirli bir öğrenme süresinin sonunda kolayca hareket edebilmesi beni her zaman şaşırtmıştı. Odayı hiç öğrenmemiş gibiydi. Ağır ağır keyifli bir sakinliğe dönüşen ruhsal durumu yine altüst olmaya başladı. Bu değişimleri ilgiyle ve anlayışla izledim. Onunla yüksek arkalıklı ve kanatlı kırmızı koltuğuma oturarak konuşmayı alışkanlık haline getirmiştim. Tek başına sesimin onda, manyetik sıvının hareketine karşı bedenini daha duyarlı kılan o sakinlik ve güveni yaratabildiğini keşfettim. Sıvıyı ellerimle biçimlendirmek artık hazırda beklettiğim bir araçtı. Durumu ağırlaştığında, parmağımı gözlerinin arasındaki noktaya çevirirdim ve parmağımı göremese de, titremesi ve seğirmeleri anında kesilirdi. Bedenimin, kolumun ve parmağımın manyetik bir uzantısı işlevi gören sopamı kullandığım zaman sopanın hareketlerini gözleriyle doğrudan doğruya değil de *aynadan* izlediğini gördüm. Bu tür anlar çok seyrekti çünkü odanın karartılmış olmasına karşın, donuk ışık ona acı vermeye başladı. Artık gözlerini ışıkta incelemek çok güçleşmişti. Gözlerini ışığa ya da artık ışıktan geri ne kalıyorsa ona dayanabileceği kalınlıkta üç katlı bir bağ ile birkaç kez sarmaladım.

Gözlerim iyice alıştığı zaman bile etrafı genellikle çok karanlık buluyordum. Onunsa gözlerindeki üç katlı bağa karşın ışığı çok parlak bulması beni şaşırtıyordu. Bunu, yalnızca odanın içindeki ışığın değil, kendi iç ışığının da gözlerine ulaştığının, sıvıların, rahatsızlığını dengeleyecek armonilere göre aktığının göstergesi saydım. Ne var ki, ışığın verdiği acı, yeniden kendi karanlıklarına dönmesine neden oluyordu. Sıvıların dengesinin hassaslığını, sağlıklı olmak için her bedende tam bir armoni içinde olmaları gerek-

tiğini, hiçbir şey bundan daha açık olarak gösteremez. Yıldızları ve gezegenleri harekete geçiren büyük güçlerin gel-gitleriyle bireysel varoluşunu birleştiren yüce armoniye ulaşana dek, yaşam ne kadar da kırılgan ve ikircimli.

Marie Thérèse ve ben, o karanlık odayı, göksel ışınların görünmeksizin birleştikleri bir merkez haline getirince, manyetik yeteneklêri (doğuştan gelen diğer bütün nitelikler gibi kişiden kişiye değişir) gelişmiş bir insanın gücünü hissettim. Başaracağımızdan artık hiç kuşkum yoktu. "Biz" diyorum, çünkü bence manyetik doktor, hastanın içeriden harekete geçirdiği güçlerin yalnızca temsilcisidir, hasta kendi kendisini iyileştirmek üzere konumlanmıştır. Marie Thérèse'in gün ışığıyla ilk karşılaşmasından sonra olaylar birbirini izledi. Görme duyusunun doğuşundan başka bir şey değildi gördüğüm. Ve daha önce Franzl olayında da yaşadığım bu mucizeye tanık olurken, görmenin doğasına ilişkin pek çok şey benim için hâlâ bir giz perdesi altında.

Marie Thérèse'e çok az ışıkta çeşitli nesneler göstermeye başladım. Amacım onları adlandırması değildi, daha önce hiç görmediği şeyleri nasıl adlandırabilirdi ki? Daha çok onları ayırd edebilmesini ve birinin öteki olmadığını anlayabilmesini istiyordum. Basit gibi görünüyorsa da, sık sık enfiye kutusunu saatle, pipoyu Meissen biblosuyla karıştırabiliyordu. Bizim uğraşımızda dil, gerçekten beceriksizleşiyordu. Nesnelere takılacak hiçbir isme sahip olmadığı için "o öncekine benziyor, dün ya da önceki gün gösterdiğine benziyor, anımsayamıyorum" gibi şeyler diyordu. Masanın üzerinde, onun için karışıklıklar ormanı haline gelen bir nesneler ailesi oluştu. Benim bile kafam karışıyordu. Her bir nesnenin ayrı ayrı ismini öğrensin diye ona baskı yapmadım. Bunu yapmak, belleğini aşırı zorlamak olacaktı; çünkü her nesnenin farklı dillerde yüzlerce adı vardı ki, bu adlarla nesnenin kendisinin bir ilgisi yoktu. Nesne ve nesnenin adı, aralarındaki tek bağ ortak anlaşma ve bellekle kurulan, iki farklı varoluş düzenidir. Onun, biçim ve dış çizgilerdeki farklılıkları anlayabilmesini istiyordum; tıpkı çocukların ellerine geçirdikleri bir şeyi tutarken yaptıkları gibi. Gerçekten de, Marie Thérèse bazen, elindeki nesneyi, dudakları ona gözlerinden daha çok bilgi verirmişcesine ağzına götürürken, bir çocuğu andırıyordu. Ona aynı anda gösterdiğim iki nesnenin farklılıklarını betimle-

mesini söyledim. Böyle basit bir işte çektiği güçlük beni şaşırttı. Tutarlı bir yanıt vermeden önce, gözlerini kapatır ve nesneleri elinin içinde döndürürdü. Ben gözlerini kapatmaması için ısrar edince allak bullak oluşu dikkate değerdi. Görmesi ile kullandığı dil arasındaki ikircimi iyice belirginleşti. Biçime ilişkin uygun bir dili yoktu; yalnızca düz ya da pürüzlü demek ona kolay geliyordu. Parmaklarının dantel örme ve piyano çalmadaki beceri ve duyarlılığını bildiğimden, gözlerinin, parmaklarından gelen bilgiyi, sandığım gibi çoğaltacak yerde azaltmasına şaşırdım. Biçim konusunda çok ağır ilerlediğimiz için, değişik renklerde kumaş parçaları toplayıp ona gösterdim.

Güçlükler bitmiyordu. Kırmızı, sarı, mavi ya da yeşil için hiçbir isim bilmiyordu. Kırmızı ona acı veriyor gibiydi, mavinin ise üzerine dokunmuyor, sanki elimde bir parça gökyüzü tutuyormuşum gibi parmağını arasından geçirmeye çalışıyordu. Yeşil ile sarı arasında ayrım yapamıyordu, ayırdına vardığı zaman da onu ifade edebileceği sözcükleri bilmiyordu. Böyle zamanlarda kadınsı inceliğini yitiriyor, bir çocuk gibi basit sesler çıkarıyor, hareketler yapıyordu. Gerçekten de, görmesiyle ilgili sorunlarda küçük bir çocuk oluyordu ve ben de bu çocuğu birkaç hafta ya da ay içinde olgunlaştırmanın güçlükleriyle boğuşuyordum. Benim için şu çok açıktı ki, körlüğünü tedavi etmem, görmesini sağlamam, dili yeniden öğrenmesini, dünyayı, evreni, şu anda kuşkuyla içinde hareket ettiği karanlık odayı öğrenmesini kapsayan çok karmaşık bir sorundu. Henüz çok zayıf olan görme yetisinin onun öteki duyuları üzerinde kötü bir etkisi olduğunun da farkındaydım. Dokunma duyusu karmaşa içindeydi, işitmesi çelişkiliydi; kimi zaman çok hafif bir sesi duyabiliyorken, kimi zaman da bana oldukça yüksek gelen bir sesi alamıyordu. Ağzı, tahmin edilemeyecek bir bölgeye dönüştü. Beslenmesi sırasında, sık sık yiyecekleri çenesine ya da yanağına doğru götürüyor ve sinirleniyordu. Böyle zor anlarında gözlerini kapatıyor, yaşamının on beş yılı boyunca başarıyla üstesinden gelebildiği güvenli karanlıklarına geri dönüyordu.

Gözlerindeki aşırı duyarlılık işimizi hiç de kolaylaştırmadı. Örneğin, ona bir nesne ya da bir renk gösterdiğim zaman, son gösterdiğimi ilk gösterdiğimle karıştırıyordu. Bunun sürekli olması, beni uyandırdı: Herhangi bir nesnenin imgesi gözünün retinasında öyle-

sine parlıyordu ki, nesneyi geri çekmemden sonra da bir süre daha onu görmeye devam ediyordu. Bir tüyün, bir yüzüğün, ya da bir kutunun gözlerindeki görüntüsü uzunca bir dakika sonra kayboluyordu. Bu arada başka bir şey gösterirsem, göremiyordu. Gerçekten, bir önceki nesnenin imgesi yok olduğu anda ötekini gösterdiğimde, korkunç bocalıyordu; sanki nesnelerden biri ötekinden doğmuş gibi. Artık nesneler arasında gözlerini kapatarak, kapalı gözkapaklarının ardındaki imgenin karanlıklar içinde yitip gidişini izliyordu. Nesneleri ve renkleri belli ölçüde ayırd etmeyi öğrendiği halde, hareketlerini kolaylaştırmak için mobilyalardan arındırdığımız oda ona yabancı kalmıştı. Duvarlar ona gezegenler kadar uzak görünüyordu. Perdeli pencerenin önünde duran piyanoyu ise negatif bir karanlıklar kümesi olmanın ötesinde seçemiyordu.

9 Şubatta bandajlarını açtım ve hastalığının başlangıcı olan üç yaşından beri göreceği (eğer buna görmek denirse) ilk varlık olan kendimi onun gelişmemiş görme yetisine sundum. Belleğinde görmeyle ve ışıkla ilgili ne tür anılar olduğunu asla ortaya çıkaramıyordum. Bu anıların ona şu anda yardımcı olacağından emin olmakla beraber, o yitik cennete ulaşmaya yönelik tüm çabalar yalnızca zihnindeki kargaşayı büyütüyordu. Bir metre kadar ötesinde ayakta durarak yüzümdeki rahatlatıcı gülümsemeyle yavaşça kollarımı ve ellerimi oynattım. Alacakaranlıkta birbirimize bakarak ayakta dikildik. İğrenç bir şey görmüş gibi, yüzünü kapatıp geriye doğru büzülerek tepki gösterdi. Sesimin, şu anda gözlerini bir açıp bir kapattığı parmaklarının arasından izlediği görüntüden çıktığını farketmesi onun için bir şoktu. Yine de, yalnızca onunla konuştuğum zaman yatışıyordu. Merakla, ona iyice yaklaştım ve dünyadan habersiz olan masum gözlerine dikkatle bakarken rahatlatıcı bir şekilde konuşmayı sürdürdüm. Ansızın kahkahalara boğuldu; şaşkına döndüm. Bir kişinin kahkahalarının neden kaynaklandığını bilmemek, çok sinir bozucu bir şey.

Ben de aptalca gülmeye başladım. Marie Thérèse bana doğru işaret etti. Aramızdaki mesafe çok kısa olduğu ve mesafeyi tahmin edemediği için, parmağını yüzüme batırdı. Gözlerimi açtığımda, parmağını burnuma koymuştu. Bu ayrıntının yerini belirlemesinin üzerine kahkahaları iki katı yükseldi; görme duyusu sağlıklı olan kibar bir hanımefendi için bu davranış kabalığın da ötesinde sayı-

lırdı. Yalnızca parmağını burnumun üzerine koymakla kalmadı, burnumu sağa sola çekiştirmeye de başladı, benim olmasa da onun pek komiğine gitti bu hareket. Burnumuzu, doğası üzerine pek de düşünmeden taşırız; benim için de burnum, öyle sıradışı ve eğlence konusu olabilecek bir nesne değildi. Hayranlık uyandıracak derecede Grek biçimli olmasa da, kırk yılı aşan bir süredir bana hizmet etti; gözlerimi hem birbirinden, hem de ağzımdan olağan tarzda ayırmak için de yeterliydi. Elleriyle, başımı her iki yana çevirmeye zorladı beni. Bu arada da gözlerini burnuma odaklamaya çalışıyordu ve bu hareket onu daha da eğlendiriyordu.

Kahkahalarıyla rahatlamıştım ve bu yeni duygusunun kaynağı olmaktan hoşnuttum, fakat şaşkınlığım sürüyordu. Ertesi gün ve daha sonraki gün de sargılarını kaldırdığımda aynı sahne yinelendi; ta ki burnumla oynamak onda yalnızca hafif bir gülücük uyandırana kadar. Durumu ancak üzerinde epey bir düşündükten sonra kavrayabildim. Marie Thérèse'in bir yüze ilişkin en ufak fikri yoktu. Yüzü değil, onun en çok göze çarpan ayrıntısını görüyordu. Burun, kendi içinde bir bütündü ve çevresindekilerle ilişkisi yoktu. Burnun çevresindekiler ve bulunduğu yer, Marie Thérèse'in bilgi alanı dışındaydı. Böyle tecrit edilince burun gerçekten komik olabiliyor. Daha sonraki bazı toplantılarda buna ben de böyle bakmayı deneyince ulaşmıştım bu sonuca. Bu görme tarzı, çocuksu da olsa, Marie Thérèse'in, gözle görülebilir dünyaya ilk adımıydı. Bize çok şaşırtıcı gelen bu dünya, onun için hiçbirimizin bilmediği korkularla ve eğlencelerle doluydu. Benimkinden (bizimkinden) başka bir dünya görüyordu ve ona, bir ayrıntıdan sonra ötekini, sonra yine ötekini değil de, aşina bir bütün oluşturan ayrı ayrı şeyler görmesi için nasıl yardımcı olabileceğimi düşünüyor, ama işin içinden çıkamıyordum. Onun görmekte olduğu bu ayrıştırılmış nesneler, kaotik bir denize fırlatılmış olan bilinmeyen parçalar gibi birbirlerini itekliyorlardı; bu kaotik denize bir baktığınızda yakın olan bir daha baktığınızda uzak oluyordu. Gözleri sargısız, karartılmış odada sarsak sarsak gezinmesinin tehlikeli bir ızdırap olduğunu gördüm ve henüz doğmuş olan görme yetisinin onda bir minnetten çok bir dehşet hissi yaratmasına hiç şaşmadım.

İmdadına koşmak istediklerimize karşı tavrımızda birinci erdem, sabırdır. Gelişmeler son derece küçük olabilir ve teşvik edici hiçbir

belirtinin olmadığı, hiçbir gelişmenin görülmediği dönemler uzayıp gidebilir; bunlara karşın amacımıza ve yöntemimize derin bir inanç duymalıyız. En önyargılı gözlemci açısından bile, kaydettiğimiz gelişmeler çok açıktı; yöntemime tam anlamıyla güveniyordum. Franzl vakası ve Almanya seyahatim, hem kendime, hem de herkese, düşüncelerimin geçerliliğini ve bu düşüncelerimin özel durumlara uygulanabilirliğini göstermişti. Yine de, Marie Thérèse'in, en sevdiği bayan arkadaşını görünce (onun kendisinin arkadaşı olduğuna da inanmıyordu) bayılıvermesi, ya da karanlıklara gömülmüş olduğu zamanlarda ağırbaşlılıkla karşıladığı ziyaretçileri görmekten aşırı utanması gibi durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmamam için bunlar yetmiyordu. İnsan türünü şekilsiz ve cazibeden yoksun bulmuştu. Kimbilir tuhaf ayrıntılardan oluşan bizlerde ne tuhaf şeyler görüyordu; onu görmeye gelen ziyaretçilerin modayla birlikte sürekli değişen çizgileriyle kafası kimbilir nasıl da karışıyordu. Ziyaretçi bayanların yerlere kadar inen arka eteklerini saçma buluyordu. Giysilerin bedenin üzerinde taşındığını bilmesine karşın, elbiselerin bu uzun kuyruk kısmının, o kişilerin aşağıya inen zevksiz bir uzantısı olduğuna inanıyordu. Kafalarını daralttığı için, arı kovanı biçimli, tüllerle peçelenmiş yüksek şapkalarını da reddediyordu. Kafanın herkeste bulunan bir özellik olduğunu farketmiştir artık; ama orantıları henüz algılayamadığını, bu tür bir karşılaştırma standardına henüz sahip olmadığını bilsen de kafanın şapkayla ilişkisini orantısız bir yük taşıyan küçük bir kaide gibi görüyordu herhalde. Bu sonuca nasıl ulaşmış olursa olsun yargıya varma yeteneği gösterdiğini düşündüm ve başa giyilenler ile baş arasında kurduğu ilişkiyi, nesneleri ayrımlama konusunda umut verici bir belirti saydım.

İnsanlar hoşuna gitmemişti, fakat köpeğimiz Prater'in görüntüsünü pek sevip onayladı. Köpeğimizi biçim ve zarafet bakımından sahiplerine oranla çok üstün görüyordu. Daha sonra parkta gezdirilen köpekleri görünce, köpeklerin sahiplerini yürüyüşe çıkardıklarını ve gezi programını denetleyenlerin asıl onlar olduklarını düşünerek, köpeklerin arkalarındaki korkuluklara nasıl da kendilerinden emin bir biçimde öncülük ettiklerini söylemişti. Gerçekten de, köpekler her zaman onda sevgi uyandırıyordu ve ziyaretçileri itici denilebilecek denli güzellikten uzak bulsa da, onların köpekle-

rini öpüyor, sarılıp bağrına basıyordu. Bunun geçici bir acaiplik olduğunu sanıyordum, sürekli olması düşüncesine sıcak bakamazdım. Hastam konusunda hırslı olmam nedeniyle, yetersizliklerinden bütünüyle kurtulmasının onun için mutlu bir evliliğin yolunu açacağı düşüncesi hoşuma gidiyordu. Eğer buna ilişkin alaycı bir kuşku varsa, bunun birkaç örneğini gördüğümü söyleyebilirim. Köpeklere karşı hissettikleri, karşı cins için beslenen doğal duyguların yerini almış gibiydi. Dişiler yerine erkek köpekleri tercih etmesi de bu düşüncemi güçlendiriyordu. Zaman zaman gördüklerimiz hem benim, hem de karımın canını sıkıyordu; köpeklerden biri, girişimlerinin karşılığını alabildiğini farkedince, onun uzatmış olduğu bacağı ya da kolu kendi türünden biri sanarak, coşku içinde, gülümseyerek ve soluk soluğa çiftleşme hareketi yapıyordu. Bir yandan da onaylandığını görmek için etrafına bakınıyordu. Zavallı kızcağız, köpeğin amacından habersiz onun heyecanını yanlış yorumladığı için onu küçük çığlıklarla teşvik ediyor, bu sevgi gösterisini izlemeleri için etraftakilere sesleniyordu. Köpeğin sahibi bu sahneyi görmezlikten gelmekle köpeğe sert ikazlarda bulunmak arasında kararsız kalıyor, kız da bu ikazlara şirin bir biçimde karşı çıkıyordu. Görmesi hâlâ net değildi; coşkulu anlarında gözbebekleri yukarı kaçıyordu ve yalnızca göz akları görünüyordu. Bu görüntü, köpeklerinin davranışını da, Marie Thérèse'i de görmezlikten gelmeye çalışanların dikkatlerini çekecek kadar tuhaftı. Köpeklere duyduğu şefkat hiç eksilmiyordu. Dışarda yürüyüşe çıktığımız zamanlarda, belli ki köpekler, aramızda onlara zaafı olan birinin varlığını hissediyorlardı, çünkü arkamızda hep irili ufaklı bir köpek konvoyu ve sürünen zincirler olurdu.

Bütün bunlar bir yana, beni asıl şaşırtan, karanlık odamızda onun ayna ile yüzleşmesiydi. Kimbilir kaç kez, odanın kuytu karanlık bir köşesinde kendime yer bulup oturarak onu izlemişimdir. Gözündeki bandajı açtığım zaman önce irkilirdi, ardından giderek kendini alacakaranlığı andıran o loşluğa alıştırırdı. Bir yüzücünün su altında ağır ağır ilerleyişini, ya da yeni doğmuş bir tayın yürüme çabalarını -ya da benzer başlangıçları- daha önce izlediyseniz, Marie Thérèse'in, bu örneklerin her birine ait kimi özellikler taşıyan davranışlarına ilişkin bir fikriniz olur. Kendine parça parça bakardı, özellikle de gözlerine çok yakın tuttuğu ellerine. Ellerini yal-

nızca on santimlik uzaklıkta tutardı, bizler bu mesafeden hiçbir şeyi doğru düzgün göremeyiz. İçini ve dışını yakından inceledikten sonra ellerini göğüslerinden aşağı baldırlarına doğru indirirken baldırlarını, daha doğrusu üzerlerindeki kumaşı okşamak için çömelirdi. Ayrıca, bir tutam saçını ayırıp öne doğru çekerek, aynı şekilde yakından incelerdi. Daha sonra da birkaç kez önünden gelip geçtiği bir enfiye kutusu, ya da bir Meissen heykelciğini (bu heykelciği çok severdim, ama müdahale etmiyordum) eline alıp, incelemek üzere yüzüne yaklaştırırdı. Anlık bir hevesle, yanındaki masanın üzerine bazı minyatürler koydum, o da o yoğun bakışıyla onları en ince ayrıntılarına kadar inceledi. Sonra da, her ayrıntıyı, isimleriyle olmasa da, nesnesini tecrit etmeye çalışan diline uygun betimlemelerle aktardı. Saç, henüz edinmiş olduğu coğrafya bilgisine göre, "tepesinde"ydi, fakat, "baş" sözcüğünün karşılığını bulamadığı için kendi saçına dokundu, sonra da yakınında tutmak yerine parmağını sokmak üzere olduğu için hızla geri çektiğim resme işaret etti. Yüzün öteki bölümlerini adlandıracak olan kelimeleri bulmakta da benzeri bir güçlük çekiyordu. Boyun, kulak, ya da dudak gibi, bizlere sıradan gelen isimlerde zorlanıyordu. Bizim açımızdan "yüz" sözcüğünün kapsadığı herşey, Marie Thérèse'in bakışıyla, bir dizi farklı ayrıntıya gömülmüştü.

Sandalyesinden kalkıp zayıf ışıkta sarsakça yolunu bulurken, hepimize doğal gelebilecek olan, fakat Marie Thérèse için bütünüyle yabancı olan, onun öğrenmekte en ikircimli olduğu konulardan biri beni çok şaşırttı. Odanın içini aynalara yansıyarak adımlarken, öğrenmekte olduğu iki şey vardı: Kendi bedeni ve deneyleri, arayışlarıyla bedeninin betimlediği boşluk. Aynaya yaklaşır, yüzünü uzun uzadıya inceler, aynadaki yüzünün üzerine parmağını koyardı. Dikkatle ve güvensizce geriye doğru gider, sonra da yine ileriye adım atar, bedeninin büyüyüp küçülmesini izlerdi. Kendi bedeninin ölçülerine ilişkin hiçbir fikri olmadığı ve belki de sürekli büyüyüp küçülebilen bir bedeni olduğu şeklinde rahatsız edici daha doğrusu korkunç bir düşünceye kapılabileceği ansızın aklımdan geçti. Aynadaki yansımalarına hayran kalıyordu. Karşılıklı aynalarda gördüğü sonsuz sayıda insanın kendisi olduğunu öğrendi yavaş yavaş fakat, sallanıp eğilerek merakını hoşça giderdiği için, bu hayalet treni onu korkutmak şöyle dursun, aksine eğlendiriyor-

du. Bazen aynadaki eşi ile oynuyordu. Yavaşça önce dirseğini, sonra kolunu kaldırıyor ve karşıdakinin tepkisini ilgiyle izliyordu. Her iki kolunu da zorlanana kadar başının üzerine kaldırıyor, sonra kendisini kucaklar gibi öne uzatıyordu. Ardından yine aynaya yaklaşıyor, kendi yüzünü öylesine derin incelemeye koyuluyordu ki, ben bile aynadaki imajıyla onu karıştırabilirdim. Gözleri birbirine dikilmiş olurdu, gözlerinin ela rengini yeni farkediyordum; güzel, yeni uzamış kirpiklerini ve benden önceki meslektaşlarımın zararlı uygulamalarıyla ağırlaşmış zarif gözkapaklarını da.

Her sabah perdeleri biraz daha açarak ışığı artırıyordum. Gözleri şimdi yalnız bir kat bandajla kapalıydı. Odaya birkaç eşya daha ekledim; böylece onu hafifçe gelişen görmesiyle birlikte kendini içinde bulduğu okyanus boşluğunda dolaşmaya teşvik etmek istiyordum. Giderek, yaptığı çalışmaların sürelerini de öğleden sonraya, hatta akşam üzerine kadar uzattım. İkinci kattaki pencerenin yanına oturup sokağı izlemeyi alışkanlık haline getirdi. Gürültü patırtı, atlı arabalar ve insanların bağrışları dikkatini çekmiyordu, fakat pencerenin dışındaki ağaçları dolduran kuşların şarkılarıyla, ispinozlar, kırlangıçlar ve güvercinlerin her zamanki bolluğu ile ilgileniyordu. Kimi zaman bir dağ kırlangıcı pencerenin önünden şimşek hızıyla geçince, sanki gözbebeğinin üzerine bir çizgi çizilmiş gibi irkilirdi.

Bu arada, tedavimi aralıksız sürdürüyordum. Ellerimle başının arkasından kaşlarına, şakaklarına ve gözlerinin dış köşesine doğru masaj yapıyordum; böylece göz sıvıları bedeni ile bir tür armoni içine giriyor ve başı hafifçe sallanıyordu. Gezegenleri yöneten görkemli uyumlarla kişiliklerimizdeki kutuplar arasında uyuşma sağlayan manyetik gücün azalıp kabarmalarıyla da, beden sıvıları armoni içine giriyordu. Tüm bunlar beni oldukça teşvik ediyordu.

Bandajı artık açmaya karar verdim. Gözlerini gece kendiliğinden uykusu gelene dek açık bıraktım. Bu önce derin bir şoka yol açmakla birlikte, ardından da beni hiç olmadığım kadar hoşnut kıldı. Havanın pırıl pırıl olduğu, baharın ilk günlerinden biriydi. Marie Thérèse kendi başına camın kenarında oturuyordu. Alışkanlık edindiği üzre, yavaş yavaş ileri geri sallanıyor ve her zaman olduğu gibi gülümsüyordu. Birkaç saat geçmişti ki, uşağım Hans koşar adımlarla odama daldı. Nezaketinin sınırlarını zorlayarak ba-

ğırıyordu: "Matmazel P.! Matmazel P.!" Önce karım, arkadan ben odaya koştuk. Karımı hızla geçerek odaya girdim. Marie Thérèse büyük sıkıntıyla ileri geri sallanırken kararmakta olan gökyüzüne bakıyor, trajik sesler çıkararak, bir insandan çok bir hayvan gibi inliyordu.

Günün, ışığın hızla çekilmekte olduğu bir ânıydı. Marie Thérèse gökyüzüne bakarken gözlerini öylesine açmıştı ki, gözbebeklerinin alt ve üst taraflarında göz aklarını görüyordum. Beni umursamadı ve sızlanmayı sürdürdü. Şaşkınlık içinde buna neyin yol açtığını anlamaya çalıştım; şakaklarını ve alnını ovup gözlerini yavaşça kapattım (bu onun daha çok inlemesine neden oldu) sonra tekrar yavaşça açtım. Bu arada sıvıları dengeleyerek acısını azaltmaya ve onu sesime duyarlı kılmaya çabalıyordum. İlk sözleri "Kör! Kör! Kör!" oldu.

Öyle sarsılmıştım ki bir felaket sonucu henüz filizlenen görme yetisinden mahrum kaldığından emindim. Bir anda onun karanlık geleceği, öfkeli ailesi, kızgın bir İmparatoriçe ve meslektaşlarının hoşnutluğu geçti gözlerimin önünden. Gelecek hafta, bu mucizem saraya sergilenecek ve Marie Thérèse İmparatoriçenin huzuruna çıkarılacaktı. Çok değerli ve sevgi duyduğum bir insanın bakım ve gözetimini üstlenmiştim. Karakterindeki derinlik ve tatlılığı ile bende bir babanın taşıyabileceği derin duyguları uyandırmıştı. "Işık! Işık!" diye haykırdı; bu çığlıklar bir an için bana herşeyin yolunda olduğunu düşündürttü. "Gözlerimdeki ışık yok oldu!" Gözlerinde hiçbir şey görünmüyordu; karanlıkta görebildiğim kadarıyla gözleri bir meleğinki kadar berrak ve saydamdı. O karanlıkta bile gözlerini görebiliyordum. Ve o karanlıkta bir ışıkla aydınlandım: Marie Thérèse o ana dek geceyi görmemişti.

Bir kez bildikten sonra ne kadar da basit bir yanıttı bu! Gözlerinin sargısı ilk kez tamamen kaldırılınca, Marie Thérèse havanın kararmasını izlemiş ve bütün saflığıyla ışığın tüm dünyadan değil, kendi gözlerinden çekildiğini sanmıştı. Bunu tahmin etmemiş olmam ne büyük dikkatsizlik! Işık yakmalarını söyledim. Lambalar yitirdiği ışığı ona geri verirken, o ağlıyordu. Ben de ona tüm dünyada, küresel bir armoniyle aydınlığın karanlığı, karanlığın da aydınlığı izlediğini ve onun uykularının da bunun bir yansıması olduğunu açıkladım. "Bir göz kırpma bile, hatta gözkapaklarının istem dışı

titreşmesi bile, görmemizi tazeleyen ve ışıl ışıl parlaklaştıran bir karanlıktır," dedim. "En parlak ışıkta dahi, piyanonun siyah tuşları gibi kendi ritmi ve titreşimi olan, saniyelere bölünmüş karanlıkla karşılaşırız." Bu sözlerim onu gülümsetti, ya da gülümsemek üzereydi. Karıma ve uşağıma yatmalarını söyledim. Ben ona geceyi anlatmayı sürdürdüm. Sonunda, onu pencerenin yanındaki yerine oturttum ve tüm dikkatini gökyüzüne yönlendirdim. Berrak bir geceydi. Bir bekçi köpeğinin ara sıra havlaması ve bir faytonun uzaklardan gelen gürültüsü dışında şehir oldukça sessizdi. Ardımızdaki odanın tüm ışıklarını söndürdüm. Ona armonilerden, sıvıların nazik hareketlerinden ve bu sıvıların gel-gitlerinin iç organlarımızın -kalp ve ciğerlerimizin, karaciğer, mide, safra kesesi ve böbreklerimizin, beynimiz ve üreme organlarımızın- armonisi içinde nasıl yinelendiğini anlattım. Ancak zihnimizle izleyebildiğimiz iç karanlığımızda, damarlarımız içinde yol alan kanın gizlice ve sessiz sedasız işlerini yapmasıyla beş duyumuzun bu dengeye nasıl katıldığını açıkladım.

Tüm bunların ne kadarını duyduğunu bilmiyorum. Konuştuğu zaman irkildim. Yüzü gökyüzüne dönüktü ve soluk bir ışık demetiyle aydınlanıyordu. Yüz hatlarını göremiyordum. Fakat sesi, olağanüstü bir şey gören bir insanın sesiydi ve gerçekten de olağanüstü bir şeydi gördüğü. "Yıldızlar!" dedi, "Yıldızlar!" Tepemizdeki yıldızlar, karartılmış evin üzerinde çok yakın görünüyorlardı. Büyük Ayı ve öteki takım yıldızları (Oriyon, Ülker) adlandırdım. Bunların hiçbirini duymadı. Şaşkınlık ve mutluluk içinde "Yıldızlar...yıldızlar... yıldızlar," deyip duruyordu. Gözlerindeki karanlıktan kurtulduğundan beri hiçbir şey onu bu denli büyülememişti. Yüzü, yıldızların ışığında bir hayaletin hatları silinmiş yüzü gibi parlıyordu; bu görüntü, kolay kolay böyle şeyler düşlemesem de beni ürpertti. Zihnimden çeşitli düşünceler geçti. Yetersiz olan görme yetisi, ona yıldızların, uzanıp dokunabileceği kadar yakınında olduğunu düşündürtmüş olabilirdi. Ya da, benim düşlemime göre, gözlerinin *içinde* olabilirlerdi. Onunla birlikte yukarı baktığımda ve onun gözlerinin içine baktığımda, başka bir düş daha kurdum - yıldızlar, kocaman, karanlık bir kılıfın üstündeki iğne delikleriydi ve bu kılıfın arkasında da parlak, sonsuz bir ışık vardı.

Onu izlemek için geri dönünce, kendisinden, yakın incelemem-

den rahatsız olmamasını rica ettim. Gözbebekleri sabit ya da sakin değildi, fakat sanki bu küreler onun tüm varlığının cevap verdiği bir armoniymişlercesine, gökkubbe boyunca hareket ediyorlardı. İmgelemimde, takım yıldızların, onun göz küreleri içindeki küçücük yansımalarını görüyordum. İnsanı böylesi düşlere iten bir andı bu, tüm hayatım boyunca unutamayacağım bir an... Düşlerim onun sesiyle kesildi, ses tonu yine yumuşayıp kadınsılaşmıştı: "Görebildiğim andan beri gördüğüm en güzel şey, yıldızlar."

Sonunda onu yatması gerektiğine ikna ettim ve uşaklarımı rahatsız etmemek için karımdan, fikir o anda pek hoşuna gitmese de, onu yatırmasını istedim. Artık her gece pencerenin yanına oturup gökyüzünü izlemek istiyordu ve yatması için onu ikna etmek güçleşiyordu. Böylesine saf ve coşkulu bir sevinci yaşamak için zaman ne kadar da azdı!

III

Size söyleyeceklerimi harfi harfine yazmalısınız, çünkü kendi yazılarımı okumam kesinlikle olanaksız; yazılarımı siz kendi vurgularınızla tekrar bana okuduğunuz zaman söylemek istediklerimden farklı görünüyorlar. Siz her zaman çok sabırlıydınız ve bu tür sorunları onarıp benim dikkatime sunmaya çalıştınız. Maruz kaldığım iki kat karanlığın içinde -ki bu tümüyle de tatsız sayılmaz- bir kişinin konuşmasına bakarak kullandığı sözcüklere, sözcüklerin kendilerini aşan ne gibi küçük anlamlar yüklendiği üzerine çok şey söyleyebilirim. Bu yüzden de, kendi ifademin elimden geldiğince gerçeklere uygun olmasını istiyorum. Ve bunda da, başka birçok şeyde olduğu gibi, sizin nazik yardımınıza gereksinimim var.

Tıpkı Kralın merakını giderme hevesi içindeki saraylılar gibi, benim öyküm de Avrupa'da dört bir yana dağılmış durumda. Bedenimin çelimsizliği, bayılma nöbetlerim ve bunun gibi şeyler, benim durumumdaki birisinin yapamayacağı şeyleri yapabildiğim için beni becerikli bir köpek gibi görenler ve ismimi küçültmek isteyenler için her zaman hoş haberlerdir. Buna bir de kadın oluşumu ve çoğu erkeğin tanımına göre ciddi olmayışımı da eklerseniz, bunca dedikoduya yol açan olaylara açıklık getirmeye ne kadar istekli olduğumu anlarsınız. Tüm bu olayları, onların merkezindeki karanlık olan benden daha iyi kim bilebilir? Kaderim ve geleceğim üzerine çelişkili tartışmalar yapılırken, hatta insanlar aslında neler düşündüklerini söyledikleriyle değil de, bunları söyleme biçimleriyle açık ederken, tüm bunları duyan benden başka kim yalanlardan ayırd ettiği gerçeği daha iyi anlatabilir ?

Dr. Barth görmemdeki değişiklik nedeniyle geldiğinde, biçimini ve boyutlarını her zaman derin bir zevkle anımsayacağım o büyük aynalı odadaydık. İkinci kattaki küçük yatak odasına bitişik olan o odada, ışıkla karşılaşmıştım. Dr. Barth'ın ziyareti, eski doktorum Dr. Stoerk ve onun meslektaşlarının önceki ziyareti gibi hoşça değildi. Bir katarakt uzmanı olduğunu duyduğum Dr. Barth, bana öyle geldi ki, kendi uzmanlığını tatmin etmek niyetiyle gözlerimi çok yakından inceledi. Bana sık sık, duyduğum konuşmalar ve sesler üzerine neler söyleyebileceğim sorulur, çünkü bu seslerin ait olduğu kişiler konusunda çoğunlukla haklı çıkmışımdır. Gerek Dr. Barth'ın, gerekse daha sonra onun arkadaşı olan Dr. Ingenhousz'un sesinde bir çelişki vardı; sevgili doktorum Dr. Franz'ı önce hoşnut etme, ardından da incitme isteğini duyuyordum seslerinde. O da yanımızdaydı tabii ve benden sonra onunla konuştukları zaman sesleri, beni rahatsız eden bir şekilde değişiyordu; kendim için değil, sevgili doktorum için duyuyordum bu rahatsızlığı.

Bedelini kendim ödediğim için şunu çok iyi biliyorum ki, başkalarının gerginliğini üzerime alan bir insan oldum her zaman; tıpkı bir sokak ötedeki kişiden grip kapan bazı insanlar gibi. Onların gerginliği benim kişiliğimde ifade ediliyor gibidir ve bir kadın olarak kendimi bildim bileli bunun farkında oluşuma karşın, duygularımdaki bu hastalığa karşı koyamıyorum. Bu nedenle de, bence haketmemiş olduğum bir ün edindim; bu durumum bir dere-

ceye kadar yararlı olsa da, kimilerinin kendi sorunlarının üstesinden gelemeyeceğime inanmalarına yol açıyor. Siz, hem arkadaşım, hem de yazmanım, yani gözlerimsiniz ve bunun ne denli yanlış olduğunu çok iyi biliyorsunuz. Ne var ki, ne tür çarpıtmalarla sonuçlanırsa sonuçlansın, bu dünyada gerçek hep istenilen düşüncenin kalıbına uydurulur. Zayıflığımı yadsımıyorum; ama zayıflığım ya da sakatlığım bence hiçbir şekilde gözlerimin ölü olması değil, özellikle yanıbaşımdaki insanlardan kaptığım duygusal etkilenmedir ki ailem de buna tanıklık edebilir. Bir genç kız olarak, bana gelen insanların gözlerime bastırarak, temizleyip kanatarak yaptıkları işlemlere, elektrikle gözbebeklerime şok vermelerine ve çoğunlukla, tıp tarafından onaylanmamış olsalar, uygulayanların yargılanmalarına yol açabilecek olan işkencelere sabırla katlanmayı öğrendim. Tüm iyi doktorlar, zavallı bedenimde, onların işlemlerinden önceki durumuma göre çok daha fazla rahatsızlık, acı ve sayrılığa yol açtılar. Gerçekten de, saraylılar arasında çok yaygın böyle bir espri var : ölüm yatağında bir kral olmak, diyor bu nüktedan soylular, majestelerini bu dünyayı terketmeye en iyi şekilde ikna eden şiddetli işkencelere davetiye çıkarmaktır.

Dr. Franz ise ne kadar iyi ve farklı! Armonileri ne kadar da yüce ve asil, bana karşı daha da fazla; tüm yaşamı boyunca, çok derin hayranlık duyduğum bestecilerin, en çok da benden yalnızca birkaç yaş büyük olan sevgili Wolfgang'ımın armonilerini başkalarına aktarmaya çalışmış biri o. Böylesine yüce şeylerin yanında, Dr. Barth'ın soruları, küçük bir odanın küçücük pencerelerinden yöneltiliyormuş gibi geliyor bana.

Sandalyemin yanındaki masanın üzerine bir grup eşya koymak sevgili Dr. Franz'ımın bir uygulamasıydı. Önce bir ya da iki şeyle başladı; bir minyatür, bir Meissen heykelciği ve bir keresinde de, şaka olsun diye bir pipo koymuştu da koklayana dek ne olduğunu bir türlü anlayamamıştım. Aylar boyunca, masada şaşırtıcı nesneler hep bulundu; bazılarını beni şaşırtmak için her gün değiştiriyordu. Nesneleri genel bir şekilde görebilmeme karşın, her biri farklı bir nesne olsa da biçimlerini birbirinden ayırmakta güçlük çekiyordum. Doktorum nesneleri elimde tutarken gözlerimi açmamda ısrar ediyordu çünkü, gözlerimi kapatmayı alışkanlık edinmiştim, ancak o zaman elimde tuttuğum şey gizemli bir nesne olmaktan çıkıp bir

cam küp, bir enfiye kutusu ve bronz bir hayvan haline geliyordu. Ama gözlerimi açtığımda, nesnenin anlamı ve hissettirdikleri kaçıp gidiyor, beni elimde tuhaf bir şey ile bırakıyordu. Öteki duyuların algıladıklarını gözleriyle doğrulama huyu olanların bendeki bu karmaşayı tahayyül edebilmeleri güç olacaktır. Doktorumun sabrını, özellikle bir olayda, annemin ricası üzerine kalmasına izin verdiği zaman zorlamış olmalıyım. Benim aptallığım olarak yorumladığı şey annemin canını sıkınca ben daha da paniğe kapıldım ve titremeye başladım. Annemi oyalaması ve dışarı çıkarması için doktorun iyi kalpli eşi çağırıldı. Yine de bu, Dr. Barth'ın yöntemlerinin yanında hiçbir şeydi.

Dr. Barth, yandaki masadan bir eşya alıp soru sormadan onu adlandırmamı istedi, tıpkı ilk kez gördüğüm bir nesne için Dr. Franz'ın yaptığı gibi. Eşyaya doğru uzandım -onun ne olduğunu bugün bile bilmiyorum- ama ona dokunmama izin vermedi. Nesnelerin biçimleri benim için işin en güç yanıydı. Yetersiz olan görme duyuma sunulan eşyaları adlandırabilmem, onlara dokunmamla olanaklıydı. Ne yazık ki Dr. Barth bunlarla ilgilenmiyordu. Adını bilmediğim bir nesneyi nasıl tanıyabilirdim?

Benim için nesnenin adı, nesnenin kendisi değildi ve sözkonusu nesne ile arasındaki ilişki de bir başka nesne ile olan ilişkisi kadar zayıftı. Çiçekleri kokularından anladığınız gibi nesneleri adlarından anlayamazsınız. Beni şaşkına çevirmişti; Dr. Franz sonradan, bazı nesneleri yanlış adlandırdığını söyledi. Küçük bir Çin porseleninin pipo olduğunu, bir heykelciğin enfiye kutusu olduğunu ve Dr. Barth'ın parmağından çıkarıp bana verdiği ağır bir yüzüğün de bir gözlük olduğunu söylemişim. Bazen Dr. Barth, bir süre için aynı nesneye dikkatimi çekip, onu adlandıramadığımda, neye benzediğini sormayı sürdürüyor, giderek daha mantıksız tahminlerde bulunmama yol açıyordu. Sonra tavrını değiştiriyor, düğme, küpe, oyuncak bir fare gibi, benim için yalnızca isim olan bir dizi isim sayarak doğruyu bulacağımı umuyordu. Elindeki nesneyi hareketsiz tutmuyordu; onu çeşitli şekillerde eğik tutuyordu. Böylelikle de, elinde sihirli bir dönüşüm takımı olan bir sihirbaz gibi, elindeki şey bir değil, birkaç nesne oluyordu. Benim yanıtlarım onun düşüncelerini doğruluyormuş gibi de, durmadan bilgiç bir şekilde başını sallıyordu. Çektiğim sıkıntıya bir de Dr. Franz'ı düşkırıklığına

uğrattığım düşüncesi eklendi; ama o ne o zaman, ne de daha sonra bana böyle bir şeyi hiç hissettirmedi. Yüksek pencerenin yanında, Dr. Franz'la ziyaretçisi arasında geçen nazik tartışmayı dinlediğim zaman, Dr. Barth'ın en basit şeyleri adlandıramadığım için benim kör olduğumu söylemesi karşısında Dr. Franz'ın sağlam ve mantıklı davranışı beni çok etkiledi. Dr. Franz, daha önce hiç görmediği nesneleri nasıl adlandırabilirdi ki diye yanıtladı. Ayrıca, Dr. Barth'a benim mekân içinde yolumu bulabilmem konusunda çektiğim güçlükleri açıkladı. Buna, "yabancı bir yerde yabancı bir beden" adını veriyordu ve sanırım görmeye başladığım bu odadan sözediyordu. Dr. Barth öylesine kafamı karıştırmış ve beni öylesine sıkıntıya sokmuştu ki, Dr. Franz onu kibarca uyarmak zorunda kaldı. Bunun üzerine Dr. Barth hastalara nasıl davranacağı konusunda ders almaya ihtiyacı olmadığını söyledi. İkisi tartışmaya başladılar; ben de, daha çok Dr. Barth'ın beni etkilemesine izin vermek istemediğimden, titremeye başladım.

Bu ana kadar Dr. Franz'la olan yaşantım aydınlık, olağanüstü iyi geçti; yılgı ve korkularımı aşmam için sabırla uğraştı. Bu aylar boyunca iki ayrı dünyada yaşadım. Biri rahat ve sakin karanlığın içinde, öteki de coşkulu, canlı ve panik içinde. Ailemin seyrek ziyaretleri de beni rahatsız etmiyordu. Dr. Franz'ın eşini çok seviyordum, sanırım o da beni. Her an sakin ve hoşnut haliyle annemden çok farklıydı. Annem en basit meseleleri başa çıkamayacağı kadar büyütürdü. Ayrıca, çok sevdiğim babamın biraz mesafeli olmasından dolayı rahatlamıştım; küçük yaşlarımdan beri uzun saatler boyunca klavsen çalışmamı istemişti, neyse ki zamanla ben de klavsen çalmayı sevebildim. Ne zaman ziyaretime gelse, çalmam için ısrar ediyordu.

Herşey bir yana, Dr. Franz'ın evi oldukça sakindi. Öteki hastaları çok nadir duyar ya da görürdüm. Üç ya da dört kez uzaktan gelen çığlıklar duymuştum, ama üstlerine büyük bir kapı kapanmış gibi apansızın kesilmişlerdi. Bu konuda oldukça çok düş üretmiştim, neyse Bayan Mesmer bir kriz anına kulak misafiri olduğumu açıkladı. Sıvılar, kürelerle armoni içine girmeden önce bir kargaşa içinde bedene yayılınca bu olabilirdi. Bundan sonra benzer sesler duyduğumda, hayvani ve umutsuzca olsalar da, ürkmüyordum çünkü bunları artık acıdan kaynaklanmayan ve sağlıklı olmaya

doğru götüren fırtınalı geçiş yolunda atılan ç:ğlıklar olarak duyuyordum. Bunu pek fazla anladığım da söylenemezdi; sıkıntım ve içine düştüğüm karmaşık durumum titrememe ve hıçkırarak ağlamama yol açtığı zaman, bunun ardından sakinleşip rahatlardım ve bu sakinleşme gözlerimi kapattığımda daha da çabuklaşırdı. Karanlık ve ışık, beni farklı yollarla çekiyordu. İkisinin arasında, ışığın dehşetiyle mücadele ederken, karanlığın verdiği derslerin beni yüreklendireceği, tatmin edici bir alacakaranlık arıyordum.

Dr. Barth'ın ziyaretinden önce, Dr. Franz beni dışarıya çıkarıp bahçede yeni harikalar göstermek istedi. Bahçede yürürken, yolun kenarları, daha doğrusu her iki tarafa sınır çeken parmaklık sanki bizimle birlikte deviniyordu; bana bir Fransız saatinin hızlı tik taklarını anımsattı; durduğum zaman duran, devinince de yeniden çalışan bir saatti. Etrafımdaki şeylerin devinimi beni hep şaşırtmıştı; dünya asla devinimsiz değildi, tersine, kendi kendine de, bana tepki verirken de, sürekli devinim içindeydi. Yakındaki şeyler daimi olarak, uzaktakilerse bir fare gibi gizli gizli deviniyordu. Yakınlık ve uzaklık kafamı öyle karıştırıyordu ki, bunlara ilişkin düşüncelerim sık sık tersine dönüyordu. Tuna'nın karşı kıyısındaki, Prater'deki ağaçlar avucuma alabileceğim minyatürler gibi görünüyordu; onlara doğru uzanınca elim bir canavarın eli gibi kocaman görünüyordu.Yakınımdaki herhangi bir şeye uzandığım zaman, elim hep, sanki kör olan kendisiymiş gibi, o şeyin çevresindeki havayı yokluyordu. Yine de, nesneleri en az işitebildiğim kadar net görüyordum. Nesneleri gözlerime yaklaştırdığımda, sanki rüyalardaki gibi benden uzaklaşıyorlardı; Dr. Franz'ın tedavisi altına girdiğimden beri de giderek daha çok rüya görmeye başlamıştım. Rüyalarımda görünmeyen nesnelere takılıp sendelediğimi, elimde tuttuğum şeylerin büyüdüklerini görüyordum ve büyük bir korkuyla uyandığımda bunları anımsamıyordum. Rüyalarımda Dr. Franz da belirmeye başladı. Bir mağaranın ağzında duruyor ve karanlıktan çıkmam için bana işaret ediyordu. Böylece, bedenim tökezleyip acı çekse de, zihnim ona doğru gidiyordu ve gözlerimi açık tutmak için kendimi zorluyordum.

Sıkıntıma karşın, Dr. Barth'ın bende neden olduğu kargaşa kalıcı olmadı. Onun ziyaretinden önce, Dr.Franz bana sarayda, kendimdeki son gelişmeleri İmparatoriçeye nasıl göstereceğimi anlat-

mıştı. Kimsenin yardımı olmaksızın piyanoya doğru yürüyerek yavaşça dönecek ve izleyicilerin bakışına yanıt verecektim. Bunu yaparken gözlerim bir kelebek gibi izleyicilerin birinden ötekine doğru dansedecekti (Dr. Franz'ın sözleri). Dr. Barth'ın ziyaretinden sonra bundan hiç söz etmeyince Dr. Franz'ın bana olan güveninin sarsıldığını düşünmeye başladım. Davranışlarında buna ilişkin bir belirti de yoktu; bahçedeki yürüyüşlerimiz sırasında bana yakın ve uzak kavramları arasındaki farkı açıklamaya devam ediyordu. Bana göre Tuna, uzanıp alabileceğim beyaz bir kurdele gibiydi. Görebildiğim kadarıyla, suya benzer hiçbir yanı yoktu.

Öğrenmemin aralıksız geliştiğini hissettiğim zamanlar oluyordu. Renk nosyonum oldukça gelişmişti ve Dr. Franz'ın bana gösterdiği kumaş parçalarının renklerini doğru olarak söyleyebiliyordum. Nesneler hep gizemliydi. Bana doğru yaklaşan bir şeyin ne olduğunu görmekte zorlanmamakla beraber, örneğin, evdeki kediyi ancak dokunarak tanıyabiliyordum. Yine de, kediye ilişkin bu bilgim, ellerimden gözlerime iletilmiyordu, çünkü birkaç gün sonra yine aynı hatayı yapıyordum. İki dil bilen bir insana benziyordum (Ana dilim olan Almancanın yanısıra Fransızca da biliyorum); bu dillerden birisi dünyayı akılcı bir düzen içinde gösterirken, ötekinin dünya ile hiç ilişkisi yoktu.

Gördüklerimle işittiklerimin çatışması beni afallatıyordu ve hem minnettarlık, hem de huşû içinde karşıladığım ışığın pırıltısı giderek kuşkulu bir lütuf gibi görünmeye başlıyordu, ama tabii gözlerimi kapatarak karartabilirdim bu lütfu. Kimi zamanlar, Dr. Franz ile yürüyüşe çıktığımda, devinimler, renkler ve bunların arasında kendi devinimim öylesine şaşırtıcı oluyordu ki, gözlerimi açık tutmak için kendimi zorlamama karşın, beni tir tir titreten bir çılgınlıktan başka hiçbir şey göremiyordum. İki tür körlüğümden hangisine daha hoşnutlukla katlandığımı kestirebilirsiniz.

Babam artık daha sık ziyaretime geliyordu ve iyileşmem karşısında duyduğu coşku azalıyor gibiydi. Annemin ya da babamın ne zaman bir sıkıntıları olsa, nedenini kendimde arar ve suçluluk duyardım. Ölü gözlerimin onlar için büyük bir yük olduğunu düşünürdüm. Benim yerimde kim olsa, gerçekten de aynı duyguları paylaşırdı. Sağlıklı gözlere sahip olanlar bunu asla anlayamazlar. Ne denli nazik olurlarsa olsunlar, aptal bir yanları var ve şu klasik

soruyu sormadan edemiyorlar: "Neyi göremiyorsun?" Yanıtı, belli ki, görebilseydim söylerdim olacaktır. Göremediğimi kavrayamıyorlar. Onların dünyası benimkinden apayrı; tıpkı iyileşmemden duydukları sevinç başlangıçta sınırsız olan sevgili annem ve babam gibi. Son aylarda sanırım onlar için zor bir insandım. Yepyeni bir kızları olmuştu; yeni görme yeteneğim beni öylesine değiştirmişti ki, başka birisiyle yer değiştirmiş olduğumu sanmış olabilirlerdi, ben de sık sık öyle hissediyordum çünkü.

Kendi türümden tüm öteki insanlar gibi, annemle babam da tuhaf görünüyorlardı. Annem ya da babam oldukları, ancak konuştukları zaman, ya da yaklaşan ayak seslerinden belli oluyordu. Kişileri birbirinden ayırmakta hâlâ büyük güçlük çekiyordum. Ziyaretime artık birlikte gelen annemle babam, benimle iyi ve biraz da yapmacık bir havada konuşurlarken, sözlerini ayırd edemiyeceğim bir yere çekilip kaygılı bir şekilde fısıldaşıyorlardı. Benden söz ettiklerinden emindim. Dr. Franz onları bu şekilde yakaladığı zamanlarda başka bir odaya geçmelerini söylerdi, onlar da buna genellikle uyuyorlardı; ta ki bir keresinde babam kızıyla istediği kadar kalmaya hakkı olduğunu söyleyene dek. Bu olayda, Dr. Franz gittikten sonra annemle fısıldaşmayı sürdürdü ama uzlaşamadıkları bir şey vardı ve anneme bağırmaya başladı. Annemse sesini alçaltmasını, yoksa benim duyacağımı fısıldadı. Bu noktada onları duymam hiç de güç değildi ve anlaşmazlıklarının konusu da sır değildi.

Babamın ses tonu alçalmadığı gibi annemin fısıltılı ses tonunun da yükselmesine neden oldu. Fısıltıyla bağırmak nasıl olur düşünebiliyor musunuz? Bu da babamın gerginliğini artırdı. Sesleri zihnimi karıştırdı. Gözlerimi kapattığım zaman sesleri onların oturduğu köşeden geliyordu. Fakat açtığım zaman, sesleri her yandan geliyordu, sanki odada deliler gibi tartışan bir sürü anne baba vardı. Anlaşmazlıklarının konusu ben olmama karşın ağlamamı ve hıçkırıklarımı önemsemiyorlardı. Uşaklardan biri Dr. Franz'a haber verdi, neyse ki hemen yetişti ve beni kollarına alarak teselli etti. Annemle babama ya tartışmayı kesmelerini ya da odayı terketmelerini söyledi.

Kibar davranmayı mükemmel bir alışkanlık haline getirmiş olan babam, ansızın bu haline geri dönebilecek denli ustaydı. Soğuk bir ses tonuyla, Dr. Franz'a benimle ilgili uygulamalarını takdir ettiği-

ni, fakat artık bunların sona ermesini istediğini, çünkü onun gözetim ve bakımına girdiğim zaman üstün becerileri, başarıları olan olgun, genç bir kadın olduğumu, şimdi ise kendimden emin olamadığımı, şaşkın olduğumu, bir bebek gibi olduğumu ve benim gereksindiğim şeyin kendi yuvamın sıcaklığı olduğunu söyledi. Buna katılmıyordum, büyük bir inlemeyle tepki gösteren annem de katılmıyordu. Bu inlemeye ben de katıldım. Babam sinirli adımlarla orayı terketti. Annemle ben aynı acıyı hissederek birbirimize sımsıkı sarıldık. Genellikle olduğu gibi, kendimi onu, onun beni rahatlattığını sanmasına yetecek ölçüde rahatlatmaya çalışırken buldum. Beden sıvılarımın armonisi bozulduğu için, bedenim bana ihanet etmeye başladı ve bayılarak karanlıklara gömüldüm.

Dr. Franz'ın yumuşak sesiyle ayıldığımda ışığı ilk gördüğüm odada, kanepenin üzerine uzanmıştım. Dışarısı alacakaranlıktı ve birkaç mum ışığı dışında içerisi karanlıktı. O odayı yine terketmek istememden birkaç gün önceydi. Babam gelmiyordu fakat annem her gün oradaydı. Bir süre onu görmeyi istememiştim çünkü Dr. Franz'ın yanında kalma isteğimi desteklemesine karşın onun varlığı gerilimimi artırıyordu. Bir keresinde annem yanımdayken dışardan Wolfgang'ın sesini duyduk. Annem hemen ona koştu ve sarayla ilgili bir yığın gevezelik etti. Özellikle, Wolfgang'ın, Johann Stein'ın piyanosunu ilk kullanan kişi olması nedeniyle pohpohlayıcı sözler etti. Bu piyano, inceliğinden bir şey yitirmeksizin klavsenden daha güçlü ses verebildiği için beni de ilgilendiriyordu.

Çok iyi niyetli bir insan olan Wolfgang, öteki insanların bundan yoksun olabileceklerinin farkında olmadığı için, kapı aralığından tam olarak duyamadığım, ama duymaya can attığım uzun bir açıklama yaptı. Annemin gitmesini istiyordum, fakat bir türlü gitmiyordu. Bu isteğimi saat gerçekleştirdi; Fransız yaldızlı 12 rakamının üzerinde çıkan gürültüden sonra, annem şirin çığlıklarla İmparatoriçenin terzisiyle randevusu olduğunu söyleyerek, içeri gelip yanağıma hızlı bir öpücük kondurdu ve her zamanki öğütlerini sıralayıp hoşçakal dedi. Wolfgang, çoğunlukla olduğu gibi, bana zaman ayırdı. Klavsen ile beni büyülüyordu. Taklit etmeye çalıştığım o hafif, akıcı tarzıyla çalıyordu; elleri yumuşak fakat canlıydı, öyle ki, sesler biraraya geliyor, saçılmış gibi dağılıyor, birleşiyor ve sonra da aynı hafiflikle ileri akıyordu. Genellikle yeni çalıştığı bir

parçayı çalardı. "Henüz buraya kadar ilerleyebildim," derdi. Ardından, karmakarışık coşkulu notalar çalmaya girişir, aşırı düzensizlik içeren, ya da karmaşıklığa düşen mükemmel dengelenmiş pasajlar çıkarırdı. "Ya da, böyle çalınabilir," derdi. Melodiyi yineleyerek oyunlar, şakalar yapar, tuşlar üzerinde çıkardığı bas ve tiz seslere absürd söyleşilerle eşlik ederdi. Hızları kafamı karıştırmasına rağmen ellerini izlerdim ve iyileşmemin bu aşamasında bana tuşların anahtarları üzerinde koşuşturan, dokunaçlı küçük hayvanlar gibi görünürlerdi. Genellikle çalışmamız kahkahalar içinde biterdi. Beni hep çalmaya teşvik eder ve bariz bir keyifle dinlerdi.

Sarayda duyduğum, iyi olarak değerlendirilen bazı kişilerin çalarken çıkardıkları berbat gürültü ve tıngırtılara başvurmadan, olanaklı olduğu ölçüde saydam ve saf bir tonda çalmaya çalışıyorum. Çalanın ne yaptığını çok az kişinin bilmesi beni hep etkilemiştir. Saraydaki izleyiciler genellikle konserden önce kararlarını vermişlerdir ve konser apaçık bir şekilde başarısız olmadıkça alkışlarını bu önyargıya uydururlar. Yani, icracı klavseni çalarken, izleyiciler notu çoktan verilmiş bir üne kulak verirler aslında. Wolfgang'a bundan söz ettim. Onunla dedikodu dahil, müzikle ilgili herşeyden konuşuyoruz. Gıpta edilebilecek bir özgüvenle pek çok icracıyı reddediyor ki, bu da bana güven veriyor çünkü kendinden son derece emin. Sık sık beni kendi bestelerimi çalmaya teşvik ediyor, bir pasajın, tempo düzenindeki hafif bir değişiklikle nasıl uyarıcı ve canlı kılınabileceğini gösteriyor. Pasajı değişik bir tarzda çalıyor, daha da güzelleştirip bana devrediyor. Ben yine de, bestede değil, icrada yetenekli olduğumu sanıyorum.

Yeni piyanonun üstün nitelikli olduğu, giderek daha çok sayıda müzisyen tarafından kabul ediliyor.Wolfgang'a göre, besteciler bu piyano için yeni parçalar yazacaklar; bu konuda kendisini ve Clementi'yi örnek gösteriyor. Gerçi, bu enstrümanın geliştirilmesine ilişkin, Clementi ile görüş ayrılıkları var. Yeni piyanoda onu en çok cezbeden şey, bas ve tiz seslerin eşleştirilme tarzı ve o hafif piyano çekiçleri sayesinde tellerden çıkan güzel sesler. Üstelik, insanı sanki dipteki armonik bir gürültünün üzerinde çalmaya zorlayan, bir notanın bir sonraki notada iz bırakmasına yol açan uzun titreşimler de yok. Müzikte olan bitenleri her zaman çok iyi bilen Dr. Franz, gelişimin üzerinden birkaç hafta geçmemişti ki, yeni pi-

yanolardan bir tane aldı ve çalmam için beni teşvik etti. Wolfgang geldiği zamanlar, ikimizi düettolar çalmamız için piyanoya oturtuyor ve genellikle kendisi de, camdan yapılmış tuhaf ağız armonikasıyla bize eşlik ediyor.

Bu düettolar benim en büyük eğlencem, çünkü Wolfgang öylesine hızlı ve hafif çalıyor ki, onunla birlikte uçtuğumu hissediyorum. Notalar arasına bir ya da yarım ölçülük küçük notalar sıkıştırarak, çalarken neredeyse onu yeniden besteliyormuş gibi, pasaja yeni bir biçim veriyor. Özellikle, ne zaman ince gam çalsam, benim çaldığımı abartarak öyle bir şekilde çalıyor ki, ikimiz de kahkahalara boğuluyoruz. Bazen öteki bestecilerle alay ediyor. Fakat bana karşı hep iyi davranmış olan sevgili Salieri'm ile de alay edince sessizleşiyorum. Haydn çalarken bunu asla yapmaz; onun Haydn'a, Haydn'ın da ona büyük saygısı var. Haydn'ın görüşlerine çok değer verir, yapması gereken de bu, çünkü Haydn da onun besteciler arasında bir numara olduğunu savunuyor.

O uzun piyano taburesinde yan yana oturduğum Wolfgang'ın, kendisiyle ilgili, belki de kendisinin farkında olmadığı şeylerin farkındayım. Parmakları tiz seslere ulaştığında, kolu göğsüme öyle hafifçe sürtünüp geçiyor ki, etrafımızda uçuşan notalara yeni bir nota daha ekleniyor; yeni bir zevk. Bunu çok fazla düşünüyorum, olması gerekenden de fazla. Ve itiraf etmeliyim ki, onun koluna göğsümü yaslamak istediğim anlar oldu. Bazen Dr. Franz'ın piyanoyu çalmasını rica ederek benimle dansetmesi bana daha önce hiç tatmadığım bir zevk veriyor. Çevremdeki herşeyin çılgınca döndüğünü görmemek için gözlerimi kapatıyorum ve o, hem yüreğim hem de gözlerimmiş gibi beni yönlendiriyor. Öylesine tatlı bir başdönmesine kapılmama neden oluyor ki, sanki kadife bir kule içinde döne döne bir yukarı, bir aşağı inip çıkıyorum. Kendimden geçerek çılgın bir karanlıkta kendimi yitirmek istiyorum; bu karanlık beni ürküttüğü için de dinlenmem gerekiyormuş gibi yapıp "Yeter! Yeter !" diye bağırıyorum, soluk soluğa. Böyle anlarda gözlerimin içinde koyu leylak ve mor renkler (renk isimlerinde şaşırıyor olabilirim) görüyorum, bazen de çevremde o ana dek gördüklerimden çok daha zengin bir görünüm oluşturan nefis maviler belirip kayboluyorlar.

Görmeye başlamamla birlikte öyle karmaşalar içine düştüm ki, kendimi en basit şeyleri öğrenmesi gereken bir çocuk gibi hissediyorum. Dr. Barth'ın anlamadığı da buydu. Ben bile bunu anlayabilmekte zorlanıyorum. Özgüvenimi kolayca yitirebiliyorum; Dr. Franz'ın sabırlı desteği sayesinde ayaktayım. Örneğin, dün Wolfgang ile düetto çalarken istikrarsız duyularım bana ihanet ettiler; o günden beri başka biri olup çıktım. İkimiz de müziği sevdiğimizden, Dr. Franz bana kağıttaki notaları okumayı öğretmeye başlamıştı. Fakat hızla, anlamsızca uğuldayan noktalara dönüşüyorlardı. Nota çizgisini anlayabiliyordum; her satırın başında bir çapa vardı. Küçücük böcekleri andıran notaları da ayırd edebiliyordum ve özellikle gözlerimi oynattığımda, böcekler gibi devinmeye, zıplayıp kıpırdanmaya başlıyorlardı. Gerçi bunu pek önemsemiyordum; çok iyi bir müzik hafızam vardı. Çalınan pasajları yineleyebiliyor ve bütününü ezberden çalabiliyordum. Son aşamada da onun anlamını kavrayarak kendi zevkime göre, yani babamın deyimiyle,"kendi doğama özgü bir biçimde" çalıyordum.

Bu kez, Wolfgang'la birlikte çalarken, bir yığın çubuğu andıran siyah beyaz notaların görüntüsü, parmaklarımın bağımsızlığını yitirmelerine yol açtı. Bu aşırı görüntü ellerimden onların beyinlerini çekip almıştı, çünkü kontrpuan ile biraraya gelen eğitilmiş küçük hayvanlar gibiydiler. Bir kez sağ ve sol elinizi birbirinden ayrı düşünürseniz, benim gibi, hemen tartışmaya başlarlar ve siz de onların anlaşmazlıklarını yatıştıramaz bir halde kalacaksınız. Ellerim emirlerime direnmeye başladılar ve gözlerimi kapatıp açmam onları daha da kızdırdı. Tuşlardan çıkardıkları sesler gezinmeye başladılar. Sesler odanın değişik yerlerinden geliyor gibiydi. Kulaklar sesi biriktirerek ellere nasıl talimat veriyor ve geri gönderiyordu, anlayamamıştım. Fakat gözlerim açıkken, ses, yukardan, arkamdan, hatta piyanonun altından geliyor gibiydi. Bu durumda, kulaklarımın tanıklığından emin olamayan ellerim, kendilerini ürettikleriyle bağlantısız hissederek bana küstüler ve beceriksizleşip yabancılaştılar. Bu ikilemlerin sonucunda, ortaya kötü bir müzik çıktı.

Wolfgang beni tekrar ziyaret ettiğinde, tereddütlü ve sıkıntılı olduğumu gördü. Çaldık, fakat düettomuzu defalarca bozdum. Coşku içinde geri dönüp, parçayı yeni baştan aldırtmasına karşın yine bitiremiyordum. Çalmaya çalışırken, bir ara kapıda birini gör-

düm. Ne zamandır orada olduğunu bilemiyorum. Onu farkettiğim zaman hemen dönüp aceleyle gitti. Ayak seslerinden onun babam olduğunu anladım.

En büyük sevincim olan piyano, artık işkenceye dönüşmüştü, çünkü onu kendi haline bırakamıyordum. Dr. Franz bu güçlükleri aşacağımı söylüyordu, fakat çok basit bir parçayı çalarken bile, tuş değiştirmeyi atlıyordum. Çok çabuk rahatsız oluyordum. Notaları ayırd edebilmek için yüzümü tuşlara iyice yaklaştırıyordum. Yüzümü parmak eklemlerimin üzerinde buluyordum ki bu da kimilerine çok komik geliyordu herhalde. Çünkü Dr. Franz'ı hizmetçilerden birini kıkırdadığı için azarlarken duymuştum. Karşıma çıkan güçlükler arttıkça, onları aşmak için daha çok çabalıyor ve çabaladıkça da daha çok düş kırıklığına uğruyordum. Çalarken çıkarttığım uyumsuz sesler gözyaşlarına boğulmama neden oldu. Hafızasını yitirdiği için bir elime öteki elimle vurarak onu cezalandırdım. Biz göremeyenler için, ellerin kendi müzik ve mesafe-boşluk hafızaları vardır; parmağınızı tam tuşun üzerine vurmalısınız, hiçbir zaman kenara ve iki tuş ortasına gelmemelidir. Oysa ben, açık gözlerimle, kendimi hep bu hataları yaparken buluyordum. Babam artık beni izlemeye daha sık geliyordu ve beceriksizliğimi onaylamadığını çok iyi hissediyordum. Ta çocukluğumdan beri, onaylamadığı durumları öylesine bir sessizlikle belli ederdi ki, bu sessizlik benim karanlıklarıma bir sis gibi yayılırdı. Annem de artık sık sık ona katılıyordu ve tüm çektiklerimi daha da artırarak, kavgalarını sürdürüyorlardı.

Tartışmanın özü benim açımdan çok açıktı. Babam artık eve dönmemi istiyordu; tedavi başarısız olmuştu. Dr. Barth'ın teşhisinin Dr. Franz'ınkinin karşıtı olduğunu gözlemlemişti ve Dr. Franz'dan onun yanındayken bile artık saygısızca sözediyordu. Durmadan Dr. Franz'a kızarak bir şeyler söylüyordu: "Kız kendisinin gölgesi gibi. Şu haline bakın! Çalamıyor. En basit şeyleri göremiyor. Hiçbir şeyi anlamıyor. Bir çocuk olup çıktı. Tüm becerisini yitirdi. Geçen gün o çok değer verdiğiniz dâhi ile müziği alaya aldılar. Onun babasına, yuvasına, kendi hayatına ihtiyacı var, bu hokkabaz sarayına değil."

Tüm bunlar çok kaba bir şekilde ve babamın her zamanki inceliğinden uzak bir biçimde dile getirilmişti. Annem araya girmeye

çalışınca ona da bağırdı. Genellikle bir şey çalmadan başında oturduğum piyanoya yaklaşıp, kollarını bana dolardı. Dr. Franz ile kalma isteğimi destekleyecek denli cesurdu; Dr. Franz'ın beni karşılaştırdığı tüm büyük korkular, bana hayatım boyunca benimle yaşayacak harikalar getirmişti, tıpkı gece yolculuk yaparken bir atlı arabanın penceresinden dışarıya bir anlık bakışımız gibi. Dr. Franz babamı yanıtlarken sözünü esirgemedi. "Siz beyefendi, kendi fikirlerinizden başka bir şey bilmiyorsunuz, zaten bu fikirler de, alışkanlığınız üzre, başkalarının fikirlerini yansıtıyor; kızınızın hastalığını cidden kavrayamamışsınız. Kızınız başkalarının tedavileri yüzünden yaralı bir durumda bana gelmişti. Şimdi ise onun için dünya ilk kez oluşuyor ve bu yeni-doğmuş görme duyusunun değer verilerek korunması gerekiyor. Evet, şimdi başka bir çocukluk dönemi içindedir; görmesi bakımından çocukluğunu yaşamaktadır ve onu korumak, yönlendirmek, ışık gözlerinde, dilinde, bedeninde ve ellerinde parlayana dek onun ruhunu desteklemek bizim görevimizdir. Siz, ışığı, onun, gözlerinden zorbalıkla çıkarmaya çalışıyorsunuz, doğrusu bir baba şefkatine sahip olduğunuzu söylemeyeceğim. Onun gelişiminin önündeki başlıca engel siz kendinizsiniz. Buraya gelmenize bir daha izin vermeyeceğim. Kızınızı size tamamen iyileşmiş olarak teslim edeceğim ve piyanoyu da bir melekten daha iyi çalabilecek."

Bu sözler üzerine babam topukları üzerinde dönerek (bunu çok net görebildim), "Yine görüşeceğiz," dedi. Uzun bir sessizliğin ardından Dr. Franz yumuşak bir tonda annemle konuşmaya başladı. O akşam, saatlerce yüksek pencerenin yanında şakaklarıma, alnıma ve bedenime masaj yaparak, kaygı içindeki gözlerimin düzeni bozulmuş sıvılarını doğal durumuna döndürmeye çalıştı.

İki gün sonra, Mayıs ortalarında annem yine geldi. Babamın kabalığından üzüntü duyuyordu. Fakat artık başka bir anneydi; babamın benim eve dönmeme ilişkin emrini destekliyordu. Bu mesele onun başındaki dertleri artırmıştı ve keşke bütün bunlar hiç başlamamış olsaydı; bu yüzden Dr. Franz'a beni bırakması için yalvardı. Ben o sırada yine çalmaya korkarak sessizce piyanonun başında oturuyordum. Dr. Franz, eve dönecek olursam, kendisini sorumlu tutamayacaklarını söyledi. Sevgili doktorumdan ayrılma olasılığının belirmesi, beni aylarca hissetmemiş olduğum bir acıya boğdu

Ağlamaya başlayınca, hemşire yardımıma geldi. Annem, çocukluğumda hep yaptığı gibi, çığlıklarla bana doğru geldi, hafifçe sarıldı, beni hemşireden duvara doğru çekti, duvar sanki bana çarpmak üzere ayağa kalkmıştı. Kendime geldiğimde her taraf tamamen karanlıktı ve bir şamata vardı. Bir kavga vardı, bağırışıyorlardı. Babamın korkunç öfkeli sesini duydum. Dr. Franz ve hizmetkarlar da bağırışıyorlardı: "Kılıç ! Kılıç !"Annemin konuşmasını duymadım, fakat biraz kalkınca, ona ayağım takıldı. Yerde yatıyordum. Bundan sonra tek duyduğum, babamın Dr.Franz ve onun "evindeki şarlatanlara" küfürleriydi ve ardından da, yeniden yazgım olan karanlıklara gömüldüm.

IV

O uğursuz adamın adını, Avrupa saraylarına taşıdığım o adı, ne zaman duysam, neredeyse kendime zarar verecek derecede sıkıntı duyuyorum. Onun sahtekârlığı ve saçmalıklarının sonucunda, sarayda onurum kırıldı, neredeyse Yüce Majestelerinin gözünden düşecektim ve kızım benim için bir yabancı oldu. Saray çevresinde arkamdan atıp tutmaya başladılar. Majestelerinin sekreteri olarak bana her zaman saygıyla yaklaşan saray kahyaları, sekreterler, asistanlar, tören başkanları benim itibarımdan kuşkulanarak, adımı, unvanımı belirtmeksizin ortalıkta dolandırıyorlardı. Bundan, statümün sarsıldığı anlaşılıyordu; hiçbir nedeni olmasa da, yalnızca dedikodulara konu olması bile, bunun için yeterliydi.

Başımda böylesine ciddi dertlerin yanında, Majestelerinin so-

runları da vardı. O sıralarda İmparatoriçe solunum güçlüğü krizlerinden biri ile boğuşuyordu. Uzanıp yattığında, hareket ettiğinde, kısmen şişmanlığı nedeniyle, soluksuz kalıyordu. Dr. Stoerk devamlı saraydaydı. İmparatoriçe, öyle görünüyor ki, kamu ahlâkına ait yasalar çıkarmaktan vazgeçmiyordu: Saraydaki birçok kişinin davranışlarını düşünerek bu ısrarı komik bulan bazıları İmparatoriçe ve yakın çevresindekilere "iffet komisyonu" adını verdiler. Polonya'nın parçalanması konusunda oğluyla, yani İmparatorla hâlâ tartışıyordu; bu bölünmeyi daha önce onaylamış olmaktan pişmanlık duyuyordu ve Paris'teki kızına bir yığın mektup gönderiyordu. Prusya, her zamankinden daha da çok zihnini işgal ediyordu, çünkü şu anda orada tehlike büyüktü. Tüm bunların yanında, benim ailemle ilgili üzüntülerim önemsiz kalıyordu. Fakat, bunca şeyin ortasında, İmparatoriçe dönüp bana kızımın sağlığının nasıl olduğunu, onu yine dinlemekten zevk duyacağını söyleyebiliyordu. O adamın herşeye burnunu sokması yüzünden, kızımın tek bir nota bile çalamaz duruma geldiğini İmparatoriçeye nasıl anlatacaktım?

İmparatoriçe ile oğlu arasında sürekli gelip gidiyor, onun yorumlarını diplomatik bir biçimde oğluna, oğlununkileri de aynı şekilde ona iletiyordum. Birbirleriyle neden yüz yüze konuşmadıkları benim için bir gizdi. Ayrıca, elçi olarak beni seçmiş olmaları da yalnızca bir yanıyla hoştu, çünkü beni, hiç yüzüme bile bakmayan Von Kaunitz'e gönderiyorlardı ki o da benim küçücük kafamın alamayacağı ölçüde önemli sorunlarla meşgulmüş gibi bir havaya bürünüyordu. Ne zaman önemli bir şey olsa, Von Kaunitz aşağı, Von Kaunitz yukarı; bana emanet edilen konular ise, çoğunlukla Majestelerinin, oğlunun Fransız kafasıyla düşünmesi ve düşmanı Frederick'e duyduğu o anlamsız hayranlıkla ilgili şikayetlerinden öte hiçbir şey değildi. Kaldı ki, bunları zaten herkes biliyordu.

Böylece, her biri bana, özellikle konuşmadıkları zaman, ötekinin ne düşündüğünü soruyordu. İmparatoriçe gibi, Joseph de Silezya'yı geri istiyordu ve bunun için savaşmaya hazırdı, yeter ki İmparatoriçe izin versindi. Onu kafasının dikine gitmekten alıkoyabilecek güçteydi hâlâ. Her ikisi de gerekli reformları, özellikle de toprak reformunu yapmakta hemfikirdi, fakat bu hepimizi korkutuyordu. Daha bir krizi halledemeden bir ikincisiyle uğraşmaya başlıyordu ki bir üçüncüsünün haberi geliyordu. Saraydaki arkadaşla-

rım herşeye önce evet derler, sonra da sağduyulu kişiler olarak, harekete geçmeyi olabildiğince ertelerler. Herkes birbiriyle kavgalı olduğu halde ben bir hata yapıp da farketmeden önce ansızın barışıp ittifak kurmuş olabildikleri için aşırı ihtiyatlı davranıyorum; benim düşüncem sorulduğunda da onları bütün olası sonuçları göz önünde tutarak yanıtladığım için, söyledikierimi dikkate almıyorlar. Artık dostlarımız Fransızlar ve Ruslar. İmparator Prusyalılara karşı yüce Katerina ile ittifak kurmaktan onur duyuyor. Pazarlıklarında oldukça kurnaz olan bu hanımefendinin bu ittifaktanbizden daha fazla yararlanacağı söylentileri kulağıma geliyor. Tüm bunlar zihnimi yorarken, İmparatoriçenin de rahatsızlığı giderek artarken ve zamanının büyük bölümünü Schönbrunn'da geçirirken, bu şapşal adamın işgüzarlığı yüzünden sinirlerimin nasıl bozulduğunu düşünebiliyor musunuz? Hep benim suçum. Buna neden izin verdim, sanki?

Karım kızımıza o şarlatanın bakması için durmadan söyleniyordu. Stoerk'den sonra Wenzel de onu bırakmıştı ve her şeyi denemeye hazırdık. Yaşamımın en büyük sevinci, Marie Thérèse, sonu gelmeyen tedavilerle giderek daha çok annesine benzemişti. Her an bayılması, yalnızca kendi perişanlığından ileri gelen nedensiz ağlamaları annesini öylesine şaşkına çeviriyordu ki, annesi onu azarlamaya ve dövmeye başlıyordu; bu da beni çileden çıkarıyordu. Saraydaki bazı adi adamlardan duymuş olabileceğiniz gibi, karıma karşı benim de aynı şekilde davrandığım doğru değil; o adamlar da bunları eşlerinden duymuşlar, oysa ki karım onlara her şeyi abartarak anlatır. O kadar söylediğim halde çenesini bir türlü tutamıyor. Amcası olacak o lanet Baron de Colnbach, söylentileri duymuş ve bu yüzden beni sorguya çekti. Karım da servetimizi, sarayda amcasının araya girmesine borçlu olduğumuzu anımsatmaktan hiç geri kalmaz.

Tüm bunlar her erkeğin sabrını zorlardı ve azarlamalarıma onun peruğuna attığım şaplakların eşlik etmemesi için bir aziz olmam gerekirdi. Doğallıkla, bunun üzerine uşaklara bağırır, odasına gider ve onlar yanına gittiğinde orada bayılır kalırdı. Bazen sinirlerimin zayıfladığı bir gerçek, fakat yemin ediyorum ki, karımın kızıma saldırdığını ve ne zaman kızım onu tahrik etse, bunu bir alışkanlık haline getirdiğini görene dek ona herhangi bir kabalık

yapmadım. Kızımı kollarından kavrıyor ve çığlık çığlığa azarlayıp yere savuruyor. Böyle bir evladı haketmek için ne günah işledim ki, diye ağlıyor. Ya ben, böyle bir eşi haketmek için ne kusur işlediğimi sorabilir miyim? Böyle anlarda karım mantıklı olmaktan o denli uzak kalıyor ki, onu ancak bir tokat kendine getirebiliyor; kendine gelince de bana tiz sesiyle bağırıyor ve aynı önlemi yinelememek için kendimi zor frenliyorum.

Bu ulumalardan o kadar rahatsız oluyordum ki, kızımı Dr. M.'in çok zararlı ve olumsuz tedavisine bırakmam için karımın tüm yalvarıp yakarmalarına karşı direndim. Dr. M'in "tedavileri" sırasındaki çığlık ve bağrışmaları herkes duymuştu ve benim de çığlık ve feryatlar duymaya artık dayanacak halim kalmamıştı. Bu adamı yalnızca bir kere eşimin amcası, De Colnbach'la birlikte ziyaret ettik. De Colnbach, Dr. M'i destekliyordu. Müzik ve inlemelerin birbirine karıştığı bir odada, birkaç hanımefendi ve beyefendi (halbuki onların daha aklı başında olmaları beklenirdi), ellerinde pipoları ya da benzeri şeylerle, içi su dolu, çok büyük fıçı gibi bir kabın etrafında oturuyorlardı; doğrusu, gülmeden durabilmek bir işkenceydi. Büyük insan, Dr. M. içeriye geldiği zaman, bu şapşalların bazıları inleme gibi titrek sesler çıkarıyorlardı; özellikle de bayanlar. Ellerini onların üzerinden geçirdiğinde, histeri nöbetine tutuluyorlardı (oysa karım bunu müdahalesiz, kendi kendine becerebiliyor) ve siyahlar giyinmiş, uzun boylu, sessiz adamlar gelip onları toparlıyor ve götürüyorlardı, nereye olduğunu bilemiyordum. Onlar ise iğrenç, hayvani sesler çıkarırken tuhaf bir biçimde kasılıp sarsılıyorlardı. Nereye gittikleri, ya da onlara ne olduğu, aklı başında herkes için çok açık. Güçlü kuvvetli genç adamlar histeri krizi geçiren kadınları, duyduğuma göre duvarları yastıktan olan odalara taşıdıklarında ve kadınların çığlıkları ansızın kesildiğinde neler olduğunu düşünürsünüz? Ve su teknesinin çevresinde oturanlardan düşleri geniş olan bazıları da aynı işlemlerden geçmeye can atar görünüyorlardı.

Dr.M'in kızımın yanına yaklaşmasına izin vermemin en önemli nedeni, önce çaresizlik, sonra Baronun arka çıkmasıyla karımın artan dırdırlarıydı; bir de kızımın o su teknesinden yapılan ikramı kabul etmeyeceğine ve siyahlar içindeki genç adamlar tarafından periyodik olarak kurtarılmaya da maruz kalmayacağına kendimi

inandırmıştım. Dr. M. tüm bunları kabul etti ve bana, onuru üzerine buna kefil olan Baron ile birlikte güvence verdi; kızımı kendisi ayrı olarak, dikkat ve özenle tedavi altına alacaktı.

Yalnız bir alanda, Dr. M. ile aynı görüşteydik, o da müzikti. Öteki konularda ne denli saçmalıkları olursa olsun, müzikten anlıyordu ve kızımı ona emanet etmenin nedeni kısmen de buydu. Kızımı İmparatoriçeden en alt düzeydekilere kadar herkes karşısında mükemmel sonuçlar almasını sağlayacak şekilde yönlendirmiş olmama karşın, onunla müzikle ilgili sorunlarda anlaşamıyoruz. Dr. M. Gluck'ün süslü ve anlamsız parçalarını beğeniyor. Bense ciddi bir yanı olabileceğini gösteren *Alceste'yi* seviyorum. Gluck sihirbaz doktora çok yakın oturuyor, hemen aynı sokağın devamında. Müzisyenlerin Dr. M'i böylesine sevmelerine doğrusu şaşıyorum. Haydn bile onun hayranlarından. Haydn şimdi etkili bir kişi; yalnızca müziğiyle mutlu, müzik dışında herşeyden mutsuz oluyor. O cadı kadınla evlenmektense şeyini aldırıp St.Stephen'da yüksek perdeden sesiyle şarkı söylese daha iyi olurdu diye espriler yapılıyor, fakat o sadece beş dakika boyunca bile olsun önümüzdeki yirmi yılda bizi neler beklediğini görebilseydik, hangimiz evlenirdik ki? Büyük doktorun her dakika söz ettiği bir müzisyen var; Mozart; dertlerini başkalarına anlatmaktan hiç bıkmayan babasının yakın arkadaşı. Dr. M., o "mucizevi çocuğun" herkesten daha üstün olduğunu düşünüyor ve bana bildiğimiz saçma yaklaşımıyla onun müziğinin göksel kürelerin yankısı olduğundan sözetti, sanki yapıtları gezegensel bestelermiş gibi... Eh, arkasından da, doğal olarak, değerli sıvıları ve müziğin onları ne denli iyi yatıştırdığı üzerine biraz daha saçmaladı. Mozart'ın dinleyicilerini sıvılar öylesine sakinleştiriyordu ki, gözlerini kapatarak kendi basonlarını* çalıyorlardı, ta ki İmparatoriçe farkına varmadan birisi onları dürtene dek.

Bana öyle geliyor ki bu çocuk, saraydaki hanımefendilerin elbiseleri kadar çok çeşitli oyun kurabilen mekanik satranç oyuncuları gibi değerli bir makine. Fakat, Haydn'ın şu ana dek söylediklerinden bir nebze daha fazla söyleyecek şeyi de yok. Bazı yeni moda düşüncelere ve enstrümanlardaki en yeni buluşa kafasını takıp yolundan sapmış. Yeni piyanodan hayranlıkla sözediyor; bence bu

* Ağızdan çifte kamış üflenerek çalınan, derin sesli, tahtadan yapılmış bir tür müzik aleti. (ç.n.)

alet, klavsenin inceliğinden yoksun kaba bir enstrüman. Klavsen, bir usta tarafından çalındığı zaman, incecik, zarif ipeklerin yırtılmasını andıran bir ses verir, ya da en azından dinlerken, bir an için bunu düşünürüm. Mozart, her tür yeniliğe ve gelip geçici heveslere açıktır; Dr. M.'i şu saçma ağız armonikasını çalması için teşvik ediyor. Haydn'a göre yalnızca bir eğlence olan armonika, Dr. M. için enstrümanların en değerlilerinden. Nedeni belki de armonikanın tüm şu sıvı düzeyleriyle ilişkisi olmasındandır; Dr. M. bu aletten daha iyi bir müzik elde edebilmek için onu manyetikleştiriyordur herhalde. Yeni çıkan piyanolardan bir tane almış bile. Habersiz bir ziyaretim sırasında kızımı o piyanoyu çalarken gördüğüm zaman canımın nasıl sıkıldığını düşünebiliyor musunuz? Dr. M. Mozart'ın bunun geleceğin enstrümanı olduğunu söylediğini aktardı, ama tabii ki ikna olmadım. Bense, geleceği geleceğe bırakalım; kızım bugünün enstrümanını çalsın diye yanıtladım. Neyse, tartışmamıza tatlılıkla son verdik, çünkü henüz tedavi sürecinin ilk zamanlarındaydı.

Gerçekten de, o günlerde, bir hayli ilerleme kaydedilmiş olduğunu kabul ediyorum. Sonraları tepemin iyice attığını görenler, Dr. M. ve onun "tedavi"sine ilişkin o minnet dolu övgüyü niçin yazmış olduğumu sordular. Bu soru karşısında yalnızca o zamanlar başıma gelecek felaketlerden habersiz olduğumu söyleyebilirim. Beslediğim umutlar yargı gücümü köreltti; hem orada öyle bir atmosfer vardı ki, neye inanmak isteseniz, inanırdınız. Bunlara kızımın iyileşme belirtileri nedeniyle duyduğu hoşnutluğu ve karımın herşeyi abartma huyunu da eklerseniz, kendimizi nasıl sevinçle bu kederli kıyılara bıraktığımızı anlayacaksınız. Size tuhaf gelecek ama, tedavinin sürmesine izin vermeye beni ikna eden bir neden de görmesindeki gelişme değil, koklama duyusundaki iyileşmeydi. Bu olduğunda oradaydım.

Gittiğimde Marie Thérèse'in yine berbat bir gece geçirdiğini öğrendim. Karımın uykusuz geçirdiği, M. Thérèse'in de alttan ve üstten içinde ne varsa çıkarttığı gecelerden biriydi. Böyle olduğunda, önemli bir şey söyleyecekse karım beni uyandırırdı, bazen önemli bir şey söylemese de uyandırırdı. Sevgili kızım bedensel açıdan çok zayıftı. Yaşlı Van Swieten'ın dediği gibi, midesi ve bağırsaklarının Yaratıcı tarafından yeniden oluşturulması gerekiyor-

du. Tüm bu hastalıklarına karşın, müzik yeteneği bir melek ruhuyla yükseklere erişiyordu. Kızım Dr. M'in büyük odasındaki o berbat piyanoyu çalarken, hizmetkâr piyanonun üzerine bir vazo dolusu çiçek koydu; gülhatmiler, güller (M.'in Ocak ayında gülleri nereden buduğu da, onun küçük sırlarından biri.). Müzikte bir kesinti oldu; genellikle gözlerim kapalı dinlerim. Kızım burnunu çiçeklere doğru uzatıyordu ve yarı ayaktayken elbisesinin sürtünmesi nedeniyle piyanodan bozuk bir ses çıktı. O bunu önemserdi, o sırada çiçeklerin kokusunu almaya çalışıyor ve onların yerini belirliyormuş gibi burnuyla iz sürüyordu. Birkaç goncaya ulaşana dek eli havada gezindi. Goncaları avucunda ezdi ve sonra yüzüne sürttü. Bunları yaparken yüzüne, zaferini ilan edercesine sevinçli bir gülümseme yayılmıştı. Umduğum gibi "Koklayabiliyorum!" demedi, fakat durmadan "Çiçekler!" "Çiçekler!" diyordu. Başını ellerinden her kaldırışında, yüzüne yapışan gül yapraklarının parçaları yüzünde kan kırmızısı çizgiler oluşturuyordu; bir an irkildim. O anda, duygularım bana ihanet ederek M.'in uygulamalarını iyi niyetle düşünmeme yol açtılar. Gerçekten de o sırada, ne tarafından baksam gelişme vardı ve gelişmeleri, kendisinden Fransız kızına iletilecek öğütlerle dolu bir mektup aldığımda, İmparatoriçeye aktarıyordum. Kızımı çok seven Majesteleri, sonuçları, kendisi müsait olduğunda bilmek isterdi ve onun incelikli ilgisine minnet duyuyordum.

Kızımın bir spanyel'inki* gibi şişen gözleri normale dönmüştü; eskisi gibi titremiyor ve terlemiyordu. Şimdi, bir çocuk ateşe nasıl yaklaşırsa, ışığa tepkisi de öyleydi, fakat hâlâ güven duyduğum Dr. M. bunu onun iyileşmesinin başlangıcı olarak görüyordu ve ona göre, kızımın on beş yıldır göremediği ışık, gözler gibi nazik organlar için şiddetli bir darbeydi. Bundan çok kısa süre sonra Dr. M. ile tekrar görüştük, hem karımın, hem de benim, kızımızın üç yaşına kadar mükemmel görebildiğini ona söylemeyi ihmal ettiğimiz için bize kızdı. Kendisine, ikimizin de ötekinin söylediğini sandığımızı açıkladım. Gerçekten, bugüne dek ona bunu söylemiş olduğum ve onun bunu unuttuğu izlenimini taşıyordum. Şimdi söylediğimi anımsıyorum. Kızımın doğuştan kör olmadığını söylemiş-

* Uzun kulaklı, kıvırcık tüylü, kısa bacaklı bir köpek. (ç.n.)

tim. Bunu ısrarla yinelediğim zaman, bana kızımın körlüğüne neden olan koşulları kendisinden gizlediğimi söyledi. Bense bunların asla sır olmadığını belirttim.

1762 yılının 9 Aralık sabahı uyandığında hiçbir şey görmüyordu. "Görme duyusunu yitirdiğini nereden biliyordunuz?" diye sordu Dr. M. Bunun çok bariz olduğunu söyledim. Onu ayakları üzerine bastırttığımız zaman mekanik bir oyuncak gibi duvara doğru yürümüştü ve bunu birkaç kez de yinelemişti. Gözlerinin önünde tuttuğumuz hiçbir şeye uzanmıyordu ve bebeklerini ayırd edemiyordu. Elimi gözlerinin yakınında salladığım zaman göz kırpmıyordu ve budalanın biri bile başımıza korkunç bir şeyin geldiğini söyleyebilirdi. Sorularıyla beni bezdirdi. Bu talihsizliğe yol açan şey konusunda yalnızca tahminlerde bulunduğumu söyledi. Onu, nedeni konusunda en küçük bir fikrim olsaydı, onu kendim ortadan kaldırırdım diye yanıtladım. Benim görüşüme göre, hiçbir neden yoktu. Hem kendisini, hem de bizi ışıktan mahrum eden bir lanetin kurbanıydı, çünkü o benim yaşamımın ışığıydı, hâlâ da öyle. Karımın o sabahki haykırışı hâlâ belleğimden silinmedi. Sanki kızımı görmeye zorlamak istermiş gibi kendini ona doğru attı ve başarısız olunca da, inleyip ağlayarak boylu boyunca kendini yere attı. Kızım çok korkmuştu; durmadan anneme ne oldu diye soruyordu. Çocuk, bir daha dışına çıkamayacağı karanlık bir dünyaya girdiğinin farkında değil gibiydi. Karımsa yazgıya lanet okumakla, bunu bizi çok seven Tanrı'nın isteği olarak görmek gibi saçmalıklar arasında gidip geliyordu.

Dokuz Aralık sabahını çok iyi anımsıyorum çünkü bir önceki gün büyük bir sevinç yaşamıştım. Aralığın sekizinde öğleden sonra Marie Thérèse'i Kraliyet Bahçesi'ne götürmüştüm. Maymunlarla kendinden geçmiş, papağanlarla büyülenmişti.Yemeğini beklerken kafesinde aşağı yukarı yürüyen aslandan pek hoşlanmamıştı. Aslan kükremeye ve inlemeye başladı, bu sesler, önüne çiğ et parçaları atıldıktan sonra berbat bir hırıltıya ve oburluğa dönüştü. Her nedense bu görüntü kızımda bir tür sinir krizine yol açtı. Elimde tuttuğumun karımın bir minyatürü olduğunu düşünmeye başlamıştım. Söylediğim ya da yaptığım hiçbir şey onu yatıştıramıyordu, üstelik bu sıkıntının arasında tıpkı aslanı izledikleri gibi, herkes bizi izlemeye başlamıştı. Büyük Dr. M. ile bunların hiçbirini paylaşmadım,

çünkü onun mucizeleri eğer gerçekse, hastanın özel hayatına burnunu sokmadan da yol alabilmesi gerekir.

Fakat, bana (şimdi benim de kendime sorduğum gibi) kızının iyileşmesinin parlak öyküsünü, (kimsenin etkisi olmadan, dikkatinizi çekerim) bunun büyük doktor tarafından nasıl başarıldığını neden yazdığını sorabilirsiniz. Ben de kızım kadar onun tarafından büyülenmiştim ve kendi kendimin efendisi olduğumu sanmama karşın, amaçlarına ulaşmak için, istediklerini benim aracılığımla dile getirdi. Beni yanıltan kızının genel durumuydu, daha önce hiç olmadığı kadar iyi görünüyordu : yüzü parlak ve aydınlıktı, bedeni biçimli, ayak bileği pürüzsüzdü ve göğüsleri gelişiyordu. Kusuruna karşın mükemmel bir genç kadın üretmiştim. Dış görünüşünün düzelmesi seyahatler düşünmeme neden oldu; onun bir melek gibi piyano çalarak Avrupa saraylarına adım atmasını heyecanla bekliyordum, bu yüzden de Mozart'a karşı (ve elimden geldiğince oğluna) her zaman çok naziktim çünkü o, birçok sarayda nüfuzu olan bir kişi. Kızım fiziksel olarak mükemmelleşirken (bunun için Dr. M.'e teşekkür borçluyum; şeytana bile hakkını vermek gerekir) zihinsel bakımdan bir çocuğa benzemesinin bende yarattığı gerilimi düşünün. Gerçekten de, hiç olmadığı kadar çocuktu, hiç böylesine budala olmamıştı ve M.'in şeytani dehasının neden olduğu karmaşa içinde çaresizdi. Nerede olduğunu bilmiyor gibiydi. Annesinden hoşlanmamaya başlamıştı, hatta benimle bile sorunlarını paylaşmaya istekli değildi. Durmadan büyücü doktorunu övüyordu, güneş, ay ve yıldızlar onun gözlerinin içinde parlıyormuş sanki, M.'in iddiasına göre gerçekten de öyleydi. Peki, piyano çalması konusunda söylenecek bir şey var mı?

Buraya kadar, onun "iyileşmesi" nedeniyle duyduğum naif sevinçle, her şeye göz yummuştum. Karım ve ben kendimizi frenleyemiyorduk. "Mucize"ye ilişkin haberleri her yana yaydık, sarayda, arkadaşlarımız arasında, hatta karımın başbelası kuzenlerine bile. Onlar da bunu fırsat bilerek birkaç gün gelip bizde kaldılar (onların kızımı ziyaret etmelerine aslında izin vermedim, Viyana'nın yarısı onu izliyordu). Karım o şarlatan tarafından sarhoş edilmişti, bir köpek gibi onu izliyordu, sanki İmparatordu herif. M.'in kapısında, her zaman mucizeyi kendi gözleriyle görmek isteyen biri olurdu. Bu sersemlerin çoğu kendilerini tatmin etmek ve

yeni haberleri tekrar dünyaya yaymak için kendilerine özgü deneme yöntemleri geliştirmişlerdi. Kızımda bunların izleri ne olursa olsun, M. bütün bunlara izin veriyordu ve bunların, hiç kuşkum yok ki, kızının içine düştüğü karmaşaya büyük katkısı olmuştu. Aptal parmaklarını gözlerinizin önünde tutarak size parmak sayısını soran yabancılara nasıl davranırdınız? Tıp Fakültesi Dekanını tanıklık etmesi için davet ettim. Sonunda maiyetiyle geldi. İncelemelerini hoşnutluk içinde tamamladılar ve Marie Thérèse'in iyileştiğini ilan ettiler. Sevincim sınırsızdı ve sonraki üç geceyi kağıt kalemle, mucize olduğuna inandığım şeyi anlatarak geçirdim. Yanılgımda yalnız değildim. Dr.Stoerk de bunu paylaşıyordu. İmparatoriçenin tavsiyesi üzerine yıllarca kızımı tedavi etmişti. Kör olmasının ötesinde, kızımın gözlerinde hiçbir sorun olmadığını büyük bir bilgelikle dile getirmişti. İlk görüşmemizde bunu Dr. M.'e aktardığım zaman, bunun güzel ve haklı bir yorum olduğunu söyledi. Neyse, doktorlardan bu kadar söz etmek yeter. Dr. Stoerk'in kızıma yaptığı işkencelerden de yeterince söz ettim; kızının cildinde oluşturduğu iltihaplı kabarcıklar, kullandığı müshiller, simsiyah gözyaşları gibi kızının yanaklarından sarkan o lanet olası sülükler! Karım sülükleri ilk gördüğü zaman zavallı kızımın gözlerinin parça parça aşağı aktığını sandığı için bayılmıştı. Neler yaşadık, şimdiye kadar!

Bütün bunların arasında ortalıkta bir de savaş lafı dolaşıyor! Yeterince işkence çekmiyormuşuz gibi. Doğruyu söylemek gerekirse, babasının bir gölgesi olan Joseph, Prusya ile savaşa girmek istiyor. Frederick'e o denli gıpta ediyor ki, onu yok etme isteğini çok iyi anlayabiliyorum. Fakat bilgeliği sayesinde huzur içinde yaşadığımız yüce İmparatoriçe buna karşı mutlaka bir şeyler söyleyecektir. Şimdi yine birbirlerinden uzaktalar; bana da gereksinim duydukları haberleri onlara iletmek düşüyor. Von Kaunitz, tabii ki beni her zamanki kibiri ile tek bir sözcük etmeden atlıyor. Majestelerine Von Kaunitz'in, majestelerinin değil, oğlunun çıkarlarını daha yürekten destekleyebileceğini anlatmaya çalışınca, bana yalnızca gülümsüyor ve yeni bir mektup yazmamı buyuruyor. Mektup çoğunlukla annesine hiç benzemeyen o oynak ruhlu Fransız kızına yazılıyor. Duyduğuma göre "bir çeneye bir burun" (Hapsburg çenesi, Bourbon burnu) adı verilen bir evlilik gerçekleştirilmiş ve kız

aptal bir Bourbon'la evlenmiş. Belki çocuklarında bu özellikler daha dengeli biçimde ortaya çıkar. Joseph'in de, bu günlerde, (söylenti bu ya) aklına estiğinde inekleri sağan sütçü kız gibi giyinip onun taklidini yapan Fransız kızkardeşi kadar tuhaf olduğunu söylüyorlar.

İmparator olmasına karşın, Joseph, son zamanlarda, kızkardeşini örnek alarak bir kral gibi giyinmeyi bırakıp halkından kişilere benzemeye çalışıyor. Geçen gün onu, sanki Avrupa masasının üzerinde bölünmeye hazır bir pastaymış gibi, haritalarını incelerken gördüğümde, öylesine kötü giyinmişti ki kendi uşağını andırıyordu. Halkı gibi giyinerek onlarla arasındaki mesafeyi azaltması gerektiğini düşünüyordu. Böyle giyindiği zaman, kendisi hakkında daha olumlu düşüneceklerdi ve görüşlerini onunla özgürce paylaşma cesaretini göstereceklerdi. Oysa tam tersi oluyor; bazen bir topluluk içine girdiğinde bir an onu tanımayabiliyorlar ve saraylılar şaşırıp ihanete uğramışlık duygusuyla resmi bir tavır benimsiyorlar. Bu tavrıyla kendi statüsünü terkederek insanların da kendi yerlerinden kuşku duymalarına neden oluyor. Bazı budalalar da ona ayak uyduracağız diye onun kibirli görüntüsüne uygun giyiniyorlar ve bu durum eğer devam ederse, sonunda hepimiz hizmetkârlarımız gibi giyineceğiz; onların da çırılçıplak dolaşmaktan başka alternatifi kalmayacak. Bir kralın kral gibi giyinmesi gerekir. Bu onun kraliyetle ilgili yükümlülüklerindendir. Herkes kendi yerini bilmelidir, çünkü her şeyi bilen Tanrı bunun böyle olmasını istemiştir. Başımızdaki dertlere bir de mevki kargaşası eklenmemeli. Zaten yeterince derdimiz var. Macaristan Kraliçesi, Avusturya Arşidükü ve İmparatoriçe Marie Thérèse'in oğlu olan Majesteleri İkinci Joseph'in, uşağının uşağı gibi giyinmeyi daha ne kadar sürdüreceğini yalnızca kendisi bilir. Geriye kalan bizlerinse, gösterdiğimiz saygı damarlarındaki kanadır, elbiselerine değil; ama o bildik ağızların bildik kulaklara fısıldadığı şakalara kulak vermemek için mizah duygusu taşımayan bir insan olmak gerekir. Bu şakaları yapanlar onu görür görmez önünde en kibar şekilde yerlere kadar eğilip selam verir, öyle ki şakaları elbiselerinin hışırtısıyla kesiliyor. Joseph ise bizden bile daha düşük bir seviyedeymiş gibi görünmeyi sürdürüyor. Fakat daha önce de defalarca söylediğim gibi, sosyal matematiğin zıt bir yasası gereği, aramızdaki mesafeyi kal-

dırmaya çalıştıkça artırıyor. Kardeşi Leopold yönetmeyi bilen biridir ve eğer Joseph bu durumu sürdürürse, Toskana'da olmayı tercih ederim; her ne kadar Toskana'daki İtalyan saraylılar bizlere görgü dersleri vermeye kalkıyorlarsa da. Ama yine de Fransızlar kadar kötü değiller; Fransızlar bir yıllarını size mendili cebinizden nasıl çıkartmanız gerektiğini öğretmekle geçirip bunu bir savaştan daha fazla önemseyebilirler. Majestelerini beklerken (zaman konusunda hiçbir fikri yoktur, yalnızca kendine göre yaşar) arkadaşım Schlitter'in öne sürdüğü gibi, Joseph belki de topraklarımıza doldurmak istediği köylüler için böyle eski püskü giysiler giyiniyordur. Hatta onlara toprak vermeye niyetleniyor, oysa soylularımız için bu topraklar damarlarındaki kan kadar doğal bir haktır.

Annesi de bunu destekliyor ve zaten içeride ve dışarıda öyle çok hızlı değişiklik yapmış bulunuyor ki her şey belirsizlik içinde. En son düşüncesi de, düşmanlarımızın ve ajanlarının sorgulanmalarının kaldırılması. Artık işkence yok! Emirlere itaat etmeyenlerin artık o zorunlu eziyete başvurulmadan cezalandırılması gerekiyor. Demek ki şimdi halktan insanların temiz yüzlü maskesiyle dolaşan bu ajanları ve kiralık katilleri bağrımıza basacağız. Büzün cezalar kaldırılırsa kim bilir neler olacak? Ortalıkta dürüst kişilerden çok ajanlar olacak. Ajanlık, hukuk ya da kilise gibi bir meslek haline gelecek. Ardından da bizlere, düşmanlarımızdan daha kötü davranmaya başlayacak. Onun iyi yürekli olduğunu ve bana yaptığı lütufları bilmekle beraber, ülke içinde yaptığı bazı uygulamalar nedeniyle bilgeliğinden kuşku duyuyorum. Israrla benim fikrimi soranlara bu düşüncelerimle ilgili bir tek sözcük etmedim, çünkü İmparatoriçenin bana gösterdiği itibarı yitirmek istemem; bu itibar, kızımın geleceğini doğrudan etkiliyor.

Majestelerinin, kendi adını verdiğimiz Marie Thérèse'ime duyduğu ilgi sayesinde, hem hastalığının tedavisi, hem de müzik etkinliklerini geliştirebilmesi için belli miktarda aylık para bağlandı. Çünkü yeni bir eseri öğrenmesi zaman alıyor ve benimse notaları ezberlemesi için tek tek dikte etmeye zamanım yetmiyor. Şimdi, İmparatoriçe'nin müzik üstadından yararlanabiliyor. Dr. M.'in kızımın hayatını bir soytarılığa, müziğini de uyumsuz gürültülere dönüştürdüğünü görünce ne büyük sıkıntı duyduğumu anlıyorsunuzdur, öyleyse.

Bu felaket hep onun "daha iyiye doğru gitmesi" savunusuyla maskeleniyordu. Tabi gözlerini acıtan ışık, ansızın gözyaşlarına boğulması ve ailesini ihmal edecek derecede Dr.M.'e tutkuyla bağlanması iyiye doğru gitmekse, ya da bir yetişkin gibi değil, bebek gibi davranmak, çevresindeki herkesin heyecan duyması iyiye gidişin göstergesiyse. *İyiye gidiyor, iyiye gidiyor* - Ben bu sözcüğü duymaya dayanamaz oluncaya dek herkes bunu yineledi. Gördün mü bak, ne kadar gelişme var? İyiye gittiğini düşünmüyor musun? Ne kadar gelişti ! Düne göre çok farklı. Yarın daha da iyi gelişmeler bekliyoruz. Genel görünümü çok iyileşti; rengi, duruşu, ruh durumları, görmesi, nesneleri tanıması, mutluluğu, şusu, busu; hepsi iyiye gidiyor, yalnız iyiye gitmekle de kalmıyor, beklenenlerin ve en iyimser tahminlerin de ötesinde, yani ötesinin de ötesindeki ötesinde gelişiyor. Ve tüm bunların ortasında, ben onun ellerinin, çarpışan iki kör kukla gibi birbirlerine yabancı olduklarını görüyorum.

Müziği önemseyen bizim gibi kişiler için bu çok nazik bir konudur. Kızım çalabildiği sürece, aklının başında olduğunu, zihninin hokus-pokustan ve "mucizeler" atmosferinden fazla zarar görmemiş olduğunu biliyordum. Çünkü müzik eskiden olduğu gibi şimdi de onun varlığının merkezindeydi ve eğer çalabiliyorsa, varlığı kuşku götürmezdi. Genellikle yaptığım gibi sezdirmeden içeri sızarak (doktorun hizmetkarlarından birine hasta çocuğu için verdiğim küçük şeyler çok hoşuna gitmişti; hasta çocuğu varsa, tabii) onu dinlerken, tuhaf bir kayma duydum, sanki müziğin temposunda bir kararsızlık varmış gibi. Bir an bunun müzikte yeni bir buluş olabileceğini aklımdan geçirdim. Ellerinin birlik ve uyum içinde olmadığını anlamam biraz zaman aldı. Sol eli sağ elinin ardında oldukça geri kalıyordu ve sağ eli kendi başına giderken sol eli onu yakalamaya çalışıyordu, ya da bana öyle geldi.

Bu yalnızca başlangıçtı. Müziğin tam ortasında ellerini tuşlardan kaldırarak, tuşlara, yakın nesnelere baktığı gibi ve sanki hayret verici şeylermiş gibi yandan bakıyor, ansızın sessizliğe gömülüyordu. Çoğunlukla benim varlığımdan habersiz oluyordu, çünkü kapının yanındaki perdenin arkasında (Dr.M. içeri gelse bile beni göremezdi) durmayı alışkanlık haline getirmiştim. Kendi gözlerimle, önyargısız olarak izlemek istiyordum; geldiğimi haber verdiğim

zaman onun herşeyi karıştırmasına, hatta çalmaktan vazgeçmesine neden oluyordum. Sol elini kucağına koyarak sağ eliyle yalnızca ince sesleri çalmaya başladı. Sonra da sol eliyle bas sesleri çalarak sağ elini kullanmadı. Fakat, başı neredeyse tuşlara değecek denli eğilmiş olarak iki elini de yan yana getirdiğinde, yalnızca kısa bir süre birlikte müzik üretiyor ve sonra elleri yeniden birliktelik anlayışını yitiriyordu. O noktada, ellerini birbirine çarpıyor ve hem başı, hem de bedeni sallanmaya başlıyordu.

Giderek daha kötüleşti. Ağlayarak tuhaf sesler çıkarıyordu, bu seslerin sözcüklerle ilgisi yoktu. Hırsını piyanodan almak için tuşları yumrukluyordu. Tuhaf çığlıklar ve hırıltılar çıkartarak birlikte piyanoyu böylesine hor kullanması, seven bir baba için hiç hoş bir görüntü değildi. Ona doğru yaklaştığım zaman iyi niyetim geri tepti, bana bir hayvan gibi tepki gösterdi. M. ve yardımcıları koşup kızımın dengesizliğinin benim ortaya çıkışımdan ileri geldiğini öne sürünce nasıl kızdığımı tahmin edin! M. hiç utanmadan orada ne işim olduğunu sordu! Tüm ağırbaşlılığımla ona kendi kızımı ziyaret etmekte olduğumu, majesteleri bunu uygun bulmuyorlarsa kızımı, onu rahatça görebileceğim evime götürebileceğimi söyledim. Asıl kötü olan, kızımın, o şarlatanın kollarında iki büklüm olurken bana tamamen bir yabancıymışım gibi (eğer beni görebiliyorduysa) bakmasıydı. Ben orada öyle ayakta dururken, M.'nin yardımcıları her iki yanımda yerlerini aldılar ve üstlerine yapışan sıkı giysileri içinde, kolları bağlı olarak pasif durmalarına karşın, birazcık kafası çalışan herkesin sezebileceği gibi, oldukça tehditkâr bir havadaydılar. Efendice oradan ayrıldım, tabii daha önce M.'e çok ciddi bir şekilde kısa sürede ziyaretimi yineleyeceğimi söylemeyi ihmal etmedim.

Kendimi öylesine kötü hissediyordum ki, arabama binmeyip şoförüme arabamı arkamdan ağır ağır sürmesini söyledim ve öfke içinde eve kadar yürüdüm. Yürüyüşüm sırasında artık bu saçmalığa bir son verilmesi gerektiğine karar verdim. Kandırılmış olan herkesi bu tedavinin kaba bir güldürü olduğuna ve kızımın sağlığının ve geleceğinin bu çılgın adam tarafından tehlikeye atıldığına ikna eder etmez kızım eve dönecekti. Ansızın, böyle zamanlarda ara sıra olduğu gibi, gözleri kör olan kızım değilmiş de benimişim gibi hissettim. Çünkü iyileşme üzerine tüm o konuşmalar, gelişme-

den dem vuran o aptalca nakaratlarla ("Bugün şunu yaptı, bugün bunu yaptı...") gözlerimin gördüklerini hiçe saymıştım. Gördüklerime karşın, herkesi saran heyecan beni de öylesine sarmıştı ki kızımın iyileştiğine inandım. Artık M.'in insanı siyahın beyaz olduğuna inandırabileceğini biliyorum. Ama artık bir kez düşünce tarzımı düzeltmiştim, gerçek beni etkisi altına almıştı. Karımın sonu gelmeyen sızlanmaları ve amcası Baron'un da etkisiyle ikna olmuş ve tüm yükümlülüklerimi ihmal etmiştim. Ne acı bir şeydi, bu benim için. Evimizin yüksek kapısında durdum. Karım evde kızımızla ilgili haberleri bekliyordu. Bana karşı amcasıyla ittifak kurmuşlardı. Onlara göre, o büyük şarlatan, benim sarayla içli dışlı olduğum kadar öteki dünya ile ilişkisi olan ve kendi küresi içinde bana göre çok daha etkili olan bir azizdi.

Sorunların kat kat büyüdü. Sorunlarımla birlikte, öfkem de, tabii. Tek çocuğumu geri istiyordum, bu da benim hakkımdı. Tek düşüncem onun rahatıydı. Yine de, doğal olarak bana ait olan bir şey için bir suçlu gibi kumpas kurmaya zorlanıyordum. Kendi aceleciliğimin ve cömertliğimin bedelini ödüyordum; kızının "iyileşmesi"ni anlattığım yazı artık herkesin elindeydi. Dr. Stoerk'ün kendisi de bunu kabul etmişti. Bazıları gidip M.'in yerinde kendi gözleriyle görmüşlerdi. İmparatoriçe de meseleyi benden, sadık arkadaşım Schlitter'den ve bazı başkalarından duymuştu. Benden bir resital ile birlikte, sarayda "tedavi"yi baştan sona aktarmamı istedi. Bu beklenti onun gözünde değerini artırınıştı ve büyük salona girdiğimizde Von Kaunitz bile beni başıyla selamladı. İmparator, tabii ki, haritalarından başka hiçbir şeyle ilgilenmiyordu ve annesinin bir şeye ilgi göstermesi onun o şeyle ilgilenmemesi için yeterli nedendi.

M. herkesin diline düşmüştü. "Tedavileri" dünün mucizesi olduğu kadar bugünün dedikodu konusuydu. Stoerk için bir şey söyleyemem; aralarındaki yaş farkı az olsa da M.'in hocasıydı, ne de olsa İmparatoriçe, kendi sağlığı da dahil, sağlık ve refah ile ilgili her konuda ona kulak veriyor (işkencesiz yaşamda hepimizin çok sağlıklı olması bekleniyor). Baron'a hiç gidemem, onun şefkati yalnızca karıma yöneliktir, benimle bir ilgisi yok. Ayrıca, M.'in bir dâhi olduğunu ve kızının da onun tedavisi altına girmesinin bir ay-

rıcalık olduğunu düşünüyor. "Tedavi" konusunda onun fikrini hiçbir şey değiştiremez.

Peki, kime gidebilirim? Her zaman ortalıkta olsa da hiçbir zaman göze giremeyen Schlitter de var, tabii. Ama gözden de düşmez. O bizim Çin duvar kağıdımızdır; güven verici ve bilinen ilginç bir geçmişi vardır. İlgi odağı olabileceği zamanlarda başarılı değildir. Bir keresinde İmparatoriçenin, yanlarında hiç kimse yokken ona doğru döndüğünü gördüm ve onun yanıt verirken büründüğü ciddi hava benim düşünceme göre fazla gururlu ve bir saraylıya yakışmayan türdendi. Herkese aynı nezaketi gösteriyor, ama bu bir İmparatoriçeye, ya da küçücük bir sitemle bizi incitebilecek olan efendilerimize bu yetmiyor. Mevkisi ne olursa olsun, herkese aynı şekilde davranıyor. Bu tarzı Fransa'da kendi türüne ihanet eden yüksek tabaka üyesi kişilerden öğrenmiş olmalı. Bir sonraki seferde İmparatoriçenin isteklerini karşılamak üzere hazır bulunurken, İmparatoriçe onu atlayarak bir başkasına yöneldi. Schlitter bizim görevimizin yarısının İmparatorluk ailesinin gelen istekleri önceden tahmin ederek davranmak olduğunu ve öteki yarısının da, ne denli tuhaf olurlarsa olsunlar, onları yerine getirmek olduğunu bir türlü anlamıyor.

Bir keresinde kraliçe benden bir maymun bulmamı istemişti. Kim bilir, nedendi, fakat gidip bakıcıyla tartıştım ve maymunu götürdüm. Ben gidene kadar İmparatoriçe onu neden istediğini bile unutmuştu. Sonra da başka bir şey için kullandı. Zavallı Schlitter olsa, bakıcıya açıklayabilmek için İmparatoriçenin onu neden istediğini sorardı. Sonra büyük olasılıkla bakıcıyı da hayvana baksın diye beraberinde getirirdi, böylelikle de durumun uzmanı olmaktan kaynaklanan otoritesi sarsılırdı ve işler yolunda gitmedi diye de hiç kimseyi suçlayamazdı. İmparatoriçe yine de, çok yakışıklı olduğu için onu etrafta görmekten hoşlanıyor. O ise bu avantajını ne İmparatoriçeye karşı, ne de kendisine yaklaşmak isteyen evli hanımefendilere karşı hiç kullanmıyordu. Herkes onun gibi olsaydı, bu hanımefendiler her zaman "beklemede" olurlardı. Yakışıklılığı onu kaçınamadığı bir ciddiyete zorluyor gibiydi, bir dezavantajdı sanki. Ruhu da görüntüsü gibi olsaydı kimbilir nasıl olurdu düşündüğünüzde şöyle bir ürpermemeniz mümkün değildir. Karısı ise sade ve neşelidir.

Aslında anlayamadığım bir nedenle benim iyi arkadaşımdır. Hiçbir zaman tam olarak itibar görmeyecektir, öncelikle herşeyin nedenini bilmek istediği için ki bu da hiç kimseye saray tarafından sunulamayacak bir ayrıcalıktır. Böylece, sık sık geri alındığı kadar öne de çıkar. Hepimiz kadar iyi bir hitap yeteneği vardır. Fakat usulüyle söylenmiş olsalar da onun sorduğu sorular hep rahatsız edici olur: Yerlere kadar eğilerek, "Majesteleri, tüm saygım ve bağlılığımla, yalnız size hizmet edebilmek için, tüm çabukluğum ve özenimle, aciz kulunuz olarak emirlerinizi beklerken, aciz hizmetimi daha iyi yerine getirebilmek için, isteklerinizin amacını sorabilir miyim ..." diye sorar.

Hepsi pekâlâ idare eder, fakat Majestelerini kendisine hizmet etmeye çağırıyor. Oysa İmparatoriçe bir hata yapılması üzerine parmağını kaldırıp başını asil bir biçimde sallayarak sizi geri göndermeyi tercih eder; üstelik de istediği şey ne denli belirsiz olursa olsun. Biz net ve açık emirlerle değil, deneme-yanılma yöntemiyle çalışırız. Açık seçik anlamak Von Kaunitz'e ve politikaya mahsustur, her gün işlerin yürümesini sağlayan bizim gibilere değil. Sorarım size, hangisi daha gereklidir? Benim anlayışıma göre, her ikisi de eşit önemdedir. Kim Von Kaunitz ve onun benzerleri gibi her an ortalıkta çalım satıp önemli adam havalarına bürünerek dolanabilir?

Ama bunların hiçbirinin kızıma karşı görevimi yerine getirmeme yararı olmadı. Yine de, beni Schlitter'in tavsiyelerine kulak vermeye yöneltti. Kendi evim yerine onun evine gittim. Ne de olsa iyi bir arkadaştır ve duyduklarını kimseye söylemez. Onunla paylaştığım hiçbir şeyi başkalarından duymadım. Herşeyin hemen sızdırıldığı sarayımız için bu ne kadar da nadir bir durum! Majestelerinin Bourbonlaşmış kızının sözlerine bakılacak olursa hele Paris'te kimse bir şeyi kendine saklayamıyormuş. Schlitter'in tavsiyesi önceden tahmin edilebilirdi: "Majestelerinin de beğendiği başka bir doktor bul, M.'in kliniğine gidip tedaviyi onaylattır, ya da reddettir. Onaylarsa, daha fazla tedaviye gerek kalmadığı için Marie Thérèse'i eve götür. Yok, eksik bulursa yine eve götürün. " Mantıklı ve yalın bir biçimde ifade etmişti sözlerini. "Ama önce," dedi, sıkıntılı bakışlarıyla karımın tavırlarının benden başkaları tarafından da bilindiğini belli edercesine, "eşini, kızının çıkarları için en iyisi-

nin bu olduğuna ikna etmelisin." Onu tam anlayamadığımı söyledim. Yanıt vermedi, pencereden dışarıya baktı.

Olayla doğrudan ilgili olmayan insanlardan genellikle alınabilecek bu tavsiye, teoride su geçirmez olmasına karşın, uygulamada gözeneklerle doluydu. M., sayesinde tüm dünyayı sihirli sulara ve dönen gezegenlerine dönüştürebilmeyi umduğu değerli hastasından asla vazgeçmezdi. Fakat Schlitter iyi bir noktaya değinmişti. Başka bir doktor diyordu. Kıskançlıklar ve adlarının kötüye çıkması gibi nedenler yüzünden, doktorluktan daha kolay etkilenebilen bir meslek yoktur. Sarayda bir doktor hakkında başka bir doktora övgülerimizi iletip onun yanıtını alırken ne kadar da eğleniyoruz. Kendine özgü bir itibarı ve nüfuzu olan kendi küçük saraylarında oturuyor doktorlar. İyi de, benim davamı destekleyen bir doktoru nereden bulacaktım? Schlitter'le birlikte doktorlar, erdemleri, alışkanlıkları ve tuhaflıkları hakkında konuşurken onun doktoru olan Altdorfer'in benim işime yarayabilecek, Ingenhousz adında birisini tanıdığı ortaya çıktı. Schlitter'in doktoruna göre, Ingenhousz, M.'in başarısını reddediyor, sürekli onun aleyhinde konuşuyordu.

Ingenhousz'u, Elizabeth caddesindeki, mağara benzeri, kendi tavırları kadar karanlık odaları olan evinde gördüm. Fırçayla boyanmış gibi koyu renkli kaşları ve sakalı vardı. Yüzü "ben doktorum" diye bağırıyordu sanki ve evden çıkarken arka odalardan çocukların ağlama seslerini duyunca, onların yanına döndüğünde yüzünü soyunup değiştirdiğini hayal ettim. Bu görüntüye, profesyonellerde sık sık rastlanır; görünüşlerini mesleklerini ciddiyetine uygun kılmaya çalışırlar, sanki karşımızda bir insan değil de bir diploma bulmayı bekliyormuşuz gibi. Ama bu Ingenhousz, M. konusunda öfke doluydu. Tam bir saat boyunca onun adını büyük bir zevkle yerden yere vurduk, bu isme daha çok rezillik maledebilmek için birbirimizle yarıştık. Bu canavarın etkileyemediği birini bulmak benim için ne büyük bir zevkti, onun o sefil uygulamalarını ve sapkınlıklarını ayrıntılarla dile getirebiliyordu.

Ingenhousz, M.'in mahvettiğini söylediği Franzl diye bir çocuk konusunda özellikle hassastı. Kaşları ve sakalı kadar kara ve derin bir ses tonuyla, M.'in boş iddialarından, masum kızları baştan çıkarışından, tıbbi gelişmeyi yüzyıl geriye götürebilecek teorilerinden de söz etti. Tüm bunları duymak iyiydi, fakat dinledikçe, onun bu

öfkesini kendim için nasıl kullanabileceğimi düşünmeye başladım. Ingenhousz'u tanık gösteremezdim, kişi olarak çok iticiydi; kendisi görünmeden sadece sözlerinden yararlanmanın bir yolunu bulmalıydım. Bana giderek daha fazla güven duymaya başladı -M.'e karşı çıkışımız bizi yakınlaştırmıştı- başka doktorlardan ve onların tavırlarından söz etmeye başladı. Tıp fakültesi dekanı Stoerk'ü eleştirdi. Kızımın tedavisini onlar da onaylamıştı. En azından, Barth'ın o denli aldatılamadığını ekledi.

Barth'ı tanıyordum. Kızım onun muayene ve incelemelerinin kendisini altüst ettiğinden şikayet etmişti. Fakat kızımı ziyaret etmeye gelenlerin çoğu onu rahatsız eden muayeneler yaptıkları için ben bunu pek önemsememiştim. Bu kez üstünde durdum. Meslektaşlarının Dr. Barth hakkındaki düşünceleri olumluydu. "Gerçekten de," dedi, Ingenhousz, güçlü ses tonuyla, "mesleğimizin direği, etkin bir üyesidir." Onu birkaç kez görmüştüm; gerçekten de direk gibiydi; baş kısmı eğilmiş, ince uzun bir sütun gibiydi. Başı her zaman aşağıya eğikti ve hep yarım kulakla dinler gibi bir duruşu vardı; bazı doktorlar da onu taklit etmeye başlamışlardı. Başka sorular sordukça, Stoerk'ün de onun hakkında iyi şeyler düşündüğünü ve elde etmem gereken kişinin Stoerk olduğunu anladım. İmparatoriçe ile yakınlığı vardı. Neden doğrudan doğruya İmparatoriçe ile konuşmadığımı sorabilirsiniz. Bu ciddi bir hata olurdu. Daha önceki coşkumu ona nasıl açıklayabilirdim ki? Bendeki değişim maymun iştahlılık olarak görülecekti ve saray mensupları böylesi kaprislerle uğraşırlarsa kendi geçici heveslerini tatmin edemezler. Ayrıca, İmparatoriçe konuyu hemen Stoerk'e danışacaktı ve Stoerk de daha önce Dr.M'in tedavisini onaylamış olduğundan şikayetlerini bir babanın aşırı kaygısı diye açıklayıp bir kenara atacaktı. M.'in "tedavi"leri eleştirildiği kadar desteklenmişti de. Sonu olmayan dedikoduların yegane konusu o olduğu için de, benim şikayetim bu sis tabakasının içinde yitip gidecekti. Konudan habersiz olanlar beni değişken ve kararsız bulacaklardı. Yo, hayır, bu tür sorunlarda en iyi kaynak insanın kendisi değil, bir üçüncü kişidir, doğru bir üçüncü kişi. Stoerk'ün Mesmer hakkındaki düşüncesini değiştirmeliydim ve onu bu değişimin kendi görüşü olduğuna inandırmalıydım. İmparatoriçeyle konuşurdu. İmparatoriçe de benimle. Üzülerek Stoerk'ün haklı olduğunu kabul ederdim. Stoerk ile yeniden

konuşurdu. M.'e kızımı bana vermesini söylerdi, bu saçmalık da böylece sona ererdi.

Fakat nasıl yapacaktım? Planım, Barth'ın Stoerk ile doğrudan konuşmasını sağlamak değil, bir sonraki doktorlar toplantısında onları görüştürmekti. Genel hastalıklar üzerinde tartışmak için her ay toplanıyorlardı. Eğer Barth, tüm meslektaşlarının zihnini kurcalayacak şekilde M.'e saldırabilirse, bu hoşnutsuzlukları Stoerk'ü de etkileyebilirdi. Barth, M.'in o havalı ve hayali başarılarının klasik yöntemleri (gerçi; belirsiz ruhsal durumları ve fiziksel düzensizlikleri dengelemek için sülükler, müshiller, vs. kullanmaları bence barbarca ama) nasıl aşağıladığı, hastalığın inatçılığı karşısında, Dr.M.'in ağrısız, acısız uygulamalarına tercih eden hastaların düşüncelerini nasıl yanlış yönlendirdiği üzerinde durabilirdi. Stoerk, mesleğinin saygınlığını herşeyin üzerinde tutar. Meslektaşlarının düşünceleri karşısında M.'le olan arkadaşlığı ne kadar ağır basabilecek, göreceğiz bakalım.

Benim düşünceme göre, cesaretinin, kendi çıkarlarını tehdit etmeye başladığı noktaya kadar herkes bir kahramandır. Bu noktadan sonra iyi bir izlenim bırakmaz. Böylesi bir yola çıkınca insanların zayıflıklarını incelemek gerekiyor. Asıl çıkarları, hiç farkedilmeksizin oralarda pusuya yatar. Güçlü yanlarını da hesaba katmak gerek. Örneğin, Schlitter'i ele alalım. Öyle dürüst ki, onu bir flüt gibi çalabilirsiniz, çünkü onun gururunun göstereceği tepkileri önceden bilirsiniz. Schlitter'in, kızımın "tedavisi"ne ilişkin sıkıntılarım konusunda Barth'la konuşmasını sağlayacağım, doğallıkla bir yandan da iyi niyeti için M.'e övgüler yağdırarak. Bu Schlitter'i rahatlatacaktır, çünkü hiç kimse hakkında kötü konuşmak istemez. O uğursuz M. hakkında en küçük bir yergiden söz etmeksizin benim sorunumu, Barth'a dertli bir babanın sorunu olarak aktaracak. Böylece benim tezim daha da güçlenecek çünkü bu, Barth'ın kendini, M. hakkındaki sert düşüncelerine tümüyle kaptırmasını sağlayacak. Tüm bunlar ne kadar da tehlikeli şeyler; istenilen sonuca ulaşabileceğinizden hiçbir zaman emin olamazsınız. Çevreden çok fazla talepte bulunmayıp yaptığınız seçime ait aracın, genel kanıyı kendi yolunu izleyerek biçimlendirmesine izin verirseniz, koşulları kendi amaçlarınıza uydurmak için daha iyi fırsatlarınız olur. En yakınlarımız ve en çok sevdiklerimizin iyilikleri için nelere katlanı-

yoruz! Tüm bunları yaşadığım süre boyunca içimdeki öfke ağır ağır kaynıyordu, çünkü dışavuramıyordum, bunun için de hem kendimin, hem de herkesin hiç beklemediği bir patlama yaptı.

M.'in evinden bir türlü uzaklaşamıyordum. Orada, ikinci kattaki yüksek pencerenin ardında, kızım, bir zamanlar çok verimli olan karanlığını terketmeye ikna ediliyordu. Bu karanlık, artık müziğin bile aydınlatamadığı dipsiz bir uyumsuzluktu. Alacakaranlıkta - günler ağır ağır uzuyordu- M.'in ev kapısının karşısındaki dev meşe ağaçlarının arasından bir suçlu gibi süzülüyordum. O sırada, lanet olası M., karımın ve amcasının onayları ile kızıma işkence etmeye devam ediyordu. Kimi zaman biri cama çıkardı ve kalp atışlarım hızlanırdı, gördüğüm her kadını Marie Thérèse ve her erkeği de M. sanıyordum. Birisi camdan baktığı anda tüm duygularım aşırı uçlara kayıyordu.

Karımın M.'i ziyaret etmesini yasaklamıştım; M.'i karımın desteğinden yoksun bırakmak istiyordum çünkü. Yazık ki bu onda tam tersine bir etkide bulundu. O tam ağlayıp inildeyerek lanet M.'in "ne temiz, ne eşsiz" bir insan olduğunu söyleyecekken, "Bir alçak!" diyerek sözünü kesiyordum ve tartışmamız her zamanki gibi, karımın odasına çıkıp küçük oyununu yinelemesiyle, izin günlerinde çenelerini kapatmadıklarından emin olduğum hizmetçilerin de onun bayılma nöbetlerine uygun tütsüler, kokularla yardıma koşmalarıyla son buluyordu. Bu kadın beni bir canavar, kendisini de acı çeken bir melek olarak göstermeye çalışıyor. Fakat canavarda yanılıyor. Asıl canavar orada; kızına büyü yapmakla meşgul. O bunların hiçbirinin farkına varamıyor. Ben sürekli müzik hakkında konuşuyorum: müzik, müzik ... İçgüdülerim, onunla ancak müzik konusunu paylaşarak adım atabileceğimizi söylüyor fakat, öyle bir tarzı var ki, bana tüm iyi niyetimi ve amacımı unutturup, kabalaşmama neden oluyor.

Tam meşelerin arasında gizlenirken sevgili eşimin, peşinde soyguncular varmış gibi ikide bir arkasına bakarak telaş içinde M.'in evine koşturduğunu görmez miyim! Şaşkınlığımı tahmin edin artık. Kapıyı çaldıktan sonra kapıya doğru yığılmaz mı? Dikkatinizi çekerim, hem de yanında iki hizmetçimizle birlikte. Nasıl bozuldum, bilemezsiniz. Anne ve baba gizleniyor, panik içindeler, birbirlerine görünmemeye çalışıyorlar, tüm bunlar kızlarını geri alabilmek için

-ya da en azından benim amacım bu; karımın amaçlarını ancak kendisi bilebilir çünkü beyni her zaman bulanıktır ve onun tuhaf mantığı hep karışık bir kafanın ürünüdür. İçeri girip kayboldu ve kendimi M.'in kapısının önünde, "Burada ne yapıyorum?" diye düşünür buldum. Desensiz düz kapı sanki beni aşağılıyordu, öfkeden yarı deli gibiydim.

Öfkeden çıldırdığınızda zamanın nasıl geçtiği bir gizdir. Ya o kapının önünde beş dakika da beş saniye de beklemiş olabilirim. Tüm bildiğim geçen her saniye öfkemin beni harekete geçmeye zorladığıydı. Bu telaş bana yabancı değildi. Schlitter ani köpürmelerimi yatıştırmam için sık sık beni uyarırdı. Kaç kez başını öne sallayarak bir hakaret ya da aptallık karşısında kıpkırmızı kesilmem üzerine beni frenlemişti; sonunda o baş sallamaları öyle sinirime dokunur ki tüm öfkemi, tek yaptığı bana yardım etmek olan ona boşaltırdım. Schlitter'e vahiy falan inmiş herhalde, o derece soğukkanlıdır. İçerde bir gürültü koptu ve karımın çığlıklarını tanıdım -onları nerede olsa tanırım- felaket bir şeydir, dünyanın sonu gelmiş de bunu seyredecek birileri gerekiyormuş gibi. Kapıya bastonumla vurmak üzere geri çekilmiştim ki -lanet zille uğraşacak halim yoktu- kapı ansızın açılıverdi ve kendimi, karımın, panik içinde evden kaçan hizmetkârlarından biriyle kucaklaşır buldum. Adamcağızın gözleri beni görünce faltaşı gibi açılmıştı çünkü beni alıp getirmek üzere yola çıkıyordu ve görevini bu hızla yerine getirdiği için nutku tutulmuştu. Onu bir kenara fırlatıp, karımın bir felaketin kurbanı olduğunu düşündüğüm yatak odasına doğru koştum, kızıma ne olduğunu ise Tanrı bilirdi.

Bu acil durumda, bastonumu bir tarafa atıp, tenlerini saran koyu renkli giysiler içindeki kaslı adamlardan korkmama karşın, elimi kılıcının kabzasına yerleştirdim -daha çok dekor olarak taşıdığım uzun, sivri uçlu bir kılıçtı- ve kendimi olabilecek en kötü duruma hazırladım. Gördüğüme inanamadım! Kızım yerde, bohça gibi dönüp yığılmıştı. Karımsa bedeninin yarısı M.'in üzerinde olarak yatarken şapkası çarpılmıştı ve M.'in yüzüne ve göğsüne vururken elbisesinin korsajı açılıverdi. Kaslı adamlardan ikisi karımı tuttular fakat o onların elinden kurtulup kızıma doğru atıldı. Karım onu yarı kucakladığında kızım henüz toparlanmış ve kalkmaya yeltenıyordu (bir an gözlerinin tamamen kör bir bakışla sonuna kadar

açılmış olduğunu gördüm). Ben korku içinde onu izlerken karım kızımı duvara doğru savurdu. Kızcağız yeniden bohça gibi yığılıverdi. Odanın içi bir yığın şeyle karmakarışıktı. Karım yine yerdeydi ve ortalığa ya da kızıma çığlıklar atıyordu. Beni asıl ilgilendiren de kızımdı. Kızıma doğru bir hamle yapınca M. ile çarpıştım. Çoktan unuttuğum kılıcım, hâlâ elimdeymiş, zira M., "Kılıç! Kılıç!" diye bağırdı. Kaslı adamlar üzerime geldi ve beni yere düşürmeye çalıştılar. Böylece, Paradies ailesi tüm üyeleriyle yerlerde yatıyordu, birimiz dünyadan kopuk, öteki kıyamet günü gelmiş gibi çığlıklar içinde, bense dünyaya başaşağı bakıyordum. Adamlar beni bir pufun üzerinden itince arkaya yuvarlandım, boğazım çenemden daha yukarıda durduğu için güçlükle nefes alıyordum. Alnımın üzerinde güçlü bir el vardı, kılıcımı tutan elimin üzerinde bir başka el ve bir öteki de göğsümün üzerindeydi; konuşamıyordum. Bütün bunlar İmparatoriçenin sekreterinin şahsına ve ailesine yapılıyordu, üstelik de hizmetkarların gözleri önünde !

Benim bu şekilde etkisiz duruma getirilmemden sonra, kızımın başını kucağında tutan M., bırakın beni kızım konusunda yatıştırmayı, benimle cezalandırılmak üzere olan bir okul çocuğu gibi konuşmaya başladı. Tüm bu terbiyesizlikler benim ailemin eseriymiş gibi. Bununla da kalmayıp kendimi toparlamama ve ona yanıt vermeme izin vermedi. Adamları beni ayağa kaldırıp kapıya yönelttiler. Arkama baktığımda, karım ve kızımla ilgilendiklerini gördüm. Karımın isterisi operadan sessizce iç çekmeye dönüştü; demek yavaş yavaş kendine geliyordu, "kendisi" çok matah bir şeymiş gibi. Kızım divana taşındı ve kabul etmem gerek, çok dikkatli bir şekilde yatırıldı. M., üstünde gezegen ve çeşitli işaret desenleri olan o lanet giysisini silkeleyerek yaklaştı, soğuk bir ses tonuyla kızımın geleceği konusunda artık hiçbir yanıt veremeyeceğini, bizim davranışımız sonucunda sağlığının tehlikede olduğunu ve ben onun evine adımımı atmadığım sürece kızımı tedavi edeceğini söyledi. Bunları bir rüyadaymışım gibi dinledim çünkü tutkulu enerjimi tüketmiştim. Göz açıp kapatıncaya dek yeniden evin dışındaydım ve M.'in ön kapısına bakıyordum, bu kez hizmetkârlarımdan biriyle birlikte...

Kapının düz görünümü beni yine öfkelendirdi. Daha önce bu kapının ardında neler olduğunu bilmezken artık çok iyi biliyor-

dum. Hizmetkârım hiçbir şey olmamış gibi eğilerek beni selamladı ve omzuma dokunarak bana yolu gösterme küstahlığında bulundu. Ona kolay kolay unutamayacağı bir tokat patlatıp gözüme görünmemesini söyledim. Ancak caddenin öteki ucuna kadar gidebildi. Son kez onu ağaçların arasında yarı yarıya görebildiğimde öyle bir hızla yola düşmüşüm ki soluk soluğa kaldım. Olup bitenleri yeniden zihnimden geçirdiğimde soluklarının daha da sıklaştı, öfkeden kuduracaktım. Adımlarımı biraz yavaşlatıp Schlitter'in evine doğru yöneldim. Schlitter evindeydi ve beni sarayda her zaman takındığı ifadesi olan mesafeli bir incelikle karşıladı.

Her nedense bu benim canımı daha da sıktı ve kızının ciddi sorunuyla yeterince ilgilenmediğini söyleyerek onu azarladım. Beni sakinleştirdi ve ben de ancak ondan sonra M.'in şahsıma ve aileme yaptığı hainlik ve hakaretleri anlatabilecek duruma geldim. Makûl bir havayla, "Artık çizmeyi aştı. Stoerk'e bir çift söz etmem gerekiyor," dedi. Biraz kımıldadığını görünce, durumu kendi lehime çevirebilmek için kendimi biraz daha sakinleştirdim.

"İmparatoriçe'nin kulağına gidecek bir rahatsızlığa neden olmak istemiyorum," dedim. "Tüm rezilliğine karşın Mesmer yarattığı saçmalığa inanıyor. Kendi inançlarının en iyi izleyicisi yine kendisi. Ona bir zarar gelmesini istemiyorum, tek istediğim kızının iyi olması. Kızının artık Mesmer'in tedavisinden en yüksek düzeyde yararlandığı ve bunun sonuna geldiği söylenebilir. Kızımı iskambil oynamaktan, dantel örmekten, piyano çalmaktan ve öteki becerilerinden mahrum kılacaksa, gözlerinin görmesinin ona ne yararı var ki? Kızının kendisi hakkındaki duygularını böylesine değiştiren biri hakkında bir babanın ne düşünmesi beklenebilirdi? Kızım beni sağlığı için bir tehlike olarak görüyor, on sekiz yıl boyunca ona bakan babası, ansızın onun umutlarına, arzularına yabancı oluveriyor. Tek isteğim onu yeniden İmparatoriçenin ve saray topluluğunun karşısında çalarken görebilmek, Avrupa'nın tüm başkentlerinde onun cezbetme arzusunu körükleyecek alkışları duymak..."

Schlitter elini kaldırdı, -elbiselerimin ne hale geldiğini o anda farkettim- sabırlı olursam herşeyin düzeleceğini söyledi ve hizmetkârı beni dışarıya geçirdi. Sabır, gerçekten de sabır. Şimdiye dek bu duruma son vermek için yeterince sabır göstermemiş miydim? Yine de, olayların benim amaçlarıma uygun gelişmesi için

sabır şimdi en çok gereksindiğim şeydi. Kimseye karışmamalı, yol göstermemeliydim, ilahi takdire güvenerek beklemeliydim ki, bu da benim doğama aykırıydı. Her şeye asilce katlanan ve acı çeken biri havasına bürünüp sarayda konuşulanlara, dahası Schlitter'in, Barth'ın ve onun doktor arkadaşlarının sözlerine kulak kabartmalıydım.

Bilirsiniz, bu tür durumlarda işaretler son derece belirsizdir, - tuhaf fısıldaşmalar, bakışmalar, sessizlikler- çünkü böyle zamanlarda anlaşılabilen şeyler kadar da anlaşılamayan şeyler döner. Mümkün olduğunca basiretli davranmaya çalıştım; göz seğirmesi bahanesiyle Ingenhousz'u yeniden ziyaret ettim. Ingenhousz beni muayene ederken elimden geldiğince iyi numara yapmaya çaba gösterdim. M. hakkında konuşmaya başlaması ve onu kışkırtmam fazla zaman almadı. Sarayda Schlitter'i gördüğümde (aslında birbirimizi çok nadir evimizde ziyaret ederiz) tam beklediğim gibi anlamlı bir baş işareti dışında söyleyeceği bir şey yoktu. Bu işareti, yanısıra da bir parmağının dudaklarının üzerinde durması, kızının derdinin konuşulacak bir konu olmadığını, fakat şu anda meseleyle ilgilenilmekte olduğunu ifade ediyordu.

Çoktan iyileşmiş, evde surat asmakla meşgul olan karımdan bir hayır geleceği yoktu. Kızımıza sinirleniyor, hizmetkârlara sinirleniyor (bazıları artık dayanamayacak hale gelip işten ayrılmışlardı), bana sinirleniyordu. Kentte herkesin diline düşen M.'in evindeki fiyaskodan sonra onu dövmemek için aziz olmak gerekirdi. Hikâyeyi ortalığa yayacak, gerek hizmetkâr sınıfından, gerek yüksek sosyeteden yeterince tanık ve tam takım bir budalalar ve aldatılmışlar topluluğu vardı. Kolayca da yayıldı, zaten. Sarayda, Samoviç, o lanet olasıca Rus, bana karımın iyileşip iyileşmediğini sordu. Bunu ona yetiştirenlere döndüğümde yüzleri boş bakıyordu. Karımın rahatsız olduğundan haberim olmadığını ve bundan sonra ailemin sağlığı konusunda gerek olursa kendisine danışabileceğimi söyledim. Alıncası pek yetkin olmadığından, şaşkın şaşkın baktı.

Bana bu tarzda işkence edenlerin hesabını tutuyordum. Tüm bu hesaplar ağır ağır ödenecekti, çünkü uygun fırsatları kollamadan bunların ödenmesi, amacınızı gerçekleştirmek yerine kendinize zarar verirdi. İmparatoriçe bu tür kurnazlıklarda ustadır; çoğumuzun atladığı şeylerin farkındadır ve biz alt rütbedekiler arasındaki ilişki-

lerin nasıl gittiğini bizlerden daha iyi bilir. Örneğin, Samoviç olayından birkaç gün sonra, bana masum masum, "St.Petersburg'la ilgili olarak şu Rus arkadaşınız bugünlerde neler söylüyor?" diye sordu. Bunu sorarken yüzünde her zamanki, binlerce anlam çıkarabileceğiniz gülümsemesi vardı. O her zaman göründüğünden çok daha fazlasını bilir. İmparator ise kendisiyle ve kendi işleriyle o denli meşguldü ki, Von Kaunitz dışında, yakın çevresinde dönen dolaplardan habersizdi. Yemin ederim ki, Frederick ve Katerina onun için karısından çok daha önemli. Hep uzaklara bakarken ayaklarının dibini göremeyen, büyük planlar yaparken en basit ilk adımı atmaktan aciz bir insan.

Başkalarına zarar verinem ancak İmparatoriçe aracılığıyla olanaklı, her ne kadar İmparatoriçenin hakkaniyet anlayışı buna engel oluşturuyorsa da. İmparatoriçe, yalnızca kendisi ile ilgili bir konuşma geçtiğinde haksız muamele edebiliyor. Politika konuşulduğunda ise dinler ve sıkı bir biçimde tartışır. Bulunduğu çevrede davranışları son derece sınırlı olmak zorunda ve buna yönelik, üstü örtülü de olsa herhangi bir yorum yapılınca, her zamanki tatlılığını yitiriyor. Ona çabuk fikir değiştiren genç bir kız gibi davranmalıyız. İmparatoriçe'nin geleneksel pikniğini bu yıl kendi arazisinde düzenlemekte olan Waldheimer'e yaptığını ödettim. Bu düzenlemeyi bir yığın formalitelerle ve kendini fazlaca önemseyerek yapıyordu. İmparatoriçe ile yalnız kaldığımız bir sırada, ondan mektup alırken, Waldheimer'in pikniğin malikaneye yakın çevrede yapılması bakımından topraklarının doğal güzelliklerini umduğu kadar iyi kullanamayacaklarını düşündüğünü ve İmparatoriçe'yi memnun edememekten kaygı duyduğunu söyledim. Başımı öne eğdim ve mektubunu bana vermeden önce bir sessizlik oldu. Ertesi gün değilse de daha sonraki gün piknik iptal edilmişti. Waldheimer ise düş kırıklığı içinde, havanın belirsizliğini bahane ederek ortalıkta dolanıp duruyordu, oysa pikniğe daha on beş gün vardı.

Herhangi bir durum ne zaman, hangi noktada değişir? Kızımı iyileştirmek için giriştiğim mücadelede yalnız olduğumu sanırdım. Fakat benim olduğu gibi (kimin yok ki ?) M.'in de kendi düşmanları vardı ve benim sorunumun M.'i yaralamak için kullanabilecekleri bir durum olduğunu algılayamamışlardı. Bir an akıntıya kürek çektiğimi düşünürken, bir de baktım ki saflarıma katılanlar olmuş;

bu değişikliğin tam ne zaman gerçekleştiğini ben de anlayabilmiş değilim. Yalnızca Barth, Ingenhousz, hatta Schlitter'in desteği değildi söz konusu olan. Onların desteğinden zaten haberim vardı. Fakat ötekiler, bir baş işareti, bir selamlama, ya da kızının sağlığı hakkında nazik bir soruyla, benim davamın olgunlaştığını gösteriyorlardı. İmparatoriçe tam kızlarının, özellikle de kafasını ıvır zıvırla bozan ve önemli sorunlara karşı ilgisiz olan Fransız kızının akıldan yoksunluğunda yakınıyordu ki, bana konuşma fırsatı doğdu.

Ona öyle anlamlı anlamlı hak verdim ki, sevimli bir şekilde kızımın kendisi için bir an önce çalmasını istedi. "Geçen hafta benim için çalmayacak mıydı?" diye sordu. "Ne yazık!" dedim. "Artık çalamıyor ki." İmparatoriçe çok şaşırmıştı. "Onu görmeme izin verilmiyor," dedim, "Oysa, Dr. Mesmer kendi planlarını uygulamakta." "Kızınızın artık düzeldiğini sanıyorduk," dedi İmparatoriçe. "Majesteleri," dedim, "Şimdi çok daha kötü. Hem göremiyor, hem de çalamıyor. İyi niyetli doktora bakılırsa kızımın bu tedaviden yararlanması hâlâ olanaklı. Onun haklı olduğunu nereden bileceğiz? Karım ve ben onu müthiş özlüyoruz. Artık müziğini duyamıyoruz ve çok merak ediyoruz. Majestelerinizin hiçbir şekilde onun sorunuyla zaman yitirmenizi istemem. Majesteleri ona her zaman yeteneklerinin ve mevkisinin ötesinde lütufta bulundunuz; baba olaraktan doğan zaafım gözlerimi yaşlarla dolduruyorsa, bunun nedeni, bırakın lütfunuzu hiçbir zaman esirgemediğiniz kızımla, önemli meselelerle bile ilgilenecek vakti olmayan sizden haftalardır duygularımı gizlemek zorunda kalışımdandır. Çaresizim. İyi yürekli doktor ise çok katı. Kızımı görmemeliymişim. Doktora duyduğum büyük saygıya karşın onun muayenehanesinden çıktığından emin olduğum söylentiler yüzünden işkence çekiyorum."

"Hangi söylentiler?" dedi İmparatoriçe.

"Söylememeliydim," dedim isteksizce, "çünkü dünya söylentilerle dönüyor ve çoğu da asılsız. Yalnızca kızım için kaygı duymuyorum, eminim kızım orada evimde olduğu kadar güvendedir, fakat o büyü evindeki öteki genç kızlar için de üzülüyorum. Eminim ki, Majesteleri, genç kızların krizlerini yatıştırmak için onları yastıklarla kaplı odalara taşıyan güçlü adamlardan haberiniz olmuştur, sizden hiçbir şey gizlenemez. Doktora göre bu da tedavinin bir parçasıymış. Fakat, Majesteleri, kızı olan ve dünyayı tanı-

yan bir insan için başka türlü düşünmek olanaklı mıdır? Korkularımı dindirme fırsatım olmadığı sürece bu korkular daha da büyüyor. Doktor ise tedavisini sürdürürken karımın ve benim yüzümüze kapıyı kapamaktan asla vazgeçmiyor. Kızım için elimden geleni yapıyor muyum? Bu soruyu her anne baba kendilerine sormalıdırlar."

"Stoerk ile hiç görüştünüz mü?" diye sordu İmparatoriçe.

"Onu pek yakından tanımıyorum, Majesteleri. Mesmer ile arkadaş olduklarını biliyorum. Hemen hemen aynı yaşlarda olmalarına karşın, Mesmer'in denetçi hocalarından birisiymiş. Mesmer'i ziyaret etti ve kızımı muayene etti. Fakat sizin çok fazla zamanınızı aldım. Majestelerinin yüce ilgisine o kadar..." Cümlemi tamamlayamadım çünkü aklıma bitirmek için iyi sözcükler gelmedi. İmparatoriçe ise bu duraklamamı benim derin duygularımın bir işareti olarak algıladı. Kararlı bir ifadeyle, "Bunları öğrendiğime sevindim," dedi ve konuşmamızın bittiğini belli ederek duruşunu değiştirdi, sonra mektubunu yazmaya devam etti.

Odasını terketmek üzere eğilene dek heyecanımı zor gizledim. Stoerk ile kendisi mi konuşacaktı, yoksa bir başkasını mı araya koyacaktı ? Eğer kendisi konuşursa, Stoerk'ün yanıtlarında özgür olamayacağı açıktı. Stoerk'ün tıp fakültesinin baskısı altında olduğunu biliyordum. Mesmer'in arkadaşı olsa; en azından düşmanı olmasa bile, bir yandan İmparatoriçe'nin uyarısına, öte yandan Barth'ın, Ingenhousz'un ve ötekilerin tacizlerine fazla dayanamazdı. Basiretli davranıp Mesmer'e kızımı bırakmasını, çünkü hiç kimsenin onurunun çıkarlarının üzerinde olamayacağını söyleyebilirdi. Bu onun için acı olurdu, çünkü Stoerk onurunu bir rozet ya da süs gibi gösteriş aracı yapar. Boyu da uzun olduğundan hepimize tepeden bakar. Stoerk'ün kötülüğünü istemediğim için (İmparatoriçe'ye çok yakın bir kişi) şöyle bir ödün verebilirim: Tüm olay bitene dek kızım her gün M.'i ziyaret edip akşamları evimize dönebilir, arada birkaç günü de atlayabiliriz tabii.

Öylece beklemekten sabrım taşmış olarak, bu arada Von Semper ile görüştüm. Von Semper, Başpiskopos'un kayınbiraderiydi ve çok yavan bir tipti. Kafasını M.'in genç kızlara yaptığı kötülükler hakkındaki söylentilere ve böylesi hikayelerin Tanrı'yı nasıl rahatsız ettiğine takmıştı. Ağzı pek laf yapmayan Von Semper, yalnızca homurdandıysa da, ne demek istediğimi anladığını düşündüm,

çünkü dört kız evladı olan ve hiç oğlu olmayan bir babaydı. Umutsuzca olsa da, karımı da amcası Baron de Colnbach'ı ziyaret etmeye ikna ettim; evden ayrılmadan önce neler söylemesi gerektiğini ona öyle iyi anlattım ki başımıza gelen olayın rezilliği yüzünden birkaç kez ağladı. Söylediklerimi tam olarak amcasına aktarabildi mi, emin değilim. Yaşadıklarıyla ilgili anlattığı şeyler güven vermekten öylesine uzak ki bazen olayın bir başkasının başından geçtiğini sanırsınız, hatta benim tanık olduğum olaylarda bile öyle. Amcası onu çok nazikçe karşılamış, o da ağlamıştır, bu kadarından eminim. Ama hem kederden, hem sevinçten, sık sık da nedensiz akan bu gözyaşları amcasını ne kadar duygulandırmış olabilirdi ki? Sabırsızlığımı yenmeye çalışıp yine beklemeye koyuldum ki, bunun benim gibi açık ve atılgan biri için ne kadar zor olduğunu tahmin edersiniz.

Dr. Ost adında birisi beni mavi bekleme salonunda bekliyordu. İmparatorla İmparatoriçe arasında mekik dokuduğum yorucu bir günün sonunda, hizmetkârım bana kapıyı açtığında bunu söylemişti. O gün İmparatoriçe, benim Kamu Ahlâkı Komitesi'nin saptamaları üzerine bir rapor hazırlamamı istemişti. Pek havasında olmadığı için, hem onların tavsiyelerinde, hem de benim raporumda yalnızca eksik ve kusur buldu. Halbuki raporumun, bana övgülerde bulunduğu zaman yaptığım işlerden farkı yoktu. Nedenini hâlâ anlayamadığım bir şekilde, Leopold'ün Toskana'daki son başarıları bile onu rahatlatamadı. İmparatoriçe birçok çelişkiyle, bu yüzden de birçok sürprizle dolu bir insan; gerçi bu sürprizler de yeni sayılmaz. Tam bir işin ortasındayken ilgilenmek istediği başka bir şey daha ortaya çıkıverir ve biz hepsine yetişemeyince de sinirlenir. Belki de bu tür durumlarda Mesmer onun zihnini okuyabilir. Birçok yönetici gibi, düşünceleri farklı düzeylerde akışıyor. Benim onunla ilişkilerimdeki başarımı ise ondaki ani değişimlere hızla uyum sağlayabilmeme borçluydum. Çoğunlukla aynı anda birden çok mesele üzerinde konuşmak zorunda kalıyorum. İmparatoriçe de konudan konuya atlayarak benim bunlar için ne denli hazırlıklı olduğumu sınamaktan zevk alıyor.

Kendimi Dr. Ost'la el sıkışır bulduğumda zihnim bu düşüncelerle doluydu. İçimden dikkatsizliğime kızdım; Dr. Ost geçen yıl saray doktorluğuna getirilmişti ya. Derhal kulak kesildim, ona

elimden gelen nezaketi gösterdim. Saraydan bir ricası olan birinin akrabası olduğunu sanmıştım. Bu tür ricaları, gücüm yetiyorsa ve karşılığını alabileceksem yerine getirmeye çalışırım. Karşılığı alınamayanlar insanın zihninde boşuna ağırlık yapar. Neredeyse kabalık derecesinde resmi davranan Ost, hemen konuya girdi.

"Sizinle kızınız hakkında görüşmek için geldim, beyefendi. Dr. Mesmer'in kliniğini ziyaret ettim ve hem onunla, hem kızınızla konuştum. Şimdi de sizinle konuşmak istiyorum."

Duygularımı gizlemeye çalışarak, "Hizmetinizdeyim, efendim," dedim.

"Neye dayanarak onun dönmesini talep ediyorsunuz?"

"Size binlerce neden sıralayabilirim, efendim. Fakat öncelikle kızım olduğu için."

Görüyordum ki, hiçbir duygu ifadesi ya da sempatisini kazanma çabası Dr. Ost'u etkilemeyecekti. Kızımın geçmişi ile ilgili bir döküm verme yoluna gittim. Önce giderek iyileşirken sonra adım adım kötüleşmesini ve ailesine olan bağlılığını yitirmesini anlattım.

"Zihninin allak bullak olması, duygularının değişmesi, yeteneklerini yitirmesi, zaten talihsizliklerle geçmiş olan yaşamını trajik bir biçimde etkileyebilecek bazı olaylara maruz bırakılması, bütün bunlar kızırnın ruhsal bakımdan kendini yeniden bulabileceği sakin ve sevgi dolu ailesinin bağrına dönmesini gerektiriyor."

Ama Ost en küçük bir tepki göstermiyordu. Küçük bir deftere notlar alıp gözlük camlarının ardından onlara dikkatle bakıyor, sonra da bana bakıyordu.

"Peki, neden öyleyse, Dr.Mesmer'in kızınızın gözlerini iyileştiren mucizesine ilişkin bir yazı yazdınız? Ve karınızla birlikte Dr. M. ile aranızda geçen son olaya karşın neden karınız sizin davranışınızdan dolayı bir özür mektubu yazıp Dr.M.'den tedaviye devam etmesini istedi?"

"Hayır, efendim. O daha önceki bir mektuptu ve bir hafta önce olanlarla ilgisi yoktu. Başlarda duyduğum heyecanı ise şöyle anlatayım; en yakınının ve en sevgili varlığının hastalıktan ve şanssızlıklardan kurtulduğunu kim görse kendini borçlu hissederdi. Giderek umutlarımızı yitirdiğimizde duyduğumuz acı çok daha büyük oldu haliyle."

"Karınızın kızınıza kötü muamelede bulunduğu doğru mu?"

Yüzümü ellerimin arasına gömüp sessiz kaldım. "Dr. Ost," dedim, yeterince bekledikten sonra, "Siz halden anlayan, deneyimli bir kişisiniz. Hangimizin evinde sorun yoktur ki? Karım, bildiğiniz gibi, Baron de Colnbach'ın yeğenidir ve Baron da Dr. Mesmer'in ilk destekçilerinden biridir. Karım onu çok sever ve kızımıza karşı taşıdığı sorumluluklarıyla amcasına olan sorumluluğu arasında bocalamaktadır. Çok büyük bir gerilim yaşıyor; karım için korkuyorum. Şu anda iki doktorun tedavisi altında, sanırım her ikisini de tanıyorsunuzdur. Kızımın evden ayrılması onun sağlığını çok kötü etkiledi. Artık bir değil iki derdim var. "

Dr. Ost, bezdirici olmanın da ötesindeydi. İfadesi asla değişmiyordu, duruşu da içinden hiçbir şey düşmesin diye sıkı sıkı bağlanmış bir paket gibi kaskatıydı. Yüzü ekşi bir yaban elması gibiydi ve gaga benzeri küçük bir burnu vardı. Sanırım ellibeş yaşında filandı. Giyim tarzı tam anlamıyla olması gerektiği gibiydi, sanki tiyatroda canlandırılan bir doktorun karikatürüydü. Rolünü o kadar iyi oynuyordu ki sahnede olan bitene katılmadığında tam anlamıyla görünmez oluyordu, ona sıranın ne zaman geleceği kolayca tahmin edilebiliyordu. Yatağa bu giysileriyle yatıp sabah kalktığında üstündekilerin hiç buruşmamış olabileceğini düşündüm. O denli canımı sıkmıştı ki, (üstelik sıkıntımı da gizlemek zorundaydım) aklımdan onun tutkuları üzerine kurgusal düşünceler geçmeye başladı. Hepimizin tutkuları vardır, emin olun. Müstehcen duygular içinde onun bir karides gibi soyulduğunu düşünürken beni şok eden bir şeyi anımsadım; Ost saraya, muhteşem dekoltesiyle sarayın genç hovardalarını çok heyecanlandıran gencecik güzel karısıyla gelmişti. Hovardalar, Ost'un böyle bir cömertlikten yararlanabilme kapasitesi hakkında fikir yürütürken nasıl da eğlenmişlerdi. Hatta kadın baştan çıkarma konusunda tecrübeli iki hovardayı reddetmiş ve girdikleri iddiayı yitirmelerine neden olmuştu. Bu genç kadın karşımdaki sırığın üstüne titriyordu, onun kolunda gezerken taparcasına gözlerinin içine bakıyordu. Açık saçık düşüncelerim daha ileri gitti. Bu herif kadının içinde acaba ne gibi yangınlar çıkarmıştı da her gece böyle için için yanıyordu?

Onu kafamın içinde soyarak çırılçıplak bırakıp, genç karısının nimetlerinden yararlanmak için bir ileri bir geri hoplarken düşledi-

ğim sırada oldukça şaşkın görünmüş olmalıyım. Biraz abartılacak olursa, olumlu sayılabilecek ilk cümlesini mırıldandı :

"Durumunuz çok nazik. Olayı sorgulamak benim görevim. Çok çelişkili görünüyor. Olayların merkezinde de kızınızla ilgili çok önemli etkenler var."

"Ziyaret amacınız nedir, efendim?"

Saraydan gönderilmişti. Kızımla ilgili davayı inceliyordu. Acaba Stoerk tarafından mı gönderilmişti? Yoksa İmparatoriçeden mi? Bu adamın bağlantılarına ilişkin hiçbir bilgim yoktu ve yanıtlarımı onun beklentilerine göre biçimlendiremiyordum. Zaman zaman apaçık karşımızda olan şeyleri algılayamayız. Bu konuyu soran herkese kızının hikayesini açıklamayı öylesine alışkanlık edinmiştim ki, Ost'un yanında da bu alışkanlığa yenik düşmüştüm. Yavaş yavaş, o anın geldiğini, fırsatı yakaladığımı, emeklerimin tohumlarının gözlerimin önünde çiçeklenmeye başladığını hissettim. Yine de aklım arayışlarını sürdürüyordu. İmparatoriçe asla doğrudan konuşmaya yanaşmazdı. Yoksa konuşur muydu? Onunla Ost arasındaki arabulucu kimdi, eğer biri varsa? Von Kaunitz mi? Asla! Van Swieten ise çok yaşlı. Ya Schlitter? Schlitter'in bu işte ne rolü olabilirdi? İmparatoriçe arkadaşlığımızın farkında. Ost düşüncelerimi kesti.

"Gitmem gerekiyor." Her hareketinden önce ne yapacağını ilan ediyordu. Şimdi kapıya gideceğim. Hizmetkârından paltomu ve şapkamı alacağım. Şimdi de ön kapınızdan dışarıya doğru yürüyeceğim. Gerçekten bunları yaptı. Giderken yüzünde zaman zaman genç karısına gereken karşılığı verebilmek için canlandıracağı tutku kıvılcımı vardı. Kıskançlık ve sevinçle ardından baktım.

Yazgımızı etkileyen olaylara tanık olamadığımız zaman ne kadar da çok düş kurarız! Bir sonraki hafta boyunca düşlerim sonsuz konuşmalar yarattı. Ost Stoerk'e ne demişti? Stoerk İmparatoriçeye neler söylemişti? Ya İmparatoriçe ona? Schlitter'in fikrini sormuşlar mıydı? (Sorduğum zaman beni susturmak istercesine bir elini havaya kaldırmış, başını sallamıştı.) Barth'la konuşmuş olabilir miydi? Barth ve Ingenhousz neredeydiler? Tıp Fakültesi toplantısında neler konuşulmuştu? Mesmer Ost'a ne karşılık vermişti? Herkes neler söylemişti ya da söylememişti, nasıl bir tonda konuşmuşlardı? Onları düşman mı, dost mu saymalıydım? Bütün bunlar

zihnimi öylesine kurcaladı ki artık kendimde değildim. Dudaklarımın çevresindeki (başka nerede olacak ki?) küçük zoraki bir gülümsemeyle başkalarına karşı mesafeli bir tavır takınıyordum. Ağırlaşan yürüyüşümü de ağırbaşlılık ve ölçülülük belirtisi olarak göreceklerini umuyordum. Yalnızca İmparatoriçenin yanında kendime geliyordum. İmparatoriçe kızım hakkında bir daha konuşmadı.

Kızımın yazgısını belirleyenler arasındaki alışverişin hassasiyetinin tamamen farkındaydım. Çünkü hiçbir şey bizim beklentilerimize göre gelişmiyor, şans ve kaprisler en iyi planlarımızı bile alaya alabiliyor. Erkek zavallı bir maşa, kadınsa daha da kötü. Aklıma düşen herkesi düşlerimde konuşturdukça, öyle karmaşık ve karşılıklı bir mekanizma yarattım ki, uygun tarzda ayarlandığında, geçecek her bir saniyede, benim niyetimin gerçekleşmesine bir adım daha yaklaşacaktım. Düşüncelerimde küçük bir saat imgesi belirdi, hani şu İmparatoriçe'ye Rusya'daki İmparatoriçe kızkardeşinin gönderdiği yumurta içindeki mücevherli fantezilerden biri. Düşümde, bir alegoride olduğu gibi, Zaman, mücevherlerle işlenmiş bir yumurtanın üzerinde oturuyordu. İmparatoriçe'nin şöminesi üzerindeki bu yumurtayı bazen mektup yazmaya ara verdiğimiz zaman elime alırdım. Ona bakarken mükemmelliğe doğru nasıl da adım adım gittiğine, mekanizmasının her bir bölmesinin kusursuzluğuna ve programlı çalışmasına hayranlık duyardım. Mükemmelliğinin zedelenmesi de öylesine kolay ki. Saraydaki soytarılardan biri başka bir Rus yumurtasını açıp dişlerini göstererek onu kulağına yaklaştırdı. Saçları makine kısmına takılıp dolanıverdi. Kraliyet görevlisi tarafından yumurtayı yere koyması emredilince panik içinde zıpladı ve artık tik tak sesi çıkarmayan yumurta süslü bir böcek gibi saçında takılı kaldı. (Bu olaydan sonra soytarı mutfağa sürüldü.)

İşte, böyle... Talihimin o mükemmel küçük mekanizmasını kulağıma yaklaştırdığımı düşlüyor ve buna herhangi bir müdahale olacak diye korkuyordum. Kimseyle konuşmuyor, mümkün olduğunca sabırlı olmaya çalışıyor, kaygılarımı yansıttığı için karımı azarlıyordum. Çünkü karım belirsizliklere hiçbir zaman benim kadar tahammül edememiştir. Ost'un ziyaretinden bir hafta sonra saraya gittiğimde tüm umutlarımın hiçbir sonuç vermediğini gö-

rünce nasıl şok olduğumu tahmin edin. Değerli yumurtam hayal bile edemeyeceğim dev bir makine tarafından ezilmişti.

Von Kaunitz içgüdülerimin beni teslim almasına izin verdiğim yerdeydi. İmparatoriçe ve oğlu arasında koşturup durmuştu. Meslektaşım sekreterler de olağanüstü meşguldüler. Doğallıkla bunun farkındaydım, fakat üzerinde durmamıştım. Neler olduğunu biliyordum, ama tam olarak değil. Çünkü ortalıkta her zaman savaş söylentileri olurdu ve İmparatoriçe'nin Prusya takıntısı ne artmış, ne de azalmıştı. Yedi yıl süren o felaket savaş sırasında, o kadar ilgilenmesine karşın, savaşın dünyayı ne kadar derinden değiştirdiğini bir türlü anlayamamıştı. Ama Prusya'da öteden beri gözü vardı, çünkü Prusya onun ilk gözağrısıydı. Bu bakımdan Joseph de anasının oğluydu. Evlat olarak taşıdığı (annesinin isteği üzerine) görev ve isyan duygularının karışımı içinde, bizi Prusya ile savaşa soktu (annesinin yapmaya cüret edemeyeceği bir şeydi bu). Ya da en azından savaşın eli kulağındaydı.

O sıralarda öyle bir durumdaydım ki, kızının başındaki dert, gençlerimizin cephede ölüp gitmelerinden daha önemliydi. Bu size bir tanecik evladımın bağrımdan koparılıp alınmasının benliğimi nasıl etkilediğine ilişkin bir fikir verebilir. Bütün bu savaş hazırlıkları arasında çektiğim ızdırap hayatımı daha ne kadar gölgelemişti? Bir ormandaki incecik bir dal kadar. Joseph'e küfür ettim, (kendime de), Prusya'ya ve Frederick'le ilgisi olan her şeye, bir hapishaneye tıkılan kızımın etrafını her türlü engelle kuşatan büyük olayların kaynağı olan yazgıya küfür ettim. Karım ve ben, aynı acıyı çekiyorduk. Öfkelenip tartışarak acımızı biraz hafifletiyorduk. Joseph'in Prusya tutkusu yüzünden karımı suçlayamasam da, tartışmanın başlaması için yeterli olabilecek bağlantılar kurabiliyordum; çünkü amcası da tıpkı İmparatoriçe gibi Silezya'yı hiç aklından çıkarmayanlardandı.

Bu olaylara katılmam, bir şekilde, fakat önemli bir şekilde oldu. Joseph'i annesinin Schönbrunn'daki mâlikanesinde toplantıya çağıran Von Kaunitz değil, bendim. Zaten haritalarla dolu olan kocaman masasının üzerine yeni haritalarını yayarken ben dışarı çıkmak üzere eğilerek selam verdim. Dişi aslanın yavrusunu nasıl ısırıp yeniden kafesine soktuğunu, bizleri ve savaşın yegane yemi duru-

munda olan çocukları nasıl kurtardığını artık biliyoruz. Neyse, benim hikâyem bu değil.

Karım ve ben evimizin ön tarafındaki geniş salonda sessizce oturuyorduk. Birbirimize söyleyebileceğimiz herşeyi tüketmiştik ve beraberliğimiz ikimizi de rahatlatmıyordu. Herhangi bir konuda sohbete başlasak mutlaka aynı kısır döngüye yakalanıp kendimizi yoracak, tüketecektik.

Büyük zil çaldı. Her zamanki kulak kabartma ve bekleyişimizin ardından kapıya bakan uşak, karımın babasından kalma gümüş tepsi içinde mühürlü bir zarf getirdi. Gümüş tepsinin üzerindeki, karanlıkta tüm ışığı üzerine çeken o beyaz dikdörtgen, hiç unutamayacağım bir imgedir. İçinden iki mektup çıktı. Birisi meslektaşım olan bir sekreterdendi. Yalnızca ikinci mektuba dikkatimi çekmek için yazılmış bir nottu. İkinci mektup aslının bir kopyasıydı. Mektubun konusuna göz gezdirdiğimde yüreğim yerinden fırlayacaktı; mektup Mesmer'e yazılmıştı. Soluğum tutuldu, bedenim kaskatı kesildi. Gözüme takılan, yarı yarıya anlayabildiğim cümleler vardı: "... bu sahtekârlığa bir son vermek ... kızı sevecen ailesine geri vermek ... bunun yapılmasının herhangi bir zararı yoksa..." Mektubu buruşturarak çevirdim, imzayı arıyordum (mektubu hâlâ saklıyorum, sabırsızlığımın yol açtığı izleri görebilirsiniz.) ve işte, bir mücevher gibi parlıyordu,"Stoerk" !

"Geri verin!" "Geri verin!" Olağanüstü olayların fırtınası içinde benim küçücük mekanizmam mükemmele giden yolu bulmuştu. Ne büyük sevinç, ne büyük sevinç! Kızım, kızım! Kızıma kavuşuyorum!

V

Kız dün gece rüyama girince bütün gün rahatım kaçtı. Bu yaşımızda bazı şeyler ne diye böylesine canlı bir biçimde bizi yoklar, üstelik genç bir delikanlının göstereceği tepkiyi buna artık çok uzak olan yaşlı bir bedenden bekler? Düşümde, rüyamda, karanlık odada yürüyüp benim karşımda durdu ve hemen ardından, gerçekle hiçbir şekilde uyuşmayan bir şey oldu; güçlü arzular duydum. Gerçekte onu asla cinsel olarak arzulamamıştım. Ben onun için bir babaydım, benim içinse o, evlat edindiğim bir çocuktu. Rüyamda, o derin karanlığın içinde, manyetik sıvıların gözlerine akışmasını sağlamak için onu bacaklarından bedenine doğru okşuyordum. Bu yolla gözleri ışık alabilecekti; gözler öyle büyük bir enerji tüketir ki, bu tür durumlarda bedendeki tüm enerji kaynaklarına gereksini-

mimiz olur. Giysilerini hiçbir zaman çıkarttırmazdım. Elbisesinin altından uzanarak, onun durumunu paylaşmak amacıyla gözlerimi kapatıp terapimin gerektirdiği şekilde hafif hafif okşardım. Gelgelelim, otuz yıldan sonra, o çirkin rüyamda, dizlerinin iç kısmından cinsel organının yakınlarına doğru bacaklarını okşarken, Tanrı yargıcım, karım tanığımdır, kısa bir an durakladım; çıplak uylukları alacakaranlıkta ışıldıyordu. Bu rüya bana büyük işkenceler yaptı, çok acılar verdi, çünkü hem belleğim, hem de kişiliğim böyle bir şeyi reddediyor.

Şimdiye dek hastalarımdan hiçbirine karşı en küçük bir cinsel istek duymadım. Mesleğine saygı duyan hiçbir doktor da -kendi başınayken bile- böyle bir fikri aklına getirmez. Hastalarımızla aramızda meslek onurumuzla güç kazanan ve yaşam boyu süren bir engel vardır. Bunlara karşın rüyamda, sağaltıcı dokunuşlarım, utanç duyduğum bir canlılıkla şehvet dolu okşamalara dönüştü ve onun gözleri, körlük ya da panik nedeniyle değil, esriklik içinde gözkapaklarının altında yukarı doğru hareket ediyordu. Uyandığımda, özümden gelen bir başkaldırı duygusu kapladı içimi. Yirmi yıldan beri ilk kez, cinsel organım gençlik dönemini anımsadı; hem öyle iğrenç bir biçimde ki, böyle bir uyanışı otopsi masası üzerindeki ölü bir adamda görmüşüm gibi. Üstelik de bu ilerlemiş yaşımda, kendimi artık bu dünyadan ayrılmaya hazırladığım bir dönemde!

Zihnimin bana haksızlık ettiğini düşündüğüm için birkaç gündür çok sinirliydim. Yeni kâhya ile tartıştım, komşularıma sert davrandım. Geçmişimin böyle tuhaf bir şekilde gözden geçirilmesi de nereden çıktı? Zihnim bana neden bu şekilde ihanet ediyor ki? Hastalarımın çoğu, kadın olsun, erkek olsun, olağanüstü güzeldi ve hiçbirisi için cinsel istek duymadım, duyduğum, yalnızca Tanrı'nın özenerek yarattığı her şeye karşı hissedilebilecek hoş duygulardı. Ayrıca, ihtiras, pusulamı, yaşam amacımdan bir nebze bile saptırmamıştır. Buluşlarımla insanlığa hizmet etmekten başka bir şey değil bu amaç -neredeyse "değildi" diyecektim, çünkü bu yersiz rüya bir yana, kendimi bazen çoktan ölmüş gibi, bu yüzden de geçmişe dönüp bakmaya daha bir hazır hissediyorum. Genel olarak insan ırkından söz ederken bu ırkın cehaletleri ve düşmanlıklarıyla yoluma çıkan bazı mensuplarını onurlandıramam. Marie Thérèse

ile ilgili bütün bu düşünceler uyanık zihnimi öylesine karıştırdı ki, aynı düşüncelerle yine karşılaşma korkusuyla uyumak istemiyorum, oysa uyku benim için bir tür mutluluk ve avuntu yolculuğu olmuştur hep. Demek ki uyuyan zihnimle uyanık zihnim arasında büyük bir güvensizlik var ve şu sıralarda benim için son derece gerekli olan yaşamım üzerine meditasyonlarım kesintiye uğratılmış ve karmakarışık olmuş durumda. Umarım, bu rüya yinelenmez. Cicero'nun (hep başucumda durur), geçmişimizin iniş çıkışlarını anlamlandırabilmemizde vazgeçilmezliğine işaret ettiği "sakin düşünme durumu"na geçebilmek için, bu rüyadan kurtulmak istiyorum.

***

Ruhumun sonsuz bir uzam ve zaman boyutuna sahip olan bir armoninin parçası olduğunu hissetmişimdir hep. Bu öyle bir armoni ki zamanı, içinde hareketin inanmak durumunda kaldığımız bir yanılsama olduğu uçsuz bucaksız bir durağanlık haline getiriyor. Burada göl kenarında, ruhum, öbür dünyada içinde varlık bulacağımız manyetik denize yaklaştıkça, buraya ve şimdiye ait olan her şey, belleğin kendi penceresini açmakta zorlandığı bir hapishaneye dönüşüyor. Geçmiş beni yeniden yoklamadığında, geçmişin gözle görülmeyen ağırlığının, geleceğimi dar bir şerit içine sıkıştırdığını hissediyorum. Geçmişime ulaşamadığım böyle zamanlarda, yalnızca beni hayatta tutma işiyle uğraşan bedenimin ihtilaçları yoluyla anlaşılabilen bugün bana yabancı oluyor. Seksen yaşındayım ve gelecek yıl öleceğim.

Yaşamın bu aşamasının, insanın yaşamını biçimlendiren olaylar üzerinde derin düşüncelere dalarak kendini yeniden oluşturduğu dönem olduğu zannedilir. Fakat mesanemdeki ağrı, Kutsal Ana'ya göre, hesap verme anında sunacağımız özetin bir parçasını oluşturması gereken düşünceler üzerindeki ilgimin sık sık dağılmasına neden oluyor. Eğer hesap verme diye bir şey varsa, tabii. Ben olduğundan kuşku duyuyorum çünkü yargı mesleğinin Tanrısal alana da uzanabileceğine hiç inanmadım. İşleyiş biçiminin bu derece farkında olduğum zihnim kendini ikiye katlamış gibi görünüyor ve bugünün uyarımlarına geçmişe ait olaylardan daha kolay takılıyor. İşte şimdi, Devrimi ve beni yargılayan pek çok kişinin kötü yazgı-

larını düşünürken, pencereden göle bakıyorum ve en az beş metre uzunluğunda, perde kanatlı dev bir canavarı görüp irkiliyorum. Canavar pencerenin camına doğru atılıyor. Giyotini düşünürken bir sinekten korkmak! Gözlerimde okuma gözlüklerim vardı. Bakışlarımı göle kaydırdım ve gözlerim minyatür bir teleskop gibi kendini düzeltip nesnelerin orantılarını gerçek durumuna getirene dek gördüğüm şeyi canavar sandım.

Pencerenin ötesinde uzanan göl, üzerindeki gri gökyüzünden daha parlak bir ışık örtüsü. Gökyüzü kalın görünüyor, sanki hava ağırlaşmış. Üzerinde rüzgârların ve akıntıların düz uzun çizgiler oluşturduğu göl ise, hava kadar hafif görünüyor ve bu tersine dönme çok ilgimi çekiyor. Tabii, her zamanki kibirliliğimle bunların farkına varan tek kişinin kendim olduğunu sanıyorum. Bir şeyleri farkedebilen yegâne kişi olmayla özdeşleşen bu yalnızlık duygusu bana hiç yabancı değil. Hele ki Berlin'den gelen Wolfart adındaki doktorun benim yöntemimin yeni bir başarısına ilişkin haberler getirdiği şu anda. Ama bu beni hiç memnun etmedi çünkü böylesi başarılardan bezdim artık. Öyle görünüyor ki, insan ilişkilerinde, dünyayı sürekli armonisizlik içine iten karşı bir güç var. Bununla beraber, önümde bu denli az bir zaman kalmışken alaycı ve olumsuz olmamam gerekir. Verdiğim tüm mücadeleler boyunca binlerce kişiyi, hatta benim yolumu izleyenlerin hastalarını da hesaba katarsak, on binlerce kişiyi iyileştirmiş olan sistemime, yazdığım son kitapta hakkında spekülasyonlar geliştirdiğim sisteme duyduğum inanca sadık kaldım. Şimdi yitirecek neyim var? Kimin gözünden düşebilirim ki? Doğanın şimdiden bana yüklediklerinden başka hangi sıkıntılar beni bekliyor olabilir ki? Yaşamım boyunca yanlış anlaşılmanın acısını çektim. Arkadaşlarım bana ihanet ederken düşmanlarım yaltaklandılar. Sunduğum kanıtlar önemsenmedi, insanlık için beslediğim dostça arzular para canlıları tarafından amacından saptırıldı. Bir zamanlar Paris'te (sonunda mülkümün üçte bir değerini geri verdiler) ve Viyana'da (geri döndüğümde beni hapishaneye kapatmışlardı) ziyafetler verirken bu yaşımda ekmeğimi kazanmak için şarkı söylemek zorunda kaldım. Devrim insanlığı daha iyiye götürmedi. Hep birlikte yaşadığımız büyük acılar bizleri hem iyi hem kötü durumda bıraktı. Yine de hâlâ iyi arkadaşlar var, temiz ruhlu ve açık görüşlü. Savaşlar kızışırken ve benim sonunu

göremeyeceğim yeni sarsıntılar bizleri beklerken, ruhları şu anda Avrupa'yı kasıp kavuran karanlıkların yükünü taşımayan insanlar...

Bu beni rahatsız etmiyor. Gençliğimizde hep bizi hoşnut kılacak sonları görmeye hakkımız olduğunu düşünürüz. Fakat olgunlaştığımız zaman kendi sonumuzdan başka bir son olmadığını biliriz. Hep oyun bitmeden önce çekip gideriz ve biliriz ki oyunun sonu pek o kadar önemli değildir, her son öteki kadar iyidir. Kendi doğalarımızın gereksinimleri tarafından ister farkedilsin, ister farkedilmesin, etrafımız sayısız sonlar ve başlangıçlarla dolu. Armoni içindeki dünya, araştırmalarıma başladığım ilk zamanlardaki kadar uzakta; cehalet, tüm Avrupa'nın üzerine uzanmış, en çok değer verdiğimiz her ne varsa ezen bir dev. Her şeye karşın, bu düşüncelerin tümü ardımdaki duvarın üzerindeki gölgelerden ibaretler. Masanın üzerinde duran tabağımın parıldayan oval görüntüsüyle siliniyorlar. Yemeklerimi henüz benim ağız tadıma göre yapmayı beceremeyen yeni bir kadın pişiriyor ve sarı kanaryam her yemekten önce yaptığı gibi tabağın kenarındaki yerini alıyor. Gölün üzerinde, sabah güneşinin ışınları altında ağır ağır buharlaşma olurken beynimden bu düşünceler süzülüyor. Dağın yamacının suyla buluştuğu yerde gümüşten bir ışık çizgisi var. Göl hala bir ayna gibi; en yakındaki kıyı tarafından kesildikleri yere dek geniş yamaçları yansıtıyor ve beni, dağın, geçmiş yaşamlarımızın büyük bölümü gibi gizli karanlıklara doğru sokulan öteki parçasını düşlemeye itiyor. Anıların kırıntıları, geçmişin imgesini derinliklerinde tutan yüzeyi kırıştırıyor. Kendi yansımamız üzerinde dengede durmaya çalışırken, bu şeffaf aynada, yüzeyi ve derinliği, geçmişi ve bugünü aynı anda görüyoruz. İnsanın sıkıntıları, her anını kaçıp kurtulmayı istediği bir hapishaneye dönüştürdüğü zaman, bugün aşırı dayatıcı oluyor.

Fakat beden -her sabah bilincimize doğru nasıl da yakınarak yol alır- hayvani düşüncelerimin ileri geri koşuşturmalarına izin verdiği zaman, bu düşünceler bugünün basamakları üzerinde oynaşır ve geçmişe sığınırlar, hep farklı bir görünüşte bize ulaşan beklentilere doğru uzanırlar, çünkü beklentilerimiz bizi öylesine körleştirir ki, henüz gerçekleşmemiş olan şeyleri gerçekleşmiş zannederiz. Gerçekten de, son yedi yılın devinimleri kendi zihnimin bir imgesiydi, Frauenfeld'den Constance'a ve sonunda yerleşmiş oldu-

ğum Meersburg'a kadar. Burada, tüm yolculuklarımın sonuna gelmiş bulunuyorum ve güvenle bakmakla birlikte üzerinde tam olarak bilgi sahibi olmadığım bir yolculuğun da başlangıcına yaklaşmaktayım.

"Ben"den söz ediyorum, ama göle bakıp düşünürken bu benlik düşüncesi bana yabancı, çünkü son birkaç yıldır hepsi de kendim olan birçok insanlarla karşılaştım. Bu son yıllarda hiç olmadığım kadar çeşitlendim. Bu çeşitlilik armağanı -evet, gerçekten de armağan- için yıldızlarıma teşekkür ediyorum. Çünkü bir parçamın tanıdık olandan kaçabilmesini ve beni gözetleyebilmesini sağlıyor. Aynada yüzümü görüp gülümsüyorum, zira aramızda gizli bir anlaşma var. Öteki benden daha kurnaz ve o kendi sırlarını benden gizlerken benimkileri biliyormuş gibi geliyor bana. Bana yaltaklanmıyor; zaman zaman kendimi beğenmişliğimi, (kötücülleştiği zamanlarda da) yaşımı gösteriyor, bazen de gençliğimin pırıltılı yüzünü göstererek tahrik ediyor beni. Gözleri her zaman benimkilerin ne yapacağını önceden tahmin ediyor - onu şaşırtmaya çalıştığım zaman, aynadaki alçak, daha ben onu gözetlemeye fırsat bulamadan benim yüz hatlarımı kendi istediği biçimde çoktan yeni baştan oluşturmuş oluyor.

Geceleri uyandığımda, bazen tüm benliklerim bir tek benlikte toplanmış oluyor. Biraz da Marie Thérèse yine rüyama girecek diye artık iyi uyuyamıyorum, oysa gecelerden her zaman keyif almışımdır. Sonra ışık yanılsaması çekilir ve gökyüzü dönen yeryüzü ile armoni içinde devinir, her devinimi yüreğimde duyumsadığımı düşlerim. Uyanırım. Ve yumuşak, yoğun, sonsuz karanlığın içinde, bir şey beni başıboş sürüklenen bir gezegenmişim gibi anasızın bugüne döndürür. Karanlıkta, bedensiz olarak, yaşamın sınırından dipsiz bir kuyuya fırlatılırım. Yüreğim sürekli bir kasılma ile kilitlenecekmiş gibi giderek daha hızlı çarpar. Böyle anlarda zamanından önce ölmüş olmakla birlikte, pek sık belirmeyen bu görüntünün hâlâ yaşadığımın bir göstergesi olduğunun farkındayımdır. Yine böyle anlarda kurtarıcılar ve tiranlar doğar. Bu görüntü yanı içinde beni rahatlatır, çünkü ciddiyetiyle düşüncelerimi kesintiye uğratırken, aynı zamanda da onu bir başka ikna edici yanılsama olarak görüp gözardı ederim. Uyku ile uyanış arasında ne maceralar yaşarız ve korkularımızın, dehşet hislerimizin imgesinde ne canavarlar

kükrerler! Bu dehşet hissine öyle çok tanık oldum ki; bütün bir toplum, bütün bir kent, bütün bir ülke ve hatta bütün bir çağ bu görüntü karşısında tir tir titredi.

Zihnimin kendi kendine işleyişini izledikçe, önceden tahmin edilebilen bencilliğine ve çılgınlıklarına gülümsüyorum. Demek ki bugünlerde iki zihnim var, ya da daha doğrusu, iki zihnin arasındayım. Birisi daha tanıdık ve avutucu, öteki ise daha tetikte ve gözü açık; beni bu dünyevi düzlemden hatırlama ya da duygu denemeyecek bir alana yükseltebiliyor. Mümkün olsaydı, geleceğin hatırlanışı diyebilirdim buna; kimi zamanlar burunlarını mantıksal çizgilerinden çekip çıkaramayan bilimsel meslektaşlarımın kabul edemeyeceği biçimde geleceği olgusal bir netlikte görebiliyorum. Bu gelecek çok tuhaf; ne buğulu, ne de apaçık, içinde kendimi tetikte hissettiğim bir tür güç. İçinden, imgeler ve duygular ya da her ikisi yoluyla düşünceler çıkıp geliyor ve bunlar başka bir iç yargıç tarafından hemen, doğru ya da yanlış olarak belirleniyorlar. Bu duygular ve imgeler çoğunlukla reddediliyor. Bunların, içlerinden birinin gerçekleşeceği birkaçının da gerçekleşmesinin olası olduğu çeşitli gelecekler olduğunu sanıyorum. Zaman zaman insanlara baktığımda onların geleceğini görüyorum, derin bir solukla içimden akar gibi oluyor. Hangi olayın yol açacağını bilmemekle birlikte yaşayacakları bir duyguyu hissediyorum. Bazen bir olay ya da imge görebiliyorum fakat ne hissedeceklerini bilemiyorum. Bazen ikisini de çok inandırıcı bir biçimde görüyorum. Bir şeyin iyi ya da kötü olacağını bildiğim zaman insanlara iyi haberleri iletmek ya da bazı şeyleri gizlemek istiyorum, ama bu sorumluluk zihnimi karıştırıyor. Gelecek, benim gördüğüm gibi gelişmeyebilir; zihnimde imgesini gördüğüm koşullar değişebilir ve bir alternatif yaratabilirler. Bundan kendime bile söz etmekten rahatsız oluyorum çünkü aslında son derece gerçek olduğu halde insanlar işin içinde büyücülük olduğunu düşünüyorlar. Bütün bu görüntüler, sanırım, evrensel sıvı ile aktarılıyor ve evrensel sıvının da normal olarak bizim tabi olduğumuz zaman bölümlerinden haberi yok.

***

Bu yüzden ben de, cam armonikamı çalıyor, kanaryamın kahvemin içine bir şeker kübü bırakışını izliyor, penceremden, bir bakıştan ötekine ışığın değiştiği göle bakıyorum. Göl, her ifadesini okuyabildiğim bir yüz gibi. Bunlar başkalarına aylaklık gibi görünse de, benim sadece yarı-aylaklık diyebileceğim durumumun ürünü olan alçakgönüllü mutluluklar. Çünkü zihnim düşüncelerle, anılarla, spekülasyonlarla, sezinlemelerle ve hâlâ insanların talihini dönüştürebilecek olan bilgiye yönelik bir arzuyla dolu. Düşüncelerimin kendi varlığıma koşut aktığı dış dünyadan insanlara dair çeşitli söylentiler bana geri dönüyor - geçen ay Wolfart'la Berlin'den gelen haber gibi.

Çingenenin söylediği gibi, gelecek yıl öleceğim. Burada, Meersburg'da öleceğim; çünkü bu son hamlem. Ruhumun kendisini çok iyi konuk etmiş olan bedenimden ayrılıp gideceği nihai hamle dışında, tabii. Boşaltım yaparken çektiğim ağrıların yaşlılığın doğal sorunu olmayıp mesanemdeki bir yaradan ileri geldiğini biliyorum. Öldükten sonra artık hiçbir şekilde ilgi duymayacağım bir teşhisi onaylamak için otopsi yapılmasını istiyor irademe. Paris'teki çingenenin gerçeği söylediğinden hiç kuşkum yok. O zamandan beri, yaşamımın 81 yaşımda, 23 Mayıs 1815'ten önce sona ereceğini biliyorum. Bu sonun bende yarattığı duyguyu merakla gözlemledim; aslında gözlemci genellikle kendime çok uzak oluyor, bazen bu gözlemcinin hangi "ben"den oluştuğunu karıştırıyorum. Yine kendimle beni gözlemleyen kişi (daha iyi bir tanım bulamadım) arasındaki yerime dönmüş durumdayım. Çingene neden böyle bir kehanette bulundu, bilmiyorum. Çingenelerin o gizemli tavrıyla, Vendôme yakınlarındaki odama geldi ve iyi giyimli hanımefendiler onu görünce kaçışırken doğrudan doğruya kendini bana tanıttı. Ne para, ne de başka türlü bir yardım istemedi. Kollarında, çingenelerin genellikle kiraladıklarını duyduğum bir bebek taşıyordu. Avucumu açmamı istediğinde elimi uzattım çünkü falcılara saygı duyuyorum; bizi aydınlatacak her türlü bilgiye açığım. Hanımefendilerin meraklı bakışları karşısında, yaşamımda büyük değişiklikler olacağını, çok düşkırıklığı yaşayacağımı, fakat gelecekte adımın gizemli bir gücün temsilcisi olarak dillerde dolaşacağını söyledi. Bunun kimi işaretlerini 81 yaşınızda ölmeden önce göreceksiniz dedi. Hanımefendiler, bazıları dinlemiyorlarmış gibi yapsalar da can kula-

ğıyla dinliyorlardı. Bazıları para verip fal baktırdı. Her biri çingeneye ötekinin verdiğinden daha fazlasını vermeye çalıştı, sonunda biri küpeleriyle birlikte bir gerdanlık takımını, hemcinsleri arasında en üstünü olabilmek için çıkarıp verdi. Böylece mesele başka bir yöne kaydı. Bayanların fallarının benimkiyle hiç ilgisi yoktu. Kocalar, âşıklar ve çocuklarının parlak geleceği, vs. ile ilgili bildik yağcılıklar ve belirsiz tahminlerle doluydu falları.

Ama ben ona inanmıştım ve 1815 yılını hep kaçınılmaz olarak geçeceğim bir geçit gibi görmüştüm. Bu, benim yaşamımın sınırlarını belirlerken, aynı zamanda da yazgımın ne tür iniş çıkışları olursa olsun, beni rahatlatıyor ve özgür kılıyordu; çünkü artık, zamanı gelmeden önce hiçbir şeyin beni yaralayamayacağını biliyordum. 1815 yılının bir mucizeler yılı olacağını söyledi. Son yolculuğumu dinginlik içinde bekliyorum, kız ve erkek kuzenlerim bana çok yakın yerlerde oturuyorlar. Zaten buraya taşınmamın nedeni de buydu. Para için her şeyi yapmaya hazır bile olsalar (benimkiler değildi), aile yakınlarımızın ileri yaşlarımızda etrafımızda olmaları, ruhun, sonunda, geçmişle geleceğin bütünleştiği evrensel sıvı içinde dolaşabileceği kürelere yükselebilmesi için bize sağlam bir zemin hazırlar. Sonsuz bir şimdi içinde kuşatılmış olarak, bir andan ötekine, düşünce hızıyla giden ruh, büyük sıçramalarla yer değiştirirken sonsuzluğu belirginleştirir ki bu da zamanın durağan olduğunu söylemenin bir başka yoludur. Çünkü tüm yaşamımı adadığım manyetik sıvının, içinde varlık bulduğumuz başlıca maddeyi oluşturduğu yerde çelişkiler yoktur.

Kanaryanın hâlâ bardağımın kenarında durduğu ve bardağımı dudaklarıma götürdüğümde sıçrayıp gittiği yeryüzüne dönelim. Bazen meraklı bir âşık gibi başımın üzerine sıçrayıp tırnaklarıyla peruğumu kavrıyor (peruğum yoksa tam tepemde en hassas yere tırnaklarını yapıştırıyor) ve bardağı dudaklarıma yaklaştırmamı dikkatle izliyor. Burada mutluyum. Yerleşeceğim en son yer burası. Ayrılışımı gerçekleştireceğim bir yere ihtiyacım var. Kendi ortamlarını gittikleri yere taşıyan göçebeler ve çingeneler dışında insanların çoğu böyle bir istek duyar.

Hazır düşüncelerim şu çingene ve Paris üzerinde yoğunlaşmışken bu olayın öteki olaylara göre tam olarak ne zaman olduğunu anımsamaya çalışıyordum. Kayıp köpekten önce miydi? Yoksa o

lanet olası Komisyon toplantısından hemen önce miydi? Ya da Marie Thérèse'in öyküsü, yalan olmasına karşılık neredeyse ben bile kendisine inandırabilecek kadar inandırıcı olan şu öykü ortalıkta dolandığı sıralarda mıydı?

Her zaman olduğu gibi, onun imgesi belirdiğinde, zihnim duraklıyor ve ona yöneliyor. Çünkü hastalığı bir yana, doğasında bana hitabeden bir şey vardı; manyetik sıvı içindeki titreşimlerle ulaşan bir gizi paylaşır gibiydik. Piyanosunun sesi hâlâ kulaklarımda; pek sade değil belki fakat, anılarda bile, ne denli yetenekli, ne denli. Hem hastam olarak hem de bir icracı olarak ün salmıştı. Duyduğuma göre artık çok nadir çalıyormuş. Galiba Viyana'da kurduğu bir okulda öğretmenlik yapmaya adamış kendini. Mükemmel bir öğretmen olduğundan hiç kuşkum yok; son derece inatçı ve sabırlı. Onu Viyana'da bir daha hiç görmemiş olsam da, söylentiler bunu reddedeceklerdir. Place Vendôme'da bulunduğum sırada, Paris'te Concert Spirituel'de çaldı, fakat gitmedim. Tabii söylentilere bakılırsa, sözde ben oradaymışım ve onu, bir köre uygun şekilde piyanoya kadar eşlik ederek götürdüklerinde apışıp kalmışım. Gerçekten de söylentiler bu olayı gerçek gibi gösterdi. Beni orada gördüklerine yemin edenler vardı. Ne kadar da uygun bir kuruntu! Bu hikayeye göre, onun piyanoya yardımsız yürüyemediğini bütün Paris gördüğü için, tüm gözler benim locama çevrilmişti. Ben sapsarı olmuş, çalmasını bile beklemeden salonu terketmiştim. Tabii ki, kör olacaktı; sorun organının işlevini yerine getirememesiydi, yapısında değil, ve bunu engelleyen de özel "koşulları"ydı; annesiyle babasını "koşullar" olarak adlandırabilirsek tabii. Annesi ve babası o sırada hâlâ hayattaydılar.

Muhtemelen artık sağ değildirler ve (geçmişi düşünürken bir an huysuzlanmam bağışlanırsa) bu eksilme ile, dünyanın zenginlikleri pek de azalmamıştır.

Konsere gitmiş olmam herkesin kabul ettiği bir gerçek haline geldi. Konserde bulunan ve benimle düşkırıklığım hakkında dikkatlice konuşan insanlarla karşılaştım. Ben orada olmadığım için karşı çıkınca, gülümseyip konuyu değiştiriyorlardı. Yine de geçen yıllarla birlikte acayip bir şey oldu. Kendimi, orada olduğumu söyleyen tanıklara katılırken bulmaya başladım. Zihnim -ne kadar da itaatkâr bir şey şu zihin- orada bulunduğuma dair cömert imgeler

üretiyordu. Kendimi locada, sahneye bakarken görüyordum. Marie Thérèse'in solgun ve birkaç yaş daha büyümüş olarak geldiğini görüyordum. Gümüş tokalı, peruklu, pudralı yüzüyle sahne ışıkları altında solgun görünen, siyahlar içindeki bir beyefendi onu getiriyordu.

Bir zamanlar onun duruşunu benzettiğim kaygılı bir virgülden daha dik duruyor artık. Bu virgül, tıpkı bir cümle içinde olduğu gibi, onun tereddüdünü temsil ediyordu. İzleyicilerin tümünün üzerinde tek bir giysi varmış gibi hafif bir hışırdama duyuyorum; salondaki her bir göz bana çevrilmiş. Onun piyanoya oturuşunu ve piyano taburesinin kenarını el yordamıyla arayışını izliyorum. Piyanoda birkaç deneme yapıyor, aradığı tonu bulana kadar notalar tam anlamıyla duyulmuyor. Geriye yaslanıyor, ilgimi daha çok üzerine çeken uzun bir sessizlikten sonra çalmaya başlıyor. Dinleyicilerin gözleri ise hâlâ üzerimde, sanki tiyatro, tüm bu paralel ışınları toplayan dev bir mercekmiş gibi. Sıkıntılıyım, öfke içindeyim ve beni acımasız tahminleriyle suçlayan insanların budalalığını küçümsüyorum. Kendimi hep ensemdeymişler ve izleniyormuşum gibi hissediyorum, bayağı gerçek bir his bu. Kendimi toparlayıp kalkıyorum, tabii kalabalık salona dönüp, o suçlayıcı kolektif bakışa şöyle bir karşılık verdikten sonra.

Bu kurgu öyle canlı ki, doğruluğuna kendim de zaman zaman inandım; tıpkı bir rüyanın gerçekliğine birkaç dakika ya da bir gün boyunca inanmak ve ardından tüm düşüncelerini ve geçmişini ona göre yeniden düzenlemek gibi. Peki ben neredeydim, diye kendime soruyorum, öteki "ben"im toplumun beni aşağılama gereksinimlerine yanıt verirken? Hiçbir fikrim yok. Gerçek "ben"imin hiçbir özürü yok. Lüksemburg'ta mı dolaşıyordum? Güncem üzerinde mi çalışıyordum? Kimi talihsizleri manyetize mi ediyordum? Ziyaretçi mi kabul ediyordum? Yemekte miydim? Hiçbir fikrim yok. Deneyimlerimizden kaç tanesi, kendimize şiirsel gerçek açısından inan-dırıcı olan fakat yaşamadığımız durumlara ilişkin raporlar vermeye pek hevesli bir hayalgücünün ürünüdür acaba? Benim geçmişim, işte o anda gerçek olayların sıradan ve unutulmuş olduğu, kurgusal olaylarınsa dünyaya (hatta dalgın anlarımda bana bile) büyük ölçüde inandırıcı geldiği iki ayrı geçmişe bölünmüş durumda.

Betimlediğim olay, çingenenin geleceğimi okuyup son durağımı belirlemesinden *sonra* olmalı, anımsar gibiyim; hanımefendiler yanıt verecek miyim diye bana bakarken Marie Thérèse hakkında fısıldaşıyorlardı- gerçi bu da belleğimin uygun biçimde oluşturduğu bir kurgu olabilir. Bellek o büyük ayrımla, "önce-sonra" ayrımıyla ilgili bir şeydir, fakat kimi olaylar zihinde kümelenir. Çingenenin kehanette bulunduğu yılı anımsamaya çalışıyordum, fakat aklıma aynı anda köpek, Marie Thérèse, kariyerime en derin darbeyi vuran o sefil komisyon geliyordu. Halbuki geriye dönüp yaşamıma baktığımda, kimi tarihler bir kaya kadar durağan: Paris'e geldiğim yıl olan 1778, Kral'ın düşmanlarımı hoşnut kılmak için kurdurduğu Komisyonun tarihi olan 1784. Yine de, yaş ilerledikçe, bunlar bile kımıldamaya başlıyor, bir dizi başka olay çağrıştırıyor, doğru ya da yanlış anılarla doldurulmayı isteyen boşluklar yaratıyor. Zaman zaman bugünü hiç olmadığı kadar derin yaşıyorum. Bu kanarya gibi sıradan şeyler, ya da rüzgar esip geçtiğinde gölün üşümüşçesine titremesi gibi -tüm bunlar benim için verdikleri keyfin ötesinde hiçbir anlam taşımayan keyifler. Bir dakika sonra bunları unutup az önce bana bu denli keyif veren şeyin ne olduğunu anımsamaya çalışıyorum. Bunu yapmamın da iyi bir şey olduğunu düşünerek kendimi rahatlatmaya çalışırım çünkü gerçekten unutmuş olsaydım, anımsamaya da çalışmazdım. Duyularım, geçmişe ve geleceğe karşı hiçbir sorumluluk duymaksızın yaşadığım ânı sarıp kaplıyor; tıpkı ânın kendisi gibi sürekli olmayan bir deneyim yaşamak için. Burnum pencereye camın üzerinde ne olduğunu göremeyecek kadar yaklaşmış durumda. Çok uzaklarda kalmış şeyleri açık ve net olarak görebiliyorum; hafif bir can sıkıntısıyla eski halimi görüyorum, bunlarda bayağı, bayağı başka bir kişi gibi görünüyor. Belleğin benim için sahnelediği bu oyunlar bazen öylesine ayrıntılı oluyor ki, neredeyse kokularını alabiliyorum ve gösterideki doğru yerlerine oturabilmek için itişip kakışıyorlar. Belleğin, bilinen bir arazideymiş gibi içinde kendi yerlerini belirlediği kendine ait bir mekânı ve zamanı var. Yaşamımız boyunca yeniden yeniden buralara geri dönüyoruz. Dediğim gibi, son zamanlarda yerlerinin dışına adım atmaya, birdirbir ve saklambaç oynamaya başladılar; bildiğim şeylerle dolu olmasına karşılık manzara tepetaklak olmuş gibi. Onları yerlerine yerleştirmek için çok zaman harcıyorum,

bunu yaparken başka olayları duyarak alıyorum ama, onlar da genellikle aynı dertten mustarip oluyorlar.

Köpekten söz ettim. Antoine'ın arkasında o gri kanişle birtakım işlerini halledip dönüşünü günüyle olmasa bile, dakikasıyla anımsıyorum. Budalanın biri köpeğin teriyer cinsi olduğunu öne sürmüştü. O bir kanişti, gri bir kaniş ve tüm soyluların evlerinde bir adet vardır; nasıl oluyor da onu başka bir cinsle karıştırabiliyorlar? Saraydaki hanımlar ise İspanyol papillon'larını tercih ediyorlar, onları elbiselerinin göğüs kısmına sokup başları dışarda ve dilleri sarkarak taşıyorlar. Kaniş bir daha geri gitmedi. Hayvanlarla, özellikle de atlar, köpekler kuşlarla kolay dost olurum çünkü sırlarını bildiğimin farkındadırlar. Onunla da arkadaş olmava çalıştım. Ama hiç yüz vermedi. Geri çekildi, utanmış gibi başını one eğdi, kuyruğunu iki bacağının arasına aldı. Öfkeli ya da korkmuş da değildi, yalnızca birkaç kez hafif hafif kuyruğunu salladı. Kendisine dokunmama izin vermiyor, Antoine ona yemek vermek istediğinde içeriye gelmiyordu. Olduğu yerde kalmak üzere zihni koşullanmıştı, hiçbir şey onu içeriye de sokamazdı, ama Antoine dışarı gittiğinde hep izliyordu. Kar yağınca bile Antoine'ı dışarda bekliyordu. Köpeğin gizi, Antoine rue d'Orleans'taki bir arkadaşa mektubumu götürürken çözüldü. Antoine yol sormak için bir dükkana girdiğinde kaniş her zamanki gibi dışarda beklemiş. Köpeğin -ona sadece "köpek" diyorduk; o da, kulaklarının hareketinden anladığımız kadarıyla, şüpheci bir biçimde de olsa böyle çağrılmaya alışmıştı- sesini duyduğunda hâlâ dükkandaymış. Hayvan telaşla sıçrayıp havlıyor, ileri geri gidip geliyor, pencereden sarkan ve ona, tabii ki bizim türümüze uygun tarzda, aynı sevinçli karşılığı veren bir adama hopluyormuş.

Altı haftadan fazla bir süredir tetikte olan köpek, yitirdiği sahibini bulmuştu. Köpeği üzerine sıçrarken adam Antoine'a hikayeyi anlatmış: Köpeği Moskova'da yetiştirmiş ve bir yıl önce Paris'e getirmişti. Paris'e ulaştığında onu yitirmişti. Antoine dönünce, ona köpeğin kapımızda geçirdiği altı haftadan önce nerelerde olduğunu sordum. Nasıl hayatta kalmıştı ve sahibini bulmak için sanki yol göstericisiymiş gibi neden Antoine'ı izlemişti? Neden kötü havalarda bile içeri girmeyip dışarda beklemişti? Hepsinin yanıtı birdi: Hayvanlarla doğanın bilgeliği arasında bağ kurduran içgüdüsü sa-

yesinde, köpek, Antoine'ın onu sahibine götüreceğini biliyordu. Paris'teki tüm insanların arasında, karşılaştığı büyük kalabalıkların içinde, yalnız Antoine'ın geleceğinde sahibinin yer aldığını anlamıştı. Bu nedenle, Antoine'ın gölgesi olup karşılaşma anına dek beklemişti.

Ne de olsa, yaptığım buluşa *"hayvani* manyetizm" adını vermiştim. Hayvanlar, doğanın bir parçası olarak, içgüdüleri yoluyla, görünmez sıvının manyetik devinimlerine bağlıdırlar. Ziyaretçiler hiç yanımdan ayrılmadığı gibi elinden gelen her şekilde bana yardımcı olan; her sabah kahveme bir küp şeker atan, kanaryama şaşırıyorlar. Bu onlara göre bir mucize olsa da bana hiç öyle gelmiyor. Hayvanlar akıllı davranışlarıyla bizi sık sık şaşırtırlar; bizim kuşkuculuğumuz yüzünden baskı altında tuttuğumuz içgüdülerine bağlı olan duyuları sayesinde mantığın kabul edemeyeceği bilgilere sahip olurlar. Kendisiyle uyuşmayan bir şeyi reddetmek mantığın doğasında vardır; belli bir bilgi düzenini kendi işleyişinin dışında tuttuğu için ona hep yabancı kalmak zorundadır. Böylece, mantık, yalnızca kendi sınırları içinde yaşadığından, salt kendini bilir, kendisi dışındaki hiçbir şeyi bilmez. Geçmiş yıllarda, meslektaşlarımı ikna etmeye çalışırken buluşlarımı onların bilgi sistemiyle başdaştırmaya çalışmıştım ve tedavilerim onları çoğu kez şaşırtmıştı. Kimileri inanırken, kimileri inanmamakta ısrarlıydı. O ipe sapa gelmez Komisyon, kendini orijinal bir düşüncenin hayaletinin bile titreyip kaybolacağı koşullarda resmi soruşturma yapmaya adamıştı. Artık gerçeği dışlayan kanıtlama standartları belirleyerek kendi araştırmalarının içini daha en baştan boşaltan inceleme yöntemlerine karşıyım.

***

Çok sıkıntılıyım. Dün gece, teorimin kimi bölümlerini kesin olarak yazmamın ardından iyi bir şey yapmış olmanın verdiği hoşnutluk içinde uykuya daldım. Uyanık zihinlerimizi terkettiğimiz zaman bizi bekleyen manyetik okyanusun kıyısında hemen uykuya yenildim. Onun sessiz gelgitiyle, insan ruhunun aşkınlıkla buluştuğu o kutlu alemlere doğru sürüklendim. Bazen, rüyalarımda bir müzik çalınırdı kulağıma, çoğunlukla da, genç Wolfgang'ın müziğini du-

yardım. Şimdi de bir müzik duydum. Tarzı tanıdık gelmesine karşın bu müziği anımsayamadım. Merakım beni, en ucunda müziğin yayıldığı ışıklı bir oda görünen bir koridora götürdü. Koridordan hareket ettiğimin hiç farkında olmadan ve hiçbir rahatsızlık ve korku duymadan kayarcasına geçtim. Kapıdan sessizce süzüldüğümde ayaklı bir şamdandan saçılan bol bir ışıkla yıkandım. Bir köşede, sırtı bana dönük oturan genç bir kadın, tuşlar üzerinde bir uçtan ötekine uçuşan elleriyle piyano çalıyordu. Öne eğilmiş olan başının ortaya çıkardığı ve kendisinin hiçbir biçimde göremeyeceği o mahrem ensesinin, başından omuzlarına doğru tek kolon halinde aşağı inişi çok hoş ve narin görünüyordu. Ellerimi kızın omuzlarına koyduğumda, müziği tanıdım. Marie Thérèse'in *Lied auf die Blindheit* [Körlüğe Şarkı] şarkısıydı. Tedavisine başlamamdan kısa bir süre sonra besteleyip benim için çaldığı şarkıydı bu. O zaman büyük bir heyecan duymuştum. Rüyamda o zamanki duygularını, hatta parçada adıyla ilgili bir şeyler bulmaya çabalayışımı bile hatırladım. Tiz sesli gamın karanlıktan gelen gürüldeme ile ansızın kardığını anımsıyorum. Doğallıkla, eğer ararsanız, her müzik parçasında her şeyi bulabilirsiniz. Rüyamda zihnimi bu düşünceler doldururken, dehşet içinde ellerimin onun omuzlarından göğsüne kaydığını farkettim. Piyanist ellerini tuşlardan kaldırıp parmaklarını gergin tutarak, başını arkaya yatırınca yüzünü yukardan ters olarak görebildim. Marie Thérèse'in yüzünde tam bir dehşet ifadesi vardı; gözlerinin yine yalnızca akları görünüyordu, sanki bana kafatasının içinden bakmaya çalışıyormuş gibi. Öylesine kötü bir şoktu ki, yürek çarpıntısı içinde, herşeyimle alt üst olmuş bir biçimde uyandım. Öksürüğe boğulup, yatağımın kenarında uzun süre soluk soluğa oturdum.

Gecenin yarısı rüyaların incelenmesi için iyi bir zaman değil, yalnızca onların daha sıkıntı verici ve canlı olmasını sağlıyor. Fakat rüyam öyle inandırıcıydı ki, kendimi yaptığım şey için cezalandırmaya başladım, çünkü bunu gerçekten yaptığıma inanıyordum. Düşüncelerimi geriye, otuz yıl öncesine, Viyana'daki evime götürdüm. Onun omuzlarına masumca dokunduğum anları düşündüm. Bunu ne zaman suistimal etmiştim? Bana büyük güven duyan, hastalığını iyileştirmeye çalıştığım genç bir kadından yararlanmama yol açan neydi? Gece boyunca utançların en büyüğünü hissederek uyuyamadım.

Doğan günle birlikte kendimde yeni bir güç buldum ve her zamanki göl manzaram beni rahatlattı. Çünkü gün ışığında, rüyamdaki suçlamaları reddettim. Asla böyle bir şey olmamıştı. Ama hâlâ bir kuşku vardı. Bu tür suçlamaların bana ve yardımcılarıma, bazı dar kafalı ve kötü kişilerce daha önce yapıldığını anımsadım. Vicdanımın rahat oluşu nedeniyle bunlar beni etkilememişti, zaten benim değil, onları söyleyenlerin kafalarında hastalık olduğunu gösteriyorlardı. Şimdi kalkmış aynı suçlamaları kendime yöneltiyordum! Tenle ilgili sorunlar yüzünden acı çektiğim hiç olmamıştı. Bu korkunç rüyanın nedeni neydi? Manyetik sıvıda neler olmuştu da savunmasızca uyuduğum sırada bu görüntüler oluşmuştu? Zaman zaman olduğu gibi yine bir gezegende sapma mı olmuştu da uyumakta olan benliğime yalan söylemek zorunda kalmıştım? Geçici olarak yitirildiğini umduğum sıvısal dengeme yeniden kavuşmak için ayaklarımdan yukarıya doğru masaj yaptım. Alnımı ve şakaklarımı ovarak sıvının gözlere doğru toplanmasını sağladım. Bu görüntüleri benim iç gözüm yani uyuduğum zaman gizli kapakçığını açan gözüm üretiyorsa da, onu, gündüz açılan gözlerimi yatıştırarak etkilemeye çalıştım. Fakat geçmişime nasıl bakarsam bakayım, bir türlü kurtulamadığım bir kuşku zihnimi kemiriyor artık. Bir an, Marie Thérèse'i bulup masumiyetimi onaylatmanı gerektiğini düşündüm. Onu bulmamın güçlüklerini bile düşündüm; hâlâ konserler vermek için Viyana'dan Amsterdam'a, Berlin'e ya da Prag'a gidiyor olabilirdi. Yine de, sağduyum, bu düşünceyi dikkate almadı. Ona asla saygısızca dokunmamıştım.

Belki de son yıllarda inançlarım yüzünden, soru işaretleri yaratan alanlara girişme cesaretini gösterdiğim için beni ziyaret etti tüm bu imgeler. Sadece kendi varsayımlarını dikkate alan ve kendi yöntemlerini onaylayan bilim mantığını terkettim. Bir bilim adamı olmama karşın, bugünden geçmişe ve geleceğe uzanan alacakaranlıkta yaşayan kâhinlerden ve falcılardan bilgi alabileceğimize inanıyorum. Falcılarla alay etmiyorum. Fakat bu araştırmaların bir de karanlık yüzü var ve belki de uykumu bu iğrenç ziyaretlere açan da odur. Son yıllarda bilimin ötesine geçtim ve bu da düş kurma yetisinin ortalığı karıştırmasına davet çıkarıyor. Her şeye karşın, teorimin sağlamlığından kuşkum yok. Yaptığım her şey, bugüne dek uyguladığım tüm tedaviler kendi kendilerini kanıtlamaktadırlar ve

bunların "mantığı"nı çözme işini de başkalarına bırakıyorum. Ben özgürce spekülasyon yapıyorum ve bu da pek çok kişiye rahatsızlık veriyor. Beni ikna edecek bir kişi varsa, teorimi değiştirmeye hazırım. Fakat, açıklama gerektiriyorlar diye elde edilmiş olan sonuçlardan vazgeçilemez. Ben de beni çekemeyenlerin hoşuna gitmeyen sonuçlar elde ettim. Gördüklerimiz ve anladıklarımız yansıtma kapasitemize bağlıdır. Gölün yüzeyi bazen bulanık, çırpıntılı ve donuk olur, fakat sakin ve devinimsiz olduğunda, her zaman yansıtma olanağı vardır. Manyetik sıvı da dahil, her sıvı gibi, kendi geleceğini ve geçmişini içinde barındırır. Zihinlerimizin kaygılı ya da sakin oluşuna bağlı olarak, sorunlar bulanık ya da açıktır, çünkü algılarımızda her zaman aynı keskinliği gösteremeyiz ve açıklığı aynı düzeyde sürdüremeyiz.

Uykuda gezerken de, rüyalarımızda olduğu gibi, uyanık halimizden daha çok şey bilmez miyiz? Kayıp köpek geleceği biliyordu ve insan mantığının karanlığına sahip olmadığı için bütün damarların içinde dolaşan manyetik sıvının gel-gitlerini hissedebiliyordu. Yine de, hayvanların geleceği bildiklerini söylediğim zaman gülüyorsunuz. Ya gri kaniş olayını nasıl açıklayacaksınız? Manyetize olma durumunda kapılar çıkış yolları olurlar, geçmiş geleceği yansıtır, gelecek geçmişi ziyaret eder ve bugün de her ikisini hazır tutar; zaman nasıl ki bizi geçiriyorsa, bizim de aralarında zamanımızı geçirdiğimiz iki gerçek dışı kıtadır geçmiş ve gelecek. Zaman, bugünün kıyısında, mucizevi bir sıvı gibi içimizde akışır. Bazen zamanın akışı, bizi, yakın geleceğin anımsadığımız bir geçmiş haline gelmesine yetecek denli ileri iter. Bunda gizemli olan hiçbir şey yok. Demir tozları nasıl pozitif (geçmiş?) ve negatif (gelecek?) kutuplar arasında toplaşıyorlarsa, bugün de sıvıdaki bir kesintidir, yalnızca ve bu kesintiyi manyetizma sağlayabilir. Uykuda gezme durumunu denetleyen iç duyu, gözlerin ışığa yanıt vermesi gibi manyetizmaya yanıt verir. Dış duyularımızdan farklı olan bu iç duyu, bedenin ve zihnin ve zihnin bedeninin, ya da bedenin zihninin -bunların hepsi aynı şey değil, aslında- gizlerini sezer. Benim teşvik ettiğim durumlarda, yanıt veren bir zihin vardır ki bu kendi başına bağımsız varolur, yoksa kişinin transa geçip sonra geri dönen kendisi değildir. Siz bunu okuduğunuzda bile, kısacık bir an için bile olsa, düşüncelerim sizin düşünceleriniz haline gelir. Sizin

içsel varlığınızı duyumsayabilirim çünkü bizi saran manyetik sıvı, hem benim, hem sizin yaşamınızın ötesine yayılarak her ikimizin de etrafını sarar; artık varolmasak bile. Tıp mantığı ile eğitilmiş herhangi bir kişi bu tür gerçeklerle uğraşabilir mi? Teorilerim şaşırtıcı, evet, fakat ulaştığım sonuçlar kadar değil. Teorilerim belki yanlış olabilir, fakat kanıtlama yükümlülüğü artık bana değil, benden sonra geleceklere aittir. Gelecek kuşaklar bizim kişisel tutkularımızdan etkilenmeyecekler; herhangi bir grup içindeki insanların doğal zevkleri ve hoşnutsuzlukları tıpkı etleri gibi, eriyip gidecektir. O zaman adalet yüzünü gösterebilir. Eleştirinin düşüncelerimize olduğu gibi fizyonomimize de yöneldiğini artık biliyorum.

Böylesi önyargılardan payımı yeterince aldım. Yöntemlerim ve ulaştığım sonuçlar en seçkin kişilerden oluşan o sefil Komisyonda olduğu kadar hiçbir yerde böylesine kaba bir muamele görmemişti. Ne kadar da ünlüydüler, yargıları ne kadar olgun, dünyevi bilgileri ne kadar zengindi ve kendi kapasitelerinden ne kadar eminlerdi, suçlamalarının haklılığına nasıl da güveniyorlardı; piramitler kadar ölümsüz bir saray tarafından bu işe atanmışlardı: arkadaşım olduğunu sandığım bir Kraliçe, bir Kral'ın uşağı olmak için dünyaya gelmiş bir Kral, insanda neyin doğal olduğuna ilişkin düşüncelerle oynayan özgür düşünceli asiller. Sarayda mutsuzlar, fakat yine de sarayın bir parçası durumundalar. Doğuştan ve doğaları gereği bir parçası oldukları sarayı eleştirmelerinin, kendilerini onun suistimallerinden ve suçlarından muaf tutacağını sanıyorlardı. Bu tür bir muhalefet kendilerini, ilk Devrimle birlikte okyanusları aşıp gelen adalet ve insan hakları düşünceleriyle eğlendiren ayrıcalıklılar için bir oyuncaktır. Doğallıkla okka altına ilk gidenler o doğru-düşünen asillerdi. Giyotine giderken Özgürlük ve Adalete tutunuyor, Devrimin kırık oyuncaklarına dönüşmeden hemen önce bağırıyorlardı, "Beni yanlış anladınız, ben sizin tarafınızdayım." Ben de o Komisyon'un oyuncağı oldum. Soruşturma odası dışında bir uşağın bile gülmeyeceği küçük espriler yaparak kendi nüktedanlıklarını sergilediler.

Sağduyulu insanlar, birlikte söyleşirlerken sağduyunun, bireysel zayıflıklarını, üzerine gerçeğin kendi adını yazabildiği bir sayfaya sıkıştırdığına inanırlar. Her zihnin kendi gölgeleri vardır, fakat birlikte gerçeği arayan insanların birbirlerinin karanlıklarını

giderdiğine inanırız. Ben inanıyorum ki -ve inanmak için yeterince nedenim de var- belli gruplar içinde yer alan insanlar, gerçeği ve adaleti yakaladıklarından emin oldukları sırada, birbirlerinin yanılgılarını desteklemekten başka bir şey yapmıyor olabilirler. Çok sayıda kişinin kolektif bir kafa halinde çalıştığı bir Komisyon, bir köylünün bile yetersiz bulabileceği sonuçlar üretebiliyor. Kolektif biçimde kafa yormakta olan seçkin insanların otoritesini kullanarak , bizler gibi onlara saygı gösterenleri kendilerine inandırıyorlar, ta ki sonunda kendi hissettiklerimiz, kolay kolay bastırılamayan o direşken içsel sese bürünüp kendilerini ortaya koyuncaya dek. İçimizdeki bu sese karşı sağır kalırsak, armonimiz bozulur ve doğalarımız üzücü bir biçimde altüst olur. Ben o Komisyonu tek bedenli, çok başlı bir yapı olarak düşünüyorum, tüm gözlerini benim tedavilerime dikmiş ve onları donduran bir hidra.* Bu yapının başındaki o yaşlı bunak için, Benjamin Franklin için ne demeli? Mektubuma hiç yanıt vermedi ve yanıtlanmamış mektuplar belleğimde mutsuzca asılıp kalırlar. O zamanlar benim şimdiki yaşımdaydı herhalde. Bir tartışmada konu ne denli ciddi olursa olsun, hep ne kadar zeki ve esprili olduğunu göstermenin yollarını arardı. Sinsice kendi önyargılarını öne sürerken herkesin iyi niyetini kullanırdı. Bu numarasını çok masumca yapardı. Özetle, insanlar ondan hoşlanmaya karar vermişti. Kadınların gözdesiydi; onlarla hiçbiri ondan kurtulamazmış gibi rahatça çene çalardı, halbuki buna en başta yaşı izin vermezdi.

O gıpta edilebilecek adamların hiçbiri benim çalışmamı yargılayabilecek kadar nitelikli değildi. Bailly iyi bir gökbilimciydi, fakat Terör döneminde başını yitirdi; yıldız gözlemciliği oraya kadarmış. Peki ya Lavoisier'nin kesik başı şimdi nerede? Vergileri mi topluyor? Sadece kimya ile uğraşması gerekirdi. Bütün maddelerin bileşeni olan o volkanik sıvıdan bahsettiği zaman ben onun düşüncesini alaya aldım mı? Ama ben evrensel sıvıdan bahsettiğimde karşı çıktı. Dr. Guillotin'in adı ise tarihe uğursuz bir gürültüyle geçmiştir. Halbuki bizim aptal, ölümün yukardakiler ve aşağıdakiler için demokratik olması gerektiğini, cezaların uygulanmasında bir hiye-

* Eski Yunan öykülerinde kesilen başlarının yerine yenileri gelen çok başlı bir yılan. (ç.n.)

rarşi olmaması gerektiğini söyleyen bir hayırseverdi. Eh, berberi tarafından doğranmaktan kıl payı kurtuldu.

Komisyonlar! Komisyonlar! Bir yığın soruşturma, yargılama ve araştırma. Geçmişim bunlarla darmadağın oldu. Yöneticilerin rahatını azıcık da olsa kaçırabilecek her şeye karşı bunca oyun, bunca yalan, dar kafalılık, kötülük ve kin... bir sarayın kurallarını ne dışardan varsayımlarla, ne de içerden kaçarak ihlal edemezsiniz. Karşılıklı uzlaşma tüm üyelerini sınırlar. Bu, doktorlar, avukatlar ve benzerleri için de geçerlidir. Onlar arasından bir kişiyi tehdit eden, hepsini tehdit etmiş olur. Benim yazgım hep dışarda olmaktı, adaleti sağlayamayacak olanlardan adalet bekledim. Hastalarımdan (çoğu da saygın kişilerdi) ne tür övgüler gelirse gelsin hep kalıcı olan bir sınır vardı. Bana kin duyanların kıskançlıkları, bir yanıyla da kutsal mesleklerinin bütünlüğünü ve korunmasını, kendilerince, benim buluşlarımın insanlığa sağlayacağı yararın üstünde tutmalarındandı ve bu bütünlüğe zarar geleceğinden korkmalarındandı. İnsanlığı zihin ve beden konusunda modası geçmiş düşüncelere tutsak ediyorlar ve ancak bilimin adına gölge düşüren derin bir içsel körlükle reddedilebilecek olan buluşlarımı, canlı buluşlarımı hiç tereddütsüz reddediyorlar. Ardından, açtıkları yaraya bir de aşağılama eklemek için, şunu bildirdiler: Sizin tedavilerinize değil, tedavilerinize ilişkin düşüncelerinize izin verilmiyor; bunların kabul edilmesi olanaksız! Sanki kanıtım yanlış bir düşünceye dayanıyormuş da tamir edilemeyecek ölçüde kusurluymuş gibi. Düşüncemi hâlâ sürdürüyorum çünkü beni ikna eden başka bir düşünce henüz onun yerini alamadı. İkna edilmeye hazırım. Kendi sistemimin sonuçları kendime ne denli çürütülemez görünse de sistemim dışındakilere gözlerimi kapatmıyorum. Bu düzenbazları ve budalaları anımsamak öyle canımı sıkıyor ki pencereye gidip geçmişimi düşünürken olduğumdan daha sakince gölü düşünmem gerekiyor. Şu andaki ruhsal durumum sulara yansıyacak olsaydı, sular sıkıntılı anaforlarla kaynar, asit dalgacıklarıyla çalkalanırdı. Sakin olmalıyım: yıllardan sonra kendim için bunu söylüyordum.

Zihnim bu şekilde ayaklandığı zaman, bir hayvan gibi, insanların cehaletleri nedeniyle uğradığım tüm haksızlıkların peşine düşüyor ve beni perişan ediyor. Gün boyunca nahoş, ağır bir durumda oluyorum. Böyle anlarda sakinleştirici düşünceleri, müzik ve ke-

yifli anılar, mucizeler ve karşılıklı iyilikleri anımsamaya çalışırım. Bazen cam armonikamı taze sıvılarla doldurup çalarım; doğallıkla daha önce eşlik edenlerin varlığını özlüyorum ve Viyana'da her gün çaldığımdan daha az istekle çalıyorum. Wolfgang beni çok teşvik ederdi, o parlak ve canlı yüzü zaten en uyuşuk insanı bile canlandırırdı. Yakın arkadaşım olan babası ise bunu ona karşı kullanır, yaşamın ciddiyetini yeterince anlamadığını öne sürerdi. Wolfgang önünüze çıkan her şeyi size denetir ve bundan keyif almanızı sağlardı. Marie Thérèse ile birlikte çaldıkları anları hiç unutamıyorum; Marie Thérèse'e dosdoğru çaldırtırdı, gösterişsiz bir şekilde, sanki Marie Thérèse onun nükteli çeşitlemelerle açıkladığı bir müzik parçası temasıymış gibi. Zaman zaman imgeleminin ürünü olan buluşlarla öyle olağanüstü yorumlar yapardı ki, Marie Thérèse gülmekten parçanın en ciddi bölümünü çalamazdı.

Anılarımı ona doğru uçuştukça, kör bir heykeli anımsatan, aşağı doğru yönelmiş gözlerinin yarım küreleriyle o pürüzsüz ve güzel yüzü, beni karamsarlığımdan kurtarmaya yetiyor. Bugünlerde onu daha çok düşünmeye çalışıyorum, çünkü onu o zaman olduğu gibi anımsayarak beni rüyalarımda ziyaret etmesine engel olacağını sanıyorum. Belleğimi yeniden gözden geçirdim, vicdanımı yokladım ve ona bir baba olarak gösterdiğim ilginin ters anlaşılabileceği hiçbir durum yoktu. Yine de bu rüyalar benim zayıf bir noktamı ortaya çıkarmıştı; her an büyümeye hevesli bir tohum gibi, zihnim tetikte olduğu zamanlarda bu kuşkuyu duyuyordum. Onunla ilgili düşüncelerim, beni rahatsız etmek için yeni yollar bulan ve ona hep eşlik etme eğiliminde olan o korkunç anne-babası yüzünden çok nadir masum kalabiliyordu. Geçen günkü de böyleydi, babasının imgesini canlandırmıştı. İlk adını anımsayamadım. Hep aklımdaydı, fakat ansızın unutuverdim. Yüz hatları, kibirli burun delikleri, değişken gözleri aynadaki kendi yüzüm kadar netti. Hatta yüksek perdeli ses tonu bile kulaklarımdaydı. Fakat ilk ismi, yoktu. Bu boşluk, bu ismin böyle yapayca karanlıkta kalması beni huzursuz etti; zihnim buna takılıp kalmıştı ve onun o lanet yüzüyle birlikte hep "Paradies" imzasının önüne birinci ismini koymaya çalışıyordum. İsimle ilgili kesin bir şey vardı: sözsüz bir müzik gibi iki hece, *Uh-uh* Paradies. Yoksa, *Uh-Uh-Uh* Paradies miydi? Buna yakın bir dizi hece zihnimden geçti. Adı sanki gebelik gibi bir his

yaratıyordu ama dilimin ucuna "A" geliyordu. Evet, böyle başlıyordu. Biliyordum. Alexander mıydı? Hayır. Albert? Bu olabilirdi. Aklıma gelen bütün isimleri Paradies soyadıyla denedim fakat zihnim reddetti. Başka bir şey düşünerek kendimi bu işten kurtarmaya çalıştım, böylece isim farkında olmadan, gizlice zihnime girebilirdi. Yazık ki zihnim bunu da reddetti. Alexander ya da Albert Paradies'e pek yakışmadı. Bundan emindim. Sonunda buldum. Johann'dı.

Çok sevinmiştim. Johann Paradies. A yanlıştı. Nereden çıkmıştı A? O kadar da beni uğraştırmıştı. Johann Paradies. İsmin bütününü yeniden incelediğimde, tam olarak anımsayamadığımız bir müzik parçası gibi, onda bir uyumsuzluk buldum. Johann doğruydu, fakat aynı zamanda da yanlıştı. Bana yardımcı olmayan zihnime iyice kızıyordum. O sefil adamı karısı ve kızıyla birlikte net bir şekilde gözlerimin önüne getirdim. Bir tiyatro oyunundaymışım gibi sahneleri yeniden canlandırdım, fakat başrol oyuncusunun ilk ismi programımda belirmedi bir türlü. Benim öfkem onu eğlendiriyordu, ya da böyle olduğunu düşlüyordum. Paradies, Johann, Johann. J harfi doğruydu. Bunun ardından, havada patlayan havai fişekler gibi, adı beraberinde büyük bir coşku ve rahatlama hissi getirerek beynimde çaktı: Josef! Josef! Josef Paradies! İşte, apaçık ortadaydı. Ve pek de dostça muamele etmediğim belleğim en sonunda kendini bana bırakmıştı. Bir an için aptallığımdan sıyrılmıştım.

Haklılığının artık ölümümden çok sonra anlaşılacağını bildiğim şu anda bile, başkalarının budalalıkları beni hâlâ çileden çıkarıyor. Bulguları yaşamımı değiştiren Komisyonun işi bensiz yürütmelerini, benimle hiç konuşmamalarını, hastalarımı incelememelerini, benden hiç açıklama istememelerini, buna karşın yöntemimi kusurlu bulmalarını hiçbir zaman kabul edemedim. Araştırdıkları klinik benimki değil, d'Eslon'unkiydi. Hocası varken öğrencisine ne diye gidiyorlardı? O sıralarda İsviçre'ye çok sık gidiyordum ve d'Eslon adımı fısıldasa anında geri dönerdim. Konunun bütünü benim için hâlâ bir giz. Kraliçe'yle buluşunca, her şeyin yolunda olduğunu düşünmüştüm. Ansızın ölümüyle ikimizi de çok üzen annesi Avusturya İmparatoriçesi Maria Theresa'ya ortak bir saygımız vardı. İmparatoriçenin adı, Viyana'dan çıkarılışımı ve Paradies ailesini çağrıştırdı. Paradies, birkaç kez bana İmparatoriçe-

nin Fransızlaştırılmış kızı için kaygılandığını ve kızının küstahlığının, İmparatoriçenin zaten hassas olan doğasını iyice zorladığını söylemişti. D'Eslon ile birlikte yöntemimin resmi olarak incelenip onaylanması için gittiğimizde, düşüncelerime duyduğum tutku karşısında Marie Antoinette rahatsız olmuş gibiydi. Kucağındaki papillon ile oynarken, asaleti gereği koyduğu mesafenin arkasına sığındı, dışarıya, bahçelerdeki aylak kuğular gibi dolaşan hanımefendilerine bakmadığı zaman bakışlarını d'Eslon'a yöneltti.

Kendi yöntemimi, onların seçecekleri öğrencilere öğretme sözü vermem için bana maaş, bina, vs. kısaca herşeyi teklif etti. Bense, doğallıkla, ona gönderdiğim mektubumda da açıkladığım gibi, kendime karşı adil olmak için bunu reddetmek durumundaydım. Görüşlerimi ve en gizli düşüncelerimi birer ajan gibi kollayacaklar, benim buluşlarımı alıp yanlış biçimlendirerek altında imzam olmaksızın dünyaya sunacaklardı. Bergasse'nin her zaman söylediği gibi, kendi takipçilerimi kendim seçip yetiştirmeliydim. Enstitü ya da maaş peşinde değildim. Bir tek şey istiyordum: Yöntemimi sarayın onaylamasını ve çalışmalarımı sürdürebilmem için gerekli fonu. D'Eslon'un Kraliçe'ye, soylu bir kişiye yakışmayacak bir biçimde saygısızca hitab ettiğimi söylediği mektubumda bunları yeterince açıklamıştım. Fakat, bu yüksek yerlerdekilere zaman zaman, hepimiz gibi iki gözlü, iki kulaklı olduklarının, dünyaya geldiklerinde herkesten farklı hiçbir bilgiye sahip olmadıklarının ve krallarla kraliçelerin bizler kadar masum doğduklarının da anımsatılması gerekiyor. Kraliçe d'Eslon'un buluşlarımı aklayacak bir Komisyon için onay vermesi ricasını da yanıtsız bırakmıştı. Oysa d'Eslon bu konuda Kral'ın doktoru de Lassonne -sanırım adı buydu- ile daha önce görüşmüştü. D'Eslon her yerdeydi; konuları kendi Fransız üslubuyla sunuyordu ve benim düş kırıklığıma karşın bunları bensiz yapıyordu. Bunu ona belirttiğimde, defalarca "Ben sizin rolünüzü oynayabilmem için uygun ortamı hazırlıyorum" dedi.

Fakat Marie Antoinette'e gönderdiğim mektuptan sonra olayların akışı değişti; zaten içgüdülerim hiçbir zaman bana yalan söylemez. D'Eslon o mektuptan sonra benden daha da uzaklaştı. Sözle, davranışla, ya da görüşlerimi önemsemeyerek değil, ama bir şekilde bana güven duymadığını belli etti. Yakından gözlemleyecek

olursanız, bu tür şeyler en basit konulardan anlaşılabilir. Artık konuşurken dosdoğru yüzüme bakamıyordu. Başını biraz çeviriyor, bir omuzunu bana dönüyordu ve gözlerime bakmaktan kaçınıyordu. Her zamanki gibi özenli bir kibarlığı vardı, fakat biraz fazla bir kibarlıktı bu. Bu tür şeylerin bir süre farkına varamayız çünkü hem arkadaşlarımız, hem de kendi yargılarımız hakkında kötü düşünmeye dayanamayız. Yazgımı belirleyen kişinin ben değil de, o Komisyonlara benim tezlerimi değil kendi tezlerini sunan D'Eslon olması ne tuhaf. Komisyonlar diyorum, çünkü hatırladığım kadarıyla bir tanesini yeterli görmedikleri için bir Komisyon daha oluşturmuşlardı. Şimdi tam kırk yıl sonra, iç sesim onun adını andığı anda d'Eslon'un belli bir imgesi karşıma çıkıyor sürekli. Bu yüzün değişik ruh durumlarını değil, tek bir ifadesini görüyorum; bu ifadenin d'Eslon'un yüz hatlarıyla ilişkisi, akılla beden ilişkisi gibi. Bu ifade, eğer durup da anlamaya çalışırsak, hem dostlara hem de düşmanlara ilişkin vardığımız son yargıyı betimliyor. Şu an görüyorum ki, D'Eslon'un ifadesi, her şeyden önce tarafsız. Belleğin aynasında, bana bakmıyor fakat bakışları sanki ona orada ilgisini çeken bir şey olabilirmiş gibi gelmiş de bir şey bulurmuşcasına sağ tarafta takılı kalmış; kaşları biraz çatılmış, zor olmaktan öte şaşırtıcı bir sorunu inceliyormuş gibi. Başı, uzun boyun kasını ortaya çıkaran biçimde hafifçe geriye eğilmiş. Kadınların arzu edecekleri, fakat onlara zaman ayıramayan bir erkeği andırıyor. Görünüşü, biraz soğuk ve fazlasıyla bir Fransız'ı çağrıştırıyor. Fakat, demek ki yargılarımın kaynağı, artık değiştiremeyeceğim doğuştan kazanılmış bir hak, yani kendi ateşli doğam.

D'Eslon benim başaramayacağım bir şeyi başardı: Komisyonlara görüşme kararını aldırttı. O sıralarda bunun benim çıkarıma olmasına karşın, bu durum ona karşı duygularımı değiştirmedi. Komisyonlara kanıtlarımı sunmama izin vermedi. Kendi davama zarar vereceğimden korkmuştu, belki de; çünkü sabırsızlığım beni ikna etmem gerekenlerin daha ilerisinde olmaya zorluyor. Şu ikinci Komisyon'un adı neydi? İlki Bilimler Akademisi'ydi. Bizim için bir zamanlar hayati önem taşımış olan şeyleri nasıl da unutuyoruz... Şeydi... belleğim beni zorlamakta acele ediyor; doktorlar, doktor arkadaşlarım, hah, evet, Kraliyet Tıp Topluluğu. Aralarında bir kişi var ki adını saygıyla anıyorum: de Jussieu. Bitkilerde yaptı-

ğı sınıflandırma taksonominin* harikalarından biri; doğadaki çeşitliliğe aklın düzenini getiriyor. De Jussieu mükemmel bir sezgisi ve manevi gücü olan yetenekli bir insandı. O aptalların farkına varamadıkları şeyi algıladı: sonuçları gördü ve kendisini tatmin edecek biçimde açıklayamadı. Krizin ve kendinden geçme durumunun gizini gözlemledi. Kendilerini iyi ve adil denetimciler sananların arasında çok farklı bir tavır izledi: yargı belirtmeyi erteledi, çeşitli kaynaklardan sonuçlar derledi, kanıtları tarttı ve gerçeği algılama olasılığını dışlayan eğilimlere dayanarak oluşturmadı.

Zavallı de Jussieu! O Komisyon denen köpek kulübesindeki hayvanların arasında tek başına kaldı. Daha güçlü olabilirdi, fakat etrafı bunca önyargıyla kuşatılmışken nasıl olacaktı? Konu daha açılmadan kapanmıştı. Kraliçenin gözünden düşmüştüm, ailenin ikinci Kraliçesi ise annesine kin beslemediğimi bilmesine karşın bana insafsızca davranıyordu. Kralsa, sahnede benim yöntemlerimin hicvedilişi ve taşlamalara konu edilmesiyle kahkahalara boğuluyordu. Tıp mesleği, benim tedavilerimle tehdit ediliyordu.Ve d'Eslon'dan, Bergasse'den, öteki birkaç kişiden başka yandaşım var mıydı? Soylu hanımefendiler ve yoksullar; bunların toplanıp tek bir güç haline gelmeleri olanaksız. Bakın, her şeyi yeniden yaşarken zaman kipini de değiştirmişim, "olanaksızdı" yerine "olanaksız" demişim.

Komisyon hakkında değişik kaynaklardan ne hikayeler geldi kulağıma! Vereceği raporlar için D'Eslon'un kapısında, şapkam elimde bekleyemeyecek denli gururluydum. Bu trajedi ne büyük bir komedi oldu! Hep birlikte, Passy'deki o ağırbaşlı, sağduyulu yaşlı budalaya, Franklin'e gittiler. D'Eslon onu ve tüm ötekileri manyetize etti; benim asla yapmayacağım türden bir toplu manyetizm. Sonra olanlar aslında bir tiyatro sahnesinde olmalıydı. *Modern Doktorlar* adıyla sahnelenen şu ünlü taşlama bunun yanında kaba bir güldürü olarak kalırdı. *Modern Doktorlar* oyunu, beni çılgınca destekleyen şu kaçık d'Eprémesnil'i öylesine öfkelendirmiş ki, Comte d'Artois'e gidip oyunu sahneden kaldırmalarını istemiş. Bu ciddi kaba güldürü kat kat daha eğlenceliydi. Buluşlarıma karşı adil olunması için şu kaçık şartlar bundan daha kötü olamazdı. Zih-

* Bitki ve hayvanları doğal bağlantılarına göre sınıflandıran bilim dalı. (ç.n.)

nin ölümsüz sıvı içinde yüzüşü, gözle görülmeyen manyetize olmuş deniz, tüm yaşamla paylaştığımız ve tüm maddeyi kaplayan evrensel öz. Benim kişiliğimden hoşlanmayan bir grup rasyonaliste bütün bunlar nasıl anlatılabilirdi? İçi boş bir eldivenle bir kelebeği yakalamak daha kolay olurdu.

Ne zeki bir angutlar grubu! X manyetize edilmiş fakat yanıt vermemişti. Y manyetize edilmemiş, fakat yanıt vermişti. D'Eslon' dan gözleri bağlı bir kadını manyetize etmesini istemişler fakat yapamamış. Bir başkası kadını numaradan manyetize etmiş, kadın titremiş ve kasılmalar geçirmiş. D'Eslon'un yaşlı Bailly'nin üzerine ellerini koymasını birçoğu izlemiş ve Bailly'e kendisine giren sıvıyı hissedip hissetmediğini sormuşlar, titreme geçirince girdiğini sanmışlar, o ise, canı sıkılmış bir biçimde, titremesinin nedeninin manyetizm değil, pencereden gelen bir cereyan olduğunu söylemiş. D'Eslon yeniden denemesine karşın hiçbir şey olmamış. Denek diye getirilmiş hödükler, uşakların arasında sendeleyip duran ve hem kendilerini, hem birbirlerini inceleyen bir yığın sirk hayvanı! Eğer manyetizmin bir yüzü olsaydı, çileden çıkmış bir biçimde gülerdi. Çünkü sıvı kaba bir biçimde etkisizleştirilmiş, emirle çağrılmış, falancanın matlığı, filancanın kuşkuculuğu yüzünden tutulmuştu.

Zihin gözümle gördüğüm kadarıyla, sıvı, pürüzsüz, şeffaf bir öz, tek tip yoğunluğu var, etkisini atomdan atoma yayarken hiçbir şeye zarar vermiyor, tıpkı bir su birikintisine taş attığınızda bir dalın halkaların ortasında inip çıkması gibi. Dal hiç kıpırdamaz, fakat dalga onu kaldırdığında titrer. Bu özü duyularım yoluyla görüyorum; gerçekte hiçbir duyu onun ayırdına varamaz, onu yalnız etkileri aracılığıyla anlarız. Onu genellikle yıldızları ve ruhlarımızı bir tek parıltılı özde, içinde eksiksiz bir durağanlık barındıran, ama kendisi gizil bir devinim olan bir özde, ağırlıksız bir ışık uzantısı gibi görüyorum; bu devinim, manyetik doktorun elleriyle bedenlerimizde yoğunlaşmaya zorlanabiliyor. Bu öz narin ve kayıtsızdır, elipslerini ve üçgenlerini, elastik ve hayranlık uyandıran geometrilerini, maddenin bütününü ve ruhu saran parlak sıvının içinde çizen dünyanın ve gezegenlerin döngüsünde bir solar bir parıldarken varlığımızın iyicil hakemidir o. Ve bu aptallar, tıpkı Newton ve Huygens'e dedikleri gibi, *onu göremiyorum* dediler.

Eğer bu gözle görünmez şey bedenlerimizde değişimlere neden oluyorsa, nerede o zaman? Gerçekten varsa, duyularımızın ve aletlerimizin onunla bağ kurabilmeleri gerekirdi. Böylece bir elektrometre getirdiler. Onu aletlerimizle ya da kendi yetilerimizle kaydedemiyorsak, varlığı inançla ilgili bir mesele demekti ve bilim adamları olarak, inancın, benim hayvan manyetizmi teorimin onları geri döndüreceği, geçmiş çağa ait bir şey olduğunu söylediler. Oysa Newton için nazik maddesi neyse benim için de sıvım o. Tedavilerimi, hastanın düşlerine, ateşliyken gördükleri düşlere, isterilerine, kendinden geçmelerine, safdilliliğine ve bilimin üvey kızkardeşleri olan büyücülüğe, büyüye ve falcılığa bağlayan açıklamaları ben de D'Eslon gibi reddettim. Buluşumun bilimsel özünü büyüye ve şarlatanlığa indirgemek istiyorlar. Manyetik sıvının tüm iyileşmelerin aracı olduğunu göremiyorlar; o tüm canlıların ortak paydası. Benim çalışmam tüm canlıların armoni içinde yaşadığı, iyi nasıl kötünün yokluğu ise, sağlığın da hastalığın yokluğu olduğu bir dünya tablosu çiziyordu. Bu gücü iyiye ya da kötüye kullanmak bize bağlıdır. Şu sıralarda Avrupa'yı uyumsuzluğa sürükleyen olaylar karşısında titriyorum; o Korsikalı canavarın dünyayı ele geçirmesi ve sanki gezegenler onun kara güneşiyle kararmışçasına kendi berbat armonisini dünyanın armonisinin yerine geçirmesi ne korkunç! İnsan ruhu, hırs ve gücün negatif kutupları tarafından etkilendiğinde böylesi sapkınlıklara itiliyor.

Armoni içindeki dünya nosyonumu nasıl olur da şarlatanlara ve üçkağıtçılara terkederdim? Yalnızca tedaviler değil, daha iyi bir insan doğası görüşü önerdim ben. Çalışmam Devrim tarafından uyarlandı fakat, özgür ve eşit insanlık görüşü özgürlüğün ve eşitliğin saptırılmasına dönüştü ve bu canavarı doğurdu. Armoni içindeki ruhlar topluluğuna yeni katkılar yapabilmek için barış içinde olmak istiyorum; kırk yıldan uzun zamandır yaptığım gibi. O ruhani topluluk şimdi beni rahatlatıyor: yaşlılar ve gençler, varsıllar ve yoksullar, kadınlar ve erkekler, çocuklar, umutsuz vaka, saraylılar, çiftçiler, doktorlar, bilim adamları. Taraftarlarım hiçbir zaman dünya görüşümün bütününü tam olarak anlayamadılar, benim manyetik enerjilerimi kendi tedavilerine aktarmakla yetindiler, böylece geçmişim, her biri insanları manyetize ederek tedavi edebilen öğrencilerimle ve taraftarlarımla bir aile ağacı oluşturdu. Bu tedavi

topluluğunu müziği algıladığımız gibi algılıyorum, sonsuz sıvı içinde dolaşan kürelerde armoni içinde ruhlar olarak. Bu topluluk insanlığın hangi kısmından oluşuyor? Yalnızca çok küçük bir parçasından. Fakat bu yine de çılgınlıkların, bayağılıkların, nefretin ve savaşların azalmasına yönelik bir insanlık reformuna bir başlangıç değil mi? Benim bilimimi kişisel bir büyüye indirgemelerine nasıl izin verebilirdim? Beni bir şarlatana dönüştürmeleri için mi? İstedikleri de bu değil mi?

Tedavilerimin hastanın düş gücü sayesinde kendini iyileştirmesinin sonucu olduğunu söylediler. Hatta, bir yanılsama hastayı iyileştiriyorsa, o yanılsamayı hiç silmemek gerektiği sonucunu çıkardılar. Benim sonuçlarımı ancak bu aşağılayıcı şartlarla kabul edebileceklerdi. Kendi savlarımı onlara sunmama bile izin vermediler. Bugün bile ne kadar acı geliyor insana! Ben dışarda çaresiz beklerken, d'Eslon, öğrencim içerde benim teorimi sunuyor! Sonuçlarımın d'Eslon'un açıkladığı gibi düş gücüne bağlı olduğunu kabul etseydim, hepsini kabul edeceklerdi. Fakat teorimi değil. Benim yöntemimi doğrulayan gerçek dışında her şeyi kabul edip tıbbi farmakoloji içinde bir yer vereceklerdi. Ne alternatif! Teorimi terkedip şu anda bana acı çektiren meslektaşlarının saldırılarından kurtulmak! Ya da devam edip onların cehaletine ve aşağılamalarına katlanmak. Başarılı bir büyücü, ya da hor görülen bir meslektaş olabilirdim. Onaylarının zehirini içmeni istediler. Daha zayıf ruhlu biri için aldatıcı olabilirdi. Ama görüşümden ödün vermedim, bugün de, ona geçmişten daha da sıkı sarılıyorum. Franklin'e yazdığımda da, hiç yanıt alamadım gerçi, dürüstlüğümü otorite altındaki güçlü insanlar nasıl korursa öyle korudum. Franklin'e yazdığım son sözler zihnimde o denli açık ki elimi 20 yıl önceki harfleri yazarken görüyorum: *Gelecek kuşaklar beni doğrulayacak.*

İşte bugün, eşit ölçüde ağır ve aceleci olan tarih, Berlin'deki Bilim Akademisinden bana saygılarını sunmak ve yöntemimi onurlandırmak için gelen genç Wolfart aracılığıyla doğrulandığıma ilişkin imalarda bulunuyor. Dünyaya bir gerçeği sunuyorsanız onu asla yok edemezler.

Yöntemlerimi, sonuçlarımı, umutlarımı ve benim için kesin olan olguları fazla mı şişiriyorum? Bir hasta ile ilgilenirken bu kadar genel kapsamlı düşüncelerim olmuyor. Genel görüş arka planda bir

yerlerdedir, hep bilincinde olduğumuz bir şey değildir. Tasarladığınız tedavi, köklerini teoriden alıp, onunla arasındaki bağ yoluyla kesinlik kazansa da, o andaki ilgi alanınızda birinci sırada yer tutar. En zor vakalarda, içimde kendimden emin oluşum en büyük güven ve soğukkanlılık kaynağım oldu, hatta cahillerin başarısızlık olarak gördükleri durumlarda bile. Çünkü kimi vakalar, sıvı dirençli olduğu zamanlarda benim yöntemime yanıt vermiyor ve sıvıyı etki altındaki bölgeye çekip biçimlendiremiyorum. Bazen organ öylesine yaralanmıştır ki, düzeltilmesi olanaksız olur. Bazen de öteki insanların hasta üzerindeki etkisi onları öylesine altüst eder ki, sıvı karmakarışık olur ve tedavi ters teper.

Eski günlerden bu türde kimi vakalar hâlâ aklımda. Tabii ki, ilk olarak, genç Marie Thérèse'i düşünüyorum. Şimdi onun yüzünü görüyorum; istemeden Viyana'dan ayrılmak zorunda kalmama sebep olmuştu. Bu vaka peşimi hiç bırakmadı! Bugüne dek, hatta geceye dek; sıvılarının dengesini bozan o rüyalarla. Bazen onu rüyamda göreceğim içime doğar, ya da insafsız bir kurgunun uykuma girerek rüyamda kendisini görmek için beni kullanacağını sanırım. Rüyamdan önce davranarak Marie Thérèse'i olumlu bir biçimde, masum ve mutlu anlarındaki gibi ışıltılı görmeye çalışırım. Boynuma ve şakaklarıma masaj yaparak sıvıyı kapalı gözlerime kaydırmaya çalışırım, böylece de iç gözüm açılınca rüya bana daha önce göstermiş olduğu sahtekârlıkları ve yalanları görmez. Bazen bu yöntem başarılı olur ve geceyi mutlu bir uyku ile geçiririm.

Fakat dün öyle olmadı. Gerekli masajları yaptıktan sonra uyumaya çalıştıysam da o takıntılı duygudan kurtulamadım. Uykumda kendimi yine o karanlık koridorda ışıklı odanın pırıltısına doğru ilerlerken buldum. Onun sesini duydum. *Körlüğe Şarkı* 'yı çalıyordu. İrademin engellemesine karşın, müziğe doğru itildim. Ne kadar direnirsem direneyim kapıya yaklaşmak zorunda kaldım. Fakat ben içeri girmeden müzik durdu. Sessizlik içinde kapıdan geçip ışığa doğru sürüklendim. Rüyama ve beni sürükleyen gücüne karşı koyabilmek için gözlerimi kapatmayı denedim. Işığın yerini kutsal bir karanlık, daha doğrusu kızıl ve puslu bir alacakaranlık aldı. Ardından, gözkapaklarım bir tonluk ağırlık çekiyormuş da yine alttan daha büyük bir güç tarafından kaldırılıyorlarmış gibi, gözlerim açıldı. Çırılçıplak karşımda duruyordu. Küçük göğüsleri ve tüysüz

organıyla çocuksu bir görünümü vardı. Işık her yanını kaplamıştı; koridordaki karanlıktan sonra gözlerim kamaştı. Artık kör değildi, gözleri ifadesizce ve kocaman açılmış olarak bana kilitlenmişti. Yüzünde, açık bir anlam veremediğim hafif bir gülümseme vardı. Hareket etmeksizin bana doğru ilerledi. Arkama baktığımda kapının kaybolduğunu ve yerinde bir duvar olduğunu gördüm. Kendimi çok zorlayarak, kendime baba rolümü anımsattım ve kollarımı iki yana açtım. Yine ona doğru itildim. Ona ulaşınca, gözlerimi kapatarak güven verici bir biçimde onu kucakladım. Bir serçeninki gibi narin bir bedeni vardı. Rüyama karşı bir zafer kazandığım duygusuna kapıldım; rüyam ve o sefil anıştırmalarını yenmiştim adeta. Fakat karanlıkta, bedeni giderek dolgunlaştı, beni saran kolları anlamlı bir biçimde istekliydi. Okşamaları varlığımdaki karanlık bir şeyi cezbediyordu. Hayvani bir karanlığın içinde, gençliğimde hiç tatmadığım şiddetli bir tutkuya kapıldım. Bunun şokuyla rüyadan silkinip uyandım. Felç olmuş gibi, bir süre öylece kalakaldım. Soluk soluğa kalmış, acı içinde çırpınmaktan bitkin düşmüştüm. Bu tür rüyalardan sonra genellikle vicdanımı yoklar ve sıvıların yeniden beynime akışını sağlamak için masaj yaparım. Oysa bu kez başka bir şey aklıma geldi. Seksen yaşındaki kendimi, karanlıkta yatağının kenarında oturur gördüm; şimdi kırk beş ya da kırk altı yaşında bir kadın olan, on sekiz yaşında genç bir kız için şiddetli arzular duyuyordum. Muhtemelen gayet sıradan bir görüntüsü vardı artık, üç yüz mil ötedeki bir şehirde beste ve piyano dersleri veriyordu ve şu anda herhalde uyuyor olmalıydı. Bunu farketmek o denli ağır geldi ki, boğazımdaki tuhaf sıkışmayı göğsüme saplanan ritmik kasılmalar izledi. Ellerimi yüzüme götürdüğümde ıslak olduğunu gördüm. Ağlıyordum. Duyduğum keder, beni daha da perişan etti, ta ki bilim adamı merakımla, yaklaşık yetmiş yıldır karşılaşmadığımı sandığım bu görüngüyü gözlemleyip bu kederi yatıştırana kadar.

Yarı uyanık, yarı rüyanın içinde olarak hizmetçi (niçin hep unutuyorum adını?) sabahları içtiğim sıcak suyu getirene kadar yattım. Çağrışımlar, Marie Thérèse'in yanına o berbat annesiyle sefil babasının yüzlerini de ekledi. Zihnim bana yeni şoklar hazırlıyordu. Kızıyla bana ilişkin bu tatsız düşünceler o adamın da aklından geçmiş olabilir miydi? Kızına çok düşkündü ve onu kıskanıyordu, bu

tamam. Kafasında bana böyle canavarca düşünceler atfetmiş miydi? Bu tür şeylerle daha önce karşılaşmıştım. İnsanlar bazen kendi kabul edilemeyecek arzularını başkalarına maleder, sonra da onlara saldırırlar. Bu tür sıkıntılardan kurtulmanın bir aracıdır, bu. Fakat bütün bunlar çok, çok önceydi. Ama bellek bunları yeniden canlandırdı bir kere. Gerçek olmadıklarını bildiğime göre, neden gerçekmiş gibi geri dönüyorlardı ki?

Şimdi çok uzak olan o günlerdeki arkadaşlarımla ilgili anılar ve önümdeki tabakla bardak beni biraz sakinleştirdi. Bu anıların özü beni bugüne güvenle bağlıyordu. Zihin gözümle, sevgi duyduğum o sakin Comte de Pellegrini'yi gördüm. Şimdi nerelerdedir, Tanrı bilir. Geçmişin geri dönme biçimi çok tuhaf. Onu ziyaret etmezsek, güneşin altındaki su gibi buharlaşıyor. Ama bazı yansımalar hep kalıcı oluyor. Bellek, hatırlamayı biraz daha sürdürünce, kökenlerine dönen imgelerle işliyor; gerçi bu imgelerin ne denli "doğru" olduklarını (benim korkunç rüyalarımı düşünün) ya da ne ölçüde şu anki ihtiyaç ve beklentilerimize uyduklarını bilemiyoruz. Zamanın uzun perspektifi içinde ileri doğru taşındıkça anımsadıklarımız durmadan değişiyor. Yaşamda başımızdan geçenlere bir anlam yüklemek için geçmişimizi düzenlemeye çalıştıkça hem belleğimiz, hem de kendimiz devinim içinde oluyoruz.

İyi de bellek şimdi bana neden yalan söylüyor? Bu yalan benim için inandırıcı olsaydı, o zaman tüm geçmişim bundan etkilenirdi. Bu gizli şeytanın bundan sonra yaşamının hangi dönemine saldıracağını kim bilebilir?

Pencereden bakarken, gölün sabah sisiyle kararmış olduğunu gördüm. Gölün derinliklerinden canavarların çığlıkları gelebilir, savaşçılar sessiz bir savaşın içinde olabilirler, girdaplar onların gemilerini dibe çekiyor olabilir. Şu olabilir, bu olabilir. Her şey olabilir.Yaşamım boyunca, sunduğum kanıtlar başkalarının kuşkuları yüzünden boşa çıkarıldı. İşte şimdi kuşku benim zihnime ve yüreğime girdi. Teorilerimi de işte bu yüzden günceme yazıyorum; Bir kez sözcükler oraya, yani benim dışımda bir yere geçince, meslektaşlarım ve gelecek tarafından yargılanabilirler, çünkü benim haklılığımı gelecek gösterecek. Ansızın Marie Thérèse davasının acı sonu üzerine bir rapor yazmış olduğumu anımsadım. Haklılı-

ğım, geçmişte yazılmış olan o yazıdaydı. O yazı en önemli tanığı -kendimi- masum olduğuma inandıracaktı. Belleğimdeki bu başkaldırıyı bastırıp, yaşıma ve durumuma uygun düşen huzura tekrar kavuşabilirdim. Yükselen heyecanım yeni bir düş kırıklığına yenildi. Neredeydi o rapor? Yolculuklarım sırasında birçok belgenin başına geldiği gibi onu da bir yere koyup unutmuştum. Neyse ki bir mucize -doğru kelime mi bilmiyorum ama- onu bulmamı sağladı. Kanarya, bana gülünç bir biçimde yardımcı olan o büyülü peri (onun da benden fazla yaşayacağını sanmıyorum), ben bu düşüncelerle uğraşırken, çalışma masamın en alt çekmecesinin kenarına tüneyip sabahları olduğu gibi ötmeye başladı. Tünediği yer oldukça tuhaftı, gözlerim anı-tiyatromda olduğundan yarı dalgın bir biçimde baktım. Beni rahatsız eden tünediği yer ve ötmesindeki tuhaflıktı ve merakımı uyandırmıştı. Kuşun bana gelmesini istedim, fakat niyeti yoktu. Gidip çömelerek parmağımı çekmecenin yakınında tuttum, kanarya yine gelmedi. Kuşu öteki elimle tutup alarak en sevdiği yere, başımın üstüne koydum. Kulağımın dibinde ötmeye devam etti. Çekmeceyi açmaya beni iten neydi, bilemiyorum. Sanırım, bir çekmecenin önüne gelince içgüdüsel olarak açmak istiyoruz. Anımsadığım kadarıyla pek kullanmadığım ve ıvır zıvırla doldurduğum bir çekmeceydi. Kan beynime çömelmenin zorluğu yüzünden sıçramıştı herhalde.

Geçmişin küçük bir mezarı olan küf kokulu kağıtları karıştırırken, bazılarını, daha iyi düzenlemek gibi belirsiz bir düşünceyle kenara ayırmaya başladım. Çekmecenin çoğunlukla ele geçmez olan ya da uzun zamandır unutulmuş bir şeylerin bulunacağını aklımıza getiren dip tarafından, Viyana'daki günlere ait elyazması, katlanmış bir müsvedde çıktı. İlk satırları okuduğumda bana bir şey ifade etmedi fakat bir cümle ve ardından gelen isim ansızın konuyu anımsamama neden oldu. Belgenin bütününü tanıdım. Paradies davasında önemli bir tanığın ifadesini elimde tutuyordum: kendi ifademi. (Kuşu en sevdiği yem ile ödüllendirmeyi ihmal etmedim. Yemini yerken başını ansızın iki yana çevirip, önce bir gözünü, sonra ötekini göstererek gagasını indirip kaldırıyordu. İkinci bakışı, bana yine manyetik sıvının gerek hayvan, gerekse insan düşüncelerine sızmakta kullandığı gizemli yolları gösteriyordu; dalgaları (gel-gitleri) ve devinimleri uyum içinde olduğu zaman, insan, hayvan ve kuş arasında aktarım olması mümkündür.)

Elyazmasını büyük bir merakla ve telaş içinde okudum. Uzun zamandır unutulmuş ayrıntılarıyla bana yabancı geliyordu. Marie Thérèse ile ilk karşılaşmamı ve ilk tedavilerimi betimlemeyi unutmuş olduğumu farkettim. Bunlar şimdi ilgisizliğe ve unutulup gitmeye mahkûm oldular. Unutuş, pasif bir şey olmak şöyle dursun, tersine palazlanarak sonunda hepimizi yenilgiye uğratan etkileyici bir güçtür. Hızla okumaya koyuldum, eskiden kalma bir tanığa, kendime ait bu tanıklık, anılarımda yer değiştirmeler ve yeni düzenlemeler yapıyordu. Okurken, hem bugünümden, hem de geçmişimden uzaklaştığımı hissettim, sanki üçüncü bir kişi çoktan yok olmuş bir bugünden şimdiki zaman kipiyle bahseden önceki benliğimi okuyor ve dinliyor gibiydi. Elyazmasını okumak hiç basit bir iş değildi, çünkü anılarımın taşmasına yol açan kimi cümlelerle, Viyana'daki karartılmış odaya geri dönüp yaşanmış olan bazı süreçlerin ayırdına varıyordum. Kendimi daha ağır okumaya zorladım, beni aklayacak kanıtlar bulmak için metni hızla okuma itkisinden kaçınmaya çalıştım. Marie Thérèse'e ilişkin ilk sözlerim yeterince nazik ve yumuşaktı:

1776'da Viyana'ya döndükten sonra, o yılın sonuna dek başka işler üstlenmeyi reddettim. Eğer arkadaşlarım kararıma karşı çıkmakta tam bir uyuşma içinde olmasalardı fikrimi değiştirmezdim. Onların zorlaması, bende gerçeğin benimsendiğini görebilme arzusu yarattı. Bunu, çok çarpıcı bir tedavi ile başarabileceğimi hissettim. On sekiz yaşındaki Matmazel Paradies'in tedavisini üstlendim. Ailesi tanınmış kimselerdi, kız Majesteleri, Kraliçe-İmparatoriçe tarafından tanınıyordu. Majestelerinin cömertliği sayesinde üç yaşından beri kör olan Mlle Paradies'e maaş bağlanmıştı. Gözlerinde kasılmalar ve amaroz vardı. Aynı zamanda da melankolinin pençesine düşmüştü ve dalağındaki ve karaciğerindeki tıkanmalar onu kendinden geçiren sinir krizlerine neden oluyordu. Aklını yitirdiğine inanıyordu.*

Birkaç sayfa sonra yine ortaya çıkıyordu...

* Göz siniri atrofisi, ya da görme merkezinin zayıflamasıyla ilgili körlük. (ç.n.)

Matmazel Paradies'in, görmesinde ortaya çıkan gelişmeye (bu gelişmeyi nasıl sağladığımı niye anlatmamışım acaba?) *tanık olan anne ve babası bu durumu herkesin bilgisine sunmakta acele ettiler. Kalabalıklar evime akıyordu;* (aslında en fazla yirmi-otuz kişi gelmişti, üstelik hepsi de aynı anda değil; o zaman duyduğum hırsla abartmışım) *tedaviyi gözleriyle görmek istiyorlardı. Her biri, hastayı kendilerince sınamadan geçirdikten sonra büyük şaşkınlığa kapılıyor, bana parlak övgüler yağdırıyorlardı. Bu doğruydu. Yöntemime övgüler düzen çoktu.*

Matmazel Paradies'in yinelenen ısrarları karşısında, Tıp Fakültesinin iki Başkanı, meslektaşlarından temsili bir heyetle birlikte beni görmeye geldiler. Genç kızı inceledikten sonra kamuoyunun takdir ve hayranlığına kendilerininkini de eklediler. Dr. Stoerk (Ah, sahte dost!) *en küçük bir başarı elde etmeden on yıl boyunca tedavi ettiği için bu genç hastayı çok iyi tanıyordu. Böyle parlak bir tedaviyi gerçekleştirdiğim için bana hoşnutluğunu bildirdi ve buluşumun kabulünü ertelediği için üzüntüsünü dile getirdi. Bazı doktorlar daha onun gibi konuşup gerçeği kabul ettiler.*

Bu onaylanmadan sonra, M. Paradies, tüm Avrupa'nın okuduğu yazılı bir raporla, minnettarlığını belirtme nezaketini gösterdi. Ayrıca kızının iyileşmesine ilişkin ayrıntıları gazetelerde yayınladı. (Bu gazeteleri de bir yerlerde saklamış olmalıyım.) *Merakını tatmin etmek için gelen doktorlar arasında ünlü katarakt uzmanı ve göz hastalıkları ve anatomisi Profesörü Dr. Barth da* (rezil herif!) *vardı. İki koşulda Matmazel Paradies'in gözlerini kullanabildiğini benim yanımda iki kere kabul etmişti. Buna karşın, kıskanç doğası, kamuoyuna genç kızın göremediğine kani olduğunu açıklamasına neden oldu. Matmazel Paradies'in kendisine gösterilen nesnelerin adlarını bilemediğinde ısrar ediyordu. Herkes ona doğuştan kör olanların neye baktıklarını bilmeleri ile katarakt ameliyatı geçiren ya da sonradan kör olanların belleklerinin farkını karıştırdığını söyledi. Sonradan kör olanların görsel bellekleri hiç zarar görmemiş oluyordu. Sizin gibi seçkin bir kişi nasıl olur da böyle bariz bir hata yapabilir? diye sordular. Fakat arsızlığı sayesinde her soruya bir yanıt bulabiliyordu. Kendisine binlerce tanığın tedaviyi onayladığı defalarca söylendi, ama boşuna. Tek başına karşı çıkmayı sürdürdü; bu düşüncesini bir tek Ingenhousz paylaşıyordu.*

Bana duydukları nefrete hâlâ şaşıyorum. Nereden kaynaklanıyordu? Dünyadaki tüm kıskançlıklar aynı zehir saçan kuyudan mı çıkıyordu? Farklı biçimlerde ifade edilseler de fizyonomileri aynı. Bana zarar vermiş bir hatam varsa, o da kini, kıskançlığı, kötülüğü anlayamayışımdır; hem de yaşamımda bu konuda uzmanlaşacak denli çok şey gördüğüm halde. Manyetize edilmemiş olan doğamızda, negatif bir kutup gibi, bizi karanlığa iten bir kusur var; varsıl, yoksul, itibarlı, itibarsız, Eski ya da Yeni Dünya'da insanların farklı toplumsal konumlarını önemsemeyen bir kusur bu; Sosyal düzenimizdeki ilk büyük sarsıntıya da Yeni Dünya yol açtı zaten. Buna gözlerimle tanık oldum. Bazen keşke o sırada kör olsaydım dediğim oldu, çünkü bu dönemin imgeleri, düşüncelerimi canlı bir biçimde cezalandırmayı sürdürüyor ve Terörü alacakaranlıklarda kendi özel uyarlamamla yinelemek zorunda kalıyorum.

İlk zamanlar duyarlı halkın fanatik olduklarını düşündüğü Barth ve Ingenhousz, Matmazel Paradies'i benim tedavimden çıkarmak için bir plan yaptılar. Matmazel Paradies'in gözleri hâlâ yeterince iyi değildi, bu nedenle de planlanmış olduğu gibi onu Majestelerinin huzurlarına çıkaramıyorduk. Bu gösteri, yöntemimin doğruluğunu bir kerede ve sonsuza dek kanıtlamış olacaktı. Ertelenmesi ise onların suçlamalarına fırsat verdi. Kızı için kaygılanmaya başlayan ve güçlü Majestelerinin sağladığı avantajların sona ermesinden korkan Paradies'i tahrik ettiler. Tabii ki kıza bağlanan maaştan söz ediyorum. *Bütün bu planlar sonucunda, kızının hemen kendisine iade edilmesini istedi.* Anımsıyorum; o aptal karşıma geçmiş, yarı sıkılgan, yarı kibirli saray ilişkilerinden söz etmiş, sonunda da sanki ben onun hizmetkârıymışım gibi küçümseyici bir havaya bürünüp kuşkularını dile getirmişti.

Annesi tarafından desteklenen zavallı Marie Thérèse (bu saçmalık sırasında her ikisi de yanımızdaydı) *benim bakımımdan çıkmak istemiyordu ve tedavinin yetersiz olabileceğine ilişkin bir korku taşıdığını belli ediyordu. Babası ısrar etti. Bu anlaşmazlık onun nöbetlerinin yeniden başlamasına, sağlığının da genel olarak bozulmasına neden oldu. Neyse ki bu çelişki gözlerini etkilememişti ve gözlerini kullanma konusunda gelişmesi durmadı. Genel sağlık durumu düzeldiği sırada, komplocular tarafından kışkırtılan baba yeniden geldi. Duygusal bir biçimde kızının dönmesini talep*

etti. Karısını da aynı talepte bulunması için zorladı.

Kız, daha önceki gerekçelerini yineleyerek direndi (Ne de olsa bu inatçı canavarlar tarafından yetiştirilmişti!). *Gittiler. Bir hafta sonra annesi gelip, kocasının çok ileriye gitmesinden dolayı özür diledi. Fakat, fikrinin değiştiğini itiraf etti. O ana kadar kocasına karşı elinden geldiğince direnmişti. Şimdi bana 29 Nisan'da* (1777 yılıydı. Üç tane yedi olduğunu anımsıyorum, çünkü yedi rakamı beni hep rahatlatmıştır.) *kendisinin gelip kızını almak istediğini söyledi. Ben de ona bunu yapmakta özgür olduğunu, ama kızının hastalığı nüksederse, benden yardım bekleyemeyeceğini söyledim.*

Konuşmamızı Marie Thérèse duyunca öylesine etkilenmişti ki, nöbete tutuldu. Hastalarımdan biri olan Comte de Pellegrini (yüzü gözlerimin önünde) *ona yardımcı oluyordu. Kızın çığlıklarını duyan annesi, ansızın öfke içinde ona yapışarak, "Sefil kız, buradaki insanlarla çok fazla samimisin!" diye bağırdı. Bağırırken kızın başını duvara doğru savurdu. O anda, talihsiz kızın bütün dertleri yeni baştan başladı. Gözlerinin yalnız akları görünüyordu. Bedeni kasılıyor, kasılmalarla çenesi kilitleniyor ve ağzından salyalar akıyordu. Hemen yardımına koştum, fakat hakaretler savuran ve öfkeden mosmor olan annesi üstüme doğru atıldı, neyse ki hizmetkârlarım onu üstümden çekip aldılar. Kıza yardım edecektim ki, öfkeli bağrışmalar duydum. Oda kapısı hafif açılıp birkaç kez şiddetle kapatılmıştı. Gelen, evime elinde kılıcıyla zorla giren M. Paradies'ti. Hizmetkârlarım en sonunda çılgın adamın elindeki silahı aldılar. Hâlâ karşı koyarak evden çıkarken, bana ve evdekilere sövgüler yağdırıyordu. Geri dönüp odaya baktığımda, duygularına yenik düşen sefil anne, yerde kızının yanında yatıyordu.*

Bunca zaman sonra, o serseri için biraz olsun anlayış gösterebilirdim. Karısının çığlıklarını duyunca, biricik kızının da bir hapishaneye kapatılmış olduğunu sanıp kimbilir neler düşünmüştü? Aksilik bu ya, kötü bir rastlantı sonucu tam karısının rahatsızlandığı anda çıkagelmişti. Yine de, benim ellerimde, ne karısına, ne de kızına hiçbir zarar gelmeyeceğini bilecek denli iyi tanıyordu beni. İtaatkar, işinin ehli bir saray adamı olmasına karşın aceleci, huysuz bir tabiatı vardı. Mahrem konularda kuralları içgüdüsel olarak belirleniyordu; ailesinin mahremiyetinin acımasızca çiğnendiğini düşünmüş olabilir. Giderken yan odada karısının baygın yattığını gör-

müş müydü? Onu böyle kabaca karısından ayırmam hata mıydı? Kızcağız yeniden karanlıklar ve sıkıntılar içinde kalınca tüm uğraşımın boşa gitmesi üzerine nasıl da öfkeye kapılmıştım. Öfkem beni, Viyana'daki geleceğimi gözden çıkarmak pahasına o anın galibi olmaya mı zorlamıştı? Paradies'in Sarayla olan ilişkilerini yeterince önemsememiş miydim? Dedikodunun ve onun tuhaf dönüşümlerinin gücünü kesinlikle önemsememiştim. Kaldı ki, dedikodular, bütün olan biteni, olayda yer alan tüm tarafların, ben de dahil, aleyhinde aktaracaklardı. Kırk yıl sonra bu soruları biraz daha sakin bir biçimde düşünüp taşınıyorum. O zaman ise hiç sakin değildim.

Madam Paradies'e gerekli ilgiyi gösterdim ve birkaç saat sonra tek başına evden ayrıldı. Zavallı mutsuz kızcağız hareket ettirilemiyordu. Kusuyor, sinir krizleri geçiriyordu. En küçük bir ses bu nöbetleri etkiliyordu, özellikle de çan sesleri. (Çanlar mı! Evet, ya, St. Stephen Kilisesinin hemen yanındaydık.) *Hepsinden de kötüsü, annesinin şiddetli saldırısı sonucunda, yeniden körlüğe dönmüştü ve beyninin durumu için korkularım vardı.*

O acı sahnenin berbat etkileri bunlardı (raporum devam ediyor). *Comte de Pellegrini ve oradaki öteki sekiz kişinin tanıklığında, olayı hemen saraya iletebilirdim. Fakat tek düşüncem M. Paradies'i kurtarmak olduğu için, yasal muamelelerin peşine düşmekten vazgeçtim. Arkadaşlarım, ailenin nankörlüğüne ve benim emeklerimin boşa çıkarılmasına işaret ederek buna karşı çıktılar. Kararımı değiştirmedim; düşmanlarımı gerçeğin gücü ve zihnimdeki huzur ile, iyi davranışlarla yenilgiye uğratacaktım. Fakat ertesi gün M. Paradies'in aşırılıklarına kılıf uydurmak için benimle ilgili en kötü imaları ortalığa yaymaya çalıştığını duydum. Kızının şimdiki durumunu da benim yöntemlerimin tehlikeli oluşuna bağlıyormuş ve kızını almak istediğini söylüyormuş. Kısa süre sonra, Saray Doktoru Dr. Ost, bana Dr. Stoerk imzalı bir mektup getirdi. Mektup, "Schönbrunn, 2 Mayıs 1777" tarihliydi. Sarayın başdoktoru olan Stoerk, "bu sahtekârlığa bir son ver" ve eğer bir riski olmayacaksa, "Matmazel Paradies'i ailesine geri ver" şeklinde emirler yağdırıyordu.*

Hastanın gelişimini, iki kez ziyaretime gelip yöntemlerimin başarısını onaylamış olan Dr. Stoerk'ün evimde olanlar konusunda Dr. Ost'dan ayrıntılı bilgi almış olduğu halde bana karşı bu denli

suçlayıcı ve aşağılayıcı bir dil kullanacağına kim inanırdı ki?

Şimdi anlıyorum ki, Stoerk benim takdirime kalmış bir durumu dile getiriyordu: *" ... Eğer senin açından bir riski yoksa, onu ailesine geri ver."* O zaman şimdiki aklım olsaydı, bu yaralayıcı konu, Stoerk ile görüşülebilirdi. Eski arkadaşlığımızdan dolayı kalkıp ona gidebilirdim, fakat mektubun tarzı beni fazla etkilemişti. O soğuk, resmi ve mesafeli havası beni şok etmişti. Onu zorlayan ve o cümleleri yazmaktan başka bir şans tanımayan nedenleri tahmin etmekten kendimi alamadım. Ama en azından beni çağırabilir ya da o resmi mektubun acılığını hafifletecek özel bir not gönderebilirdi. Geriye dönüp baktığımda, görüyorum ki, yalnızca mektupta yazılanlara ve mektubun tarzına değil, (gerçi bunlar yüzünden de şok olmuştum) onun etrafında dönüp duran olaylara tepki gösteriyordum. Mektup öylesine duyarlı bir ağı kapsıyordu ki, açık açık bahsetmediği konuların etkisini hissettiriyor, heyecanlandırıyordu. Bu tür mektuplarda, artık biliyorum ki, yalnızca sözcüklerin yol açtığı incinmelere değil, zihnimizin bu sözleri büyüterek genellikle onların özünden çok uzak olan sorunlara bağlamasına tepki gösteriyoruz. Söylenmemiş fakat (bizce) ima edilmiş olan şeylerin sessizliği içinde, (kendimizi daha çok incitmeye sabırsızlandığımız için) aslında yazarın aklından geçmemiş azarlamalar, eleştiriler de okuruz. Böylece, nahoş bir mektubu soğukkanlı ve akılcı bir gözle okuma olanağımızı yitiririz. Mektubu şu anda yeniden okurken bile, kendi düşüncelerime kulak verince, midem kalkıyor. Bu durum zaten pek çok tehlikeli etken yüzünden kirletilmişti. Bunların en öldürücü olanı da sefil Paradies'in saraydaki etkisiydi. İmparatoriçe ile kimin iletişimi varsa, güç ondadır. Majesteleri ile benim iletişimim olsaydı, tedavimi sürdürebilirdim, çünkü o soylu ve onurlu bir kadındı; bu dünyayla pek alakası olmayan Fransız kızından çok farklıydı. Şöyle devam etmişim:

Stoerk'den daha iyi bir tavır beklemem için nedenlerim vardı. Gerçeği benimsemeye elverişli bir konumu olduğuna göre, onu savunmalıydı. Daha da ileri giderek, onun, Majestelerinin güvenini kazanmış biri olarak, bu koşullarda en önemli görevinin suçsuzluğunu bildiği ve kendisine duyduğu sevgi ve saygıyı defalarca ifade ettiği bir fakülte görevlisini korumak olduğunu söylüyorum. Onun

düşüncesizce isteğini şöyle yanıtladım: Hastam ancak ölüm riskiyle kaldırılabilir.

Sorunun hemen çözüldüğünü sandım. Fakat düşmanlarımın hainliğini hesaba katmamışım. Zavallı kızcağız, sarayı, tıp mesleğini, arkadaşlarımı ve düşmanlarımı, onların arkadaşlarını ve düşmanlarını ve evimdeki insanları kapsayan bir oyunda piyona dönmüştü. Kızın hastalığına direnişi, ağa yakalanmış bir sineğin çırpınışları gibi, şehrin caddelerinde yankılanıyordu. Talihsizliklerin bir gün kendilerine de uğrayabileceğini düşünmeyen insanlar için bu konu bir eğlenceye dönüştü. Başkalarının acılarından, hatta aşağılanmalarından da zevk alıyorlar ve denge taraflardan birine doğru kaydığı anda, ağırlıklarını kazanandan yana koyup, savunmasız olanı ezmeye yöneliyorlar. Bunları vahşi ortamda kendi türünden yaralanana düşmanlık eden hayvanlara benzetiyorum, fakat bu karşılaştırma hayvanlar için onur kırıcı oluyor; onların sadakatinin yanında bizimkinin sözü edilemez. Dengeden söz ediyorum. Fakat bu, insanların bir araya geldikleri zaman, tek başlarına olduklarında davrandıkları gibi davranmamalarıyla ortaya çıkan olaylarla manyetik sıvıların dengesi bozulur. Sıvı, kolektif zihin tarafından büyük ölçüde etkilenmiş olabilir ve negatif kutba, pozitif kutuptan daha kolayca gidebilir. Gerçekten, bu tür durumlarda ortak önyargıları paylaşmayanlar tehlikededirler, çünkü uyuşmayı reddedince, çevrelerindekiler tarafından üstünlük taslıyormuş gibi görülürler ve bunun bedelini de ödemelidirler.

Bu kuşkuların, merakın, nefretin ortasında, tek düşüncem hastamdı. Ost aracılığıyla bildirdiğim gibi, durumu kritikti. Bu herkesçe biliniyordu. Meslektaşlarım bunu Ost'dan doğrudan doğruya duymuşlardı ve eğer ona inanmadılarsa, hizmetkârlardan duymuşlardı. Marie Thérèse'in nazik durumu kuşkusuz ki çeşitli kaynaklardan anne ve babasına da aktarılmıştı ve bu da babasının onu klinikten çıkarmak için baskı yapmasını güçleştiriyordu. Ayrıca, eğer kızını tedaviden alıkoymakta ısrar ederse, kızının durumuna katkıda bulunduğu düşünülürdü. Konu onun saraydaki itibarına dokununca, çok özenli ayrımlar yaparak yargıya varabiliyordu. Sarayda edindiği gayretli hizmetli ününü ortalığa acımasız tehditler ve kabalıklar yaymak için kullanıyordu. Seçkin iki kişi kapımı çalıp

da Paradies'in kızını tedaviye devam etmem ricasını ilettiklerinde hiç de şaşırmadım.

Peki, bu noktada neye inanacaktım? Evime elinde kılıcıyla girmesi onun konumuna zarar mı vermişti? Yalanlarına ve sahtekârlığa devam ederken beni yumuşatmaya mı çalışıyordu? Çünkü bu adam öylesine çok sahtekarlık üretiyordu ki, bir yalanının ötekiyle çelişmemesine şaşıyordum. Her bir duruma uygun bir yalan uydurabiliyordu, bu durumda, bir daha onun yüzüne kim bakardı? Bu soruyu sorarken bile yanıtını biliyordum. O İmparatoriçe'nin gözdesiydi. İmparatoriçe ona nasıl güveniyordu? Paradies gibi sefiller koruyucularına yaltaklanırlar ki karşılığında o da ona güvenini bağışlasın. Ayrıca Paradies'te bir konuyu İmparatoriçe'ye hoş olmayan bir biçimde yansıtma yeteneği de vardı. Öyle bir biçimde yansıtıyordu ki, İmparatoriçe zaten kendiliğinden o düşünceyi savunuyormuş ve Paradies'in yalnızca onaylamasını bekliyormuş görünüyordu. Paradies de isteksizce onaylamış oluyordu. Tam anlamıyla bir saraylının uyanıklığına sahipti. Bazen sorunları uydurmalarıyla ve üstü kapalı sözleriyle öyle karmaşık hale getirirdi ki, dost ya da düşman olan herkes, neyin doğru olduğunu anlayamazken Paradies sessizce bir çözüm önerirdi ve bu çözüm hepsine akılcı görünürdü. Sonra geri çekilirdi, kandırılanlardan birisi onun ortaya attığı düşünceyi kendi düşüncesi sanarak benimseyinceye dek; hatta bazen ikna edebilmek için, onu asıl öne süren kişiyi bile arar! Böyle insanlarla uğraşırken yolunuzu apaçık çizmelisiniz ki, ne türlü kışkırtmalarla karşılaşırsanız karşılaşın, eylemleriniz tutarlılıklarıyla bu insanların değersizliklerini gösterebilsin.

Paradies'e yazılı yanıt verdim. Ancak kendisinin ve karısının evime bir daha adım atmamaları durumunda kızının tedavisine devam edeceğimi bildirdim. Buna yazılı yanıt vermedi; kızının sağlığının yeniden düzeldiğini görmekten başka bir isteği olmadığını bildiren sözlü bir mesaj gönderdi. Tedavimi başlattım ve sonuçlar umduğumun da ötesinde oldu. Dokuz gün sonra, nöbetleri azaldı, fiziksel belirtileri kayboldu. Fakat körlüğü devam ediyordu. Onbeş gün sonra, büyük güçlüklerle daha önceki aşamalardan yeniden geçerek, görme yetisi olaydan önceki düzeyine ulaştı. Sonraki iki haftadan itibaren de sağlık durumu genel olarak önemli ölçüde düzeldi. O zaman, gelip onu görmelerine ve tedavimi onaylamalarına

izin verdim. Bütün ziyaretçiler iyileştiğine inandılar, bazıları bana yazılı olarak hoşnutluklarını belirttiler. Paradies, Dr. Ost aracılığıyla tedavinin gelişimini izledi ve kızının sağlığının düzeldiğinden emin olarak, bir anne şefkati ile davrandığı için karıma teşekkür eden bir mektup gönderdi. Bunu, benden geçmiş için özür dilediği ikinci bir mektup izledi. Mektubu, nazik bir rica ile sona eriyordu, kızını eve göndermemi, böylece temiz kır havasından yararlanabileceğini yazıyordu. Ne zaman istersem onu geri göndereceğini ve tedaviye devam edebileceğimi de ekliyordu. Bu tür olanaklardan yararlanması için gerekli ilgiyi göstereceğimi ve izin vereceğimi umuyordu ve benim gibi kızına bir baba şefkati duyan cömert bir insanın bunu kabul edeceğine inanıyordu. Kızının şanslı olduğunu, çünkü bir babası varken, hastalığı sırasında bir ikincisini kazandığını yazıyordu.

Her şey öylesine nazik bir biçimde belirtilmişti ki, ona içtenlikle inandım ve kızını, kaygılı olmasına karşın, sekiz Haziran'da geri gönderdim. Bir gün sonra, ayın dokuzunda, ailesinin onun hâlâ göremediğini ve nöbet geçirdiğini ileri sürmesi üzerine şaşkına döndüm. Bunun kötü niyet içeren bir söylenti olabileceğini sandım. Fakat bu sahtekârlık kısa süre içinde doğrulandı. Annesiyle babası herkesi evlerine davet ederek kızı göstermişler ve daha kötüsü, onu kör taklidi yapmaya ve nöbet geçiriyormuş gibi görünmeye zorlamışlar. Kızın iyileştiğine inananların bazıları buna karşı çıkmış, aralarında benim tanımadığım, fakat kızı evimde gelip görenler var. Bir kez daha, zavallı kızcağız gerçekle gerçek dışı olan karşıt kutuplar arasında çekiştirilmiş oldu. Sıvıları ailesinin sahtekarlığının sapkın bir gerçeklik haline geldiği noktaya dek hareketlendi ve görme yetisi yine içindeki karanlıklarda yitip gitti. Paradies'e saygım olmasa bile artık şu çok açıktı ki, beni ya da yöntemlerimi pek tanımayan bazı entrikacıların maşasıydı o. Bazıları gelip -hiç tanımadığım insanlar- kızın gerçekten görmediğini söylediler. Bense onların arkasında, bana yapılan eziyetlerin asıl kaynağını gizlediklerini düşünüyorum: meslektaşlarım benim başarılarımdan rahatsız oluyorlardı. Saraydaki etkileri de benimkinin çok ötesindeydi.

Bu açmazın içinde, elimden gelen en iyi şekilde arkadaşlarımın tanıklıklarını ve kanıtlarını düzenledim -M. de Spielman, Majesteleri'nin danışmanı Aulic, Devlet Şansölyesi, Majesteleri'nin Danış-

manları MM. de Moltor ve d'Umlauer, Majesteleri'nin doktoru; de Boulanger, de Heufeld, Baron de Colnbach ve M. de Weber. Bunların çoğu, hemen her gün benim tedavilerimdeki gelişmeleri ve sonuçları izlemişlerdi.

Direşkenliğime karşın, kanıtlanmış bir gerçeğin adım adım belirsizlikler ve varsayımlarla dolu bir alana doğru tersine yönlendirilişini izledim.

Düşmanlarımın insafsızlığının ve Paradies ailesinin nankörlüğünün beni nasıl etkilediğini tahmin edin. 1777 yılının ikinci yarısında, altüst olmuş bir durumda ve derdim başımdan aşkınken, çalışmalarıma elimden geldiği kadar devam ettim. Başka hastalara yöneldim. Gözleri Marie Thérèse'inkinden daha kötü durumda olan bir hastamı, Zwelferine'i tedavi edip iyileştirdim. Buna karşın, Aralık ayında 12 yıllık çalışmayla yorulmuş ve düşmanlarımın bitmeyen kötülüklerinden bezmiş olarak, sorumluluklarımın bütünüyle yerine getirildiğini ve Viyana'da kalmam için artık bir neden olmadığını hissettim. Araştırmalarım ve tedavilerim beni hiç tatmin etmemişti, tek avuntum, başıma gelen felaketlerin beni çalışmalarımdan mahrum bırakamamış olmasıydı.

Adaletin bir gün gerçekleşeceğine olan inancımla, salt dinlenmek için yolculuk yapmaya karar verdim. Önyargılara ve yalanlara karşı korunmak için, Zwelferine de dahil bazı hastalarımı evimde karım ve hizmetkarlarla birlikte kalmak üzere bıraktım; çünkü her an bir soruşturma olabilirdi ve iyileştirdiğim hastalar onaylanabilirlerdi. Viyana'dan ayrılışımdan sonra sekiz ay boyunca orada kaldılar ve ancak daha yukardan gelen emirler üzerine evi terkettiler.

Rakiplerim, bana zarar verebilmek için pusuda bekleyenler, ben Paris'e ulaşır ulaşmaz hakkımda söylentiler yaymak için hiç zaman yitirmediler.

***

Bu öyküdeki hiçbir şey, Marie Thérèse'e karşı üstlendiğim tıbbi rolü aşmış olmam olasılığı denli bana dokunmamıştır. Bu rapor bana yeniden güven kazandırdığı kadar da beni yaraladı. Günün modası olan resmi biçimde yazılmış olmasına karşın, şimdi bana

modası geçmiş gibi görünüyor. Orada, mesleki bir sınırlılık var, mesleğime uygun olan bir mesafe var. Satır aralarında gizlenen canlı yaşamı hâlâ okuyabiliyorum; geçmişi anımsamak, uzun zaman önce unutulmuş ayrıntıları geri getiriyor. Fakat ne satır aralarında, ne de satırların kendilerinde, kendime karşı bir kanıt bulamıyorum. Ne de kendime mazeret olabilecek ikna edici bir kanıt... Bu işkence bana neden eziyet ediyor, bunu hiç anlamıyorum. Bu günce yüzünden, 40 yıl sonra, tanıdık bir duygu bana geri döndü. Bu öyle bir duygu ki, bezginlik, öfke, pişmanlık ve korkunç bir direnme isteğiyle karışık. Bana karşı koyan birçok kişinin korkuları ve kıskançlıklarından oluşan bir duvar. İnsanların içinde, kanıtlar gözlerinin önüne serildiğinde bile gerçeğe karşı çıkmalarına yol açan ne var? Yaşamımı, gerçeğin kendi yolunu çizdiği, kendi erdemleri olduğu inancıyla sürdürdüm. Gerçeği ve onun kanıtlarını izlemiş olarak, insanların kendi çıkarları için nasıl çarpıtıldığını, önemsenmediğini ve tahrip edildiğini gördükten sonra, bu düşünceyi artık terketmem gerekir. Yanlış, gerçeği varsayımlara dayandırarak maskelerken ve gerçeği, onun yerini alacak bir şey uğruna onu reddedenlerin onayına bırakırken ben izlemekle yetindim. Gerçek nasıl yaşayabilecektir? Sadece söz düzeyinde bağlılık beyan ederek mi, yoksa, saygı duyulacak bir biçimde, öz benliğin üzerinde tutulan ve tutkuyla bağlanılan bir güç olarak mı? Fakat ne iştir ki, gerçek hep kendi davasına adım attırabilmek için güçsüzleri deniyor, onları gerçeğin tehlikeli bulunduğu bir dünyada riske atıyor. Artık pek uzakta olmayan ölüm gününe dek, yaşamlarımızı mükemmelleştirerek düzenleyen armonilere, hasta bedenler ve ruhlar içinde akmasına kendi çapımda çaba gösterdiğim manyetik denizin gel-gitlerine, bunların dayandığı gerçeğe inanacağım. Marie Thérèse olayında gerçek neydi? İlişkilerdeki kopukluğun yargıyı kolaylaştıracağı söylenir, bense daha da afallatıcı olduğunu itiraf etmeliyim. Onun sorunu açıktı: Karanlık, hep söylediğim gibi, gözlerinde değil, zihnindeydi.

Benim davamda gerçek nedir, peki? Viyana'dan ayrılıp, aynı meleklerin ve şeytanların kılık değiştirerek beni bekledikleri Paris'e gitmemin koşullarını biçimlendiren nedenler neydi? Paradies'in çılgınlığı, karısının isterisi, kızcağızın acı çekmesi. Bunlar tartışma götürmez. Fakat Paradies nasıl dolduruşa getirilmişti? Kim tarafın-

dan? İmparatoriçe'nin bağladığı maaş nereye kadar etkili olmuştu? Stoerk İmparatoriçe'nin emirleriyle mi hareket etmişti? Onunla ve İmparatoriçe'yle hangi doktorlar görüşmüştü? Arkadaşlarımın tanıklıkları hiçbir etki altında kalmamış olmalarına karşın niçin hiçe sayıldı? Kendilerini bana sundukları gibi başkalarına da sunmuşlar mıydı? Hâlâ bilmediğim saf değiştirmeler ve gizli anlaşmalar mı gerçekleşmişti yoksa?

Zaman zaman her bağlantının nasıl benim Viyana'dan ayrılışıma giden bir mantık zinciri oluşturduğunu görebiliyorum. Çoğunlukla herşey öylesine hızlı dönüyor ki, olayların mantığı bir bulutun içinde yitip gidiyor; yüzümün önündeki elimi bile göremez oluyorum. Olayların elverişliliği nedeniyle herşeyi anlamaya çok yaklaştığımı sandığım zamanlar da oluyor. Ertesi gün, bu varsayımım gözden kaçırılmış bir unsur, ya da olayların nasıl geliştiğine ilişkin yeni bir spekülasyon tarafından yıkılıyor. Düşüncelerimin başka konularla meşgul olması gerekiyorken tüm bunlara fazlasıyla zaman harcadım. Fakat bunca zamandan sonra bunları bu kadar düşünmemin nedeni, zihnimi şu anda fena halde rahatsız eden bir şeyi bulup çıkartarak, rahatlatacak bir gerçek bulabilme olasılığı. Bazen, bir tiyatro oyunundaki gibi, kendim de dahil tüm aktörleri görüyorum ve hepsi de bana yabancı geliyor. Kendi yüzümü, beni rahatsız eden bir duygusuzlukla izliyorum; başka bir kişinin düşüncelerine tecavüz etmiş gibi oluyorum ve kişiliğimin cömert bir yanı, bu ihlali yarı yarıya bağışlıyor. O sırada, ben, gerçekten kendim değilim.

Bu tuhaflık benim için yeni değil. Hepimizin yaşamında zaman zaman tanıdığımız şeyler bize oldukça yabancı gelir, gördüğümüz şey en ince ayrıntısına kadar aslının bir eş-örneği gibidir, fakat bizim için tanıdık olma niteliğini yitirmiştir. Bunu, geçen hafta gölden döndüğümde evde farketmiştim. Bu deneyim zihnimin bir yerinde bilmediğim, yabancı bir ada gibi duruyor.

Her zamanki gibi göle yürüyüş yapmış, gölün yüzeyindeki ışığı incelemiştim. O gün gölün yüzeyi öylesine çalkantılıydı ki, güneşi iğne başları kadar küçücük noktalara bölüp parçalıyordu. Bu görünüm beni her zaman çok coşkulandırmıştır. Dönüşte, bildiğim doğa görüntülerinin bana yabancı geldiğini farkettim bir anda. Geçen yıl yıldırım çarpmasıyla yanan ağacı gördüm fakat gökyü-

züne uzanan ölü dalları bir steryooptik içindeymiş gibi görünüyordu ve elimi ileri doğru uzattığım zaman, çok uzaklardaymış ve minyatürleşmiş gibiydi. İlerledikçe, solumdaki yolla sınır oluşturan taş duvar, bütünüyle yabancı gelmeye başladı; taşlardaki desenler onları daha önce hiç görmediğime beni inandırmak için yeni baştan yerleşiyorlardı. Bay Wychin ve eşini selamladım, fakat bana öylesine yabancıydılar ki, Bay Wychin'in yüz hatlarının uyumsuzluğunu, ardından karısının yürürken iki yana sallanışını farkettim. Durup arkalarından baktım; algıladıklarım benim için bütünüyle yeniydi.

Bunların hiçbiri beni korkutmadı. Yalnızca bir tür durgunluk getirdi; bir şeyin ters çevrilmiş görüntüsünü aynada görmüşüz de, onun aynı şeyin farklı bir görünümü olduğunu biliyormuşuz gibi. Bir sonraki dönemeçte olan evime yaklaştığım zaman, komşumun köpeği, alışık olduğu biçimde beni karşılamak için dışarıya koştu. Beni tanımakta hiç güçlük çekmedi, ne de ben onu, yalnızca en ince ayrıntısına kadar kendisine benzeyen, fakat kendisinin yerini almış bir köpeği andırıyordu. Gerçekten de, daha önce onun bu denli çirkin yüzlü olduğunun, kıpır kıpır gerdanının ve kısa, kalın bacaklarının hiç farkına varmamıştım. Elim her zamanki selamını verdi, o da kabul etti; oysa o elin bana ait olmadığına ilişkin bir düşüncem vardı. Köşeyi dönünce, evimin beklediğim gibi olduğunu gördüm, fakat yine, onu daha önce hiç görmediğimi hissettim. Yüksek çatısı geri kalan bölümüne göre çok uzuncaydı ve zihnimde, evin percereleriyle bana baktığını, onun da beni aynı ölçüde yabancı bulduğunu canlandırdım.

İçeriye girip pencerenin kenarında oturdum ve sonunda, dilsiz nesneler, sanki her zaman böyle yaparlarmış ve benimle deneyimlerini paylaşırlarmış gibi, bana tanıdık bir biçimde seslenmeye başladılar. Her şeyin bana yabancı (bir yanda da tıpatıp her zamanki gibi) olmasına karşın, ağacı, köpeği ya da evi tanımakta hiç güçlük çekmemiş olmam olağanüstüydü. Onların aynı şeyler olduğunu, fakat tam bir kopyalama simyası sayesinde kendilerini gizlediklerini biliyordum. Bu tuhaflık bir daha başıma gelmedi. Acaba bedenim çok yakında ruhumdan ayrılacağına ve artık evimde, tanıdık şeylerin dünyasında olmadığına mı dikkat çekiyordu?

***

Dün gece rüyamda kendi otopsimi izlediğimi gördüm. Ameliyat masasına uzatılmış olan kendi bedenimi yukardan izliyordum. Doktor bedenime doğru eğilmişti. Ben de masanın öteki tarafındaydım, fakat kendimi tam olarak göremiyordum. Canlı ve ölü kendimi aynı anda izleyebiliyordum. Son aylarda hep söylediğim gibi, mesanemin rahatsız olduğuna ve ölüm nedenim olacağına inanıyorum. Doktor çıplak bedeni kesti ve mükemmel bir neşter hareketiyle kasları iki yana açarak mesanemi çıkardı. Yanındaki küçük masanın üzerinde duran bir deftere mesanemin dış görünüşüne ilişkin notlar aldı, sonra mesanemin içini dışına çevirdi. Bu, üçgensi alandaki mesane duvarlarının gözümde hatırı sayılır ölçüde büyümesine, yol açtı. Yukardan olayı izlerken, canlı olan kendi bedenim aracılığıyla konuştum ve teşhisimin doğruluğunu belirttim. Yüzü olmayan, fakat gözlükleri olan öteki doktor, mesanede hiçbir hastalık izine rastlamayınca canım sıkıldı. Üstelik, kendisini uyarmama karşın, incelemesini göğüs kafesimi keserek sürdürmek üzereydi ki bu yüzden kendimi çok kötü hissettim, çünkü kalbimle ve ciğerlerimle asla sorunum olmamıştı. Öylesine kötü olmuştum ki, gözlerimi açtım ve gölün üzerindeki ilk ışıklar beni tamamen uyandırdı.

Bu rüyadan sonra, son yolculuğumun çok yakında olduğundan artık hiç kuşkum yok. Çingenenin kehaneti gerçekleşecek, hem de hiç bir dirençle karşılaşmaksızın. Gökyüzü aydınlanırken, o sonsuz manyetik denize girmek için kendimi hazırlama işine başlıyorum. Buna karşın, öteki doktorun, gerçeği algılamadaki isteksizliği bende bir türlü silkinip atamadığım bir hoşnutsuzluk duygusu uyandırıyor.

Bu roman Franz Anton Mesmer'in yaşamındaki gerçek bir olaya dayanmaktadır. Mesmer'in 5.Bölümde ortaya çıkardığı elyazmaları, Dr. Mesmer'in 1779 tarihli *Mémoire sur la découverte du magnétisme animal* adlı kitabının, Captain V.R. Myers tarafından yapılmış olan 1948 tarihli çevirisinden serbestçe uyarlanmıştır. Önsözünü Gilbert Frankau'nun yazmış olduğu Mesmerism adlı kitaba (Londra 1948) başvurabilirsiniz.

Matmazel Paradies'in Dr.Mesmer'in tedavisi altında olduğu sırada Mozart'la karşılaşması pek olası değildir, ama daha önceden karşılaşmışlardı. 1783'te Salzburg'ta tekrar karşılaştılar ve Mozart Matmazel Paradies için bir konçerto (B-flat, K.456) yazdı. Matmazel Paradies'in öğretmenleri, her ikisi de onun bestelerini etkileyen Kozeluch ve Salieri'ydi. Matmazel Paradies bir konser piyanisti ve şarkıcı olarak Avrupa'da ünlendi. Paris, Prag, Berlin ve Londra gibi kentlerde çoğunlukla kendi bestelerini icra etti.1808'de Viyana'da bir müzik okulu kurdu. 1824'te, 65 yaşındayken öldü.

Witold Gombrowicz

FERDYDURKE

Roman/Çev.: Yaşar Avunç/266 sayfa/ISBN 975-539-115-0

Yirminci yüzyıl romanının doruklarından birini oluşturan *Ferdydurke* sınıflandırılamaz bir yapıttır. Siyasal bir alegori, modern uygarlığın gerçeküstücü bir incelemesi, varoluşçu bir roman ve klasik Polonya edebiyatının tüm ögelerini içeren karmaşık bir parodi olduğu şeklinde farklı değerlendirmelere tabi tutulsa da ortak kanı, tartışmasız bir başyapıt olduğudur. Yayımlandıktan kısa bir süre sonra Polonya'da yasaklanan bu saygısız, satirik yapıt, toplumsallığın her alanına şiddetli bir saldırı, bir isyan, bir lanettir...

Ana teması, otuz yaşlarındaki genç bir adamın kendi hayatı üzerine düşünürken "küçültülüp" liseye geri gönderilmesi olan *Ferdydurke,* başka temalarla kesişerek ya da onlara teğet geçerek gelişir. Modern gündelik hayatın en "mahrem" mekânları olan yatak odalarına ve tuvaletlere dev büyüteçlerle dalan, derin psikolojik ve felsefi göndermeler içeren bu yapıt, modern şehir ve kır hayatının pisliğini deşmekte, bu leş kokulu varoluşun temelindeki esareti yüzümüze çarpmaktadır: *"Hepimiz başkalarına göre yaşıyoruz!"*

Yetişkinler dünyasındaki yapay toplumsal roller; çocuğun karşısına çıkan ilk kurum olan okulun bıktırıcı, ezbere dayalı atmosferi ve "vatan, millet ideali"; gençliğe, spora, tekniğe ve teknolojiye tapan "ilerici" modern orta sınıf ailesinin kirli çamaşırları; gönüllü köpekliğe can atan yoksullar; varlık nedenlerini birbirlerinde bulan ve aynı verili davranış kalıplarını benimsemiş aristokrat efendiler ve köleler... Gombrowicz'in lanetine uğrarlar...

Ferdydurke, geçmiş bir "altın çağ"a ağıt değildir. *Ferdydurke*'de doğrudan doğruya karşısındakine göre biçimlenen "ezeli oyuncu insan" ve modern insanın yaşamını sahteleştiren kültürel şema hedef alınır. *Ferdydurke,* yıkıcıdır! Öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, "büyük vatan şairleri", anneler, veliler, sanatçılar, eleştirmenler, gençler, yetişkinler, ilericiler, kentliler, köylüler, burjuvalar, aristokratlar ile sanat ve aşk, biçimin en derin ifadesi olan yüzler, kıçlar, baldırlar... kısacası her kurum ve kimlik, yaldızlı ve cilalı bütün ilişkiler bu müstehcen romanda aşağılanır.

Sahte hayatlar yaşamak istemeyenler; yetişkinlerin dünyasına yetersizlikleri ve olgunlaşmamışlıklarıyla karşı çıkmak isteyenler için...

Iain Banks

EŞEKARISI FABRİKASI

Roman/Çev.: Aslı Biçen/173 sayfa/ISBN 975-539-130-4

Fay Weldon'ın "çağdaş İngiliz edebiyatının büyük beyaz umudu" diyerek selamladığı İskoç yazar Iain Banks'in ilk romanı *Eşekarısı Fabrikası*, 1980'li yıllarda İngiltere'de yayımlanan tüm romanlar arasında en çok tartışılan kitaplardan biri oldu. Gazete ve dergilerde abartılı yergi ve övgülerle sürdürülen tartışmaların harareti dindikten ve Banks yazdığı diğer romanlarla yeteneğini kanıtladıktan sonra kitaba gerçek değeri verilebildi: Metin, çocuk ve şiddet temasını işleyişindeki başarısı açısından *Sineklerin Tanrısı* ve *Teneke Trampet* gibi başyapıtlarla kıyaslanıyor artık.

Gotik roman geleneğine uygun olarak, olaylar İskoçya kıyılarında, tecrit edilmiş bir adacıkta ve temelde üç kişi etrafında gelişiyor. 60'lı yıllarda hippi anarşist bir gruba katılmış olan eksantrik baba, tuhaf deneyler yapmaya meraklı, oğluna saçma sapan şeyler öğretmekten zevk alan bir biyokimyacı. "Aile"nin son derece duyarlı, kırılgan ve zeki büyük oğlu Eric, tıp fakültesinde öğrenciyken karşılaştığı korkunç bir olay yüzünden akli dengesini yitirmiş ve geri döndüğü ada civarındaki bütün köpekleri yakmaya başladığı için kapatıldığı tımarhaneden kaçan, tehlikeli biri. Romanın anlatıcısı Frank ise, babası doğum kaydını bilerek yaptırmadığı için resmen var olmayan ve bu yüzden de çok yalnız bir hayat süren bir çocuk. Tüm yalnız çocuklar gibi Frank de fantezilerle dokuduğu mitik bir dünya yaratmıştır kendine. Ama şiddet, zulüm ve ölüm üzerine kurulu bir dünyadır onunki. Olağanüstü zekice planlar kurarak kendi yaşlarındaki iki kuzenini ve öz kardeşini öldürmüştür. Eşekarısı Fabrikası gibi karmaşık düzenekler kurarak korkunç eziyetlerle öldürdüğü hayvanların, ölme biçimleriyle kendisine yakın geleceği haber verdiklerine inanır. Romanın sonunda yaptığı bir keşif, bu mitik dünyanın tamamen yıkılmasına ve kendisi hakkındaki korkunç gerçeği öğrenmesine yol açacaktır.

Banks inanılmaz hayal gücü ve anlatı ustalığıyla gerçeküstücü resimlerden çıkmışa benzeyen müthiş sahneler yaratıyor bu romanda. Dehşet ve ölümle dolu, ama ironik ve gerçekten iyi yazılmış bir kitap bu. Ahlâki bir mesajı falan yok, ama okuru fena halde tedirgin ediyor. Masumiyeti tıkıştırdığımız son sığınak olan çocukluğun içerebileceği şiddetle yüzleştiriyor çünkü bizi.

Iain Banks

ROCK LANETİ

Roman/Çev.: Aysun Babacan/285 sayfa/ISBN 975-539-122-3

Eşekarısı Fabrikası adlı çarpıcı ilk romanıyla Türk okuruna tanıttığımız İskoç yazar Banks'den, bambaşka, son derece yalın ve hüzünlü bir roman sunuyoruz bu kez. Ele aldığı konuyla ironik bir tezat oluşturan, burukluk ve tevazu ile yazılmış bir roman *Rock Laneti*.

Bir rock yıldızının hikâyesi anlatılıyor. Ama rock yıldızı deyince gözümüzde canlanan uçuk kaçık, kaprisli, sorumsuz, kendini kimi zaman megalomanlık derecesinde beğenen ve müzikten başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen rockçı imgesiyle hiç alakası yok kahramanımız Daniel Weir'ın. Alçakgönüllü, tabiatı gereği solcu, inzivaya çekilmiş, sıradan insanlarla hoş bir ilişki sürdüren "sıradışı" bir yıldız.

Weir son derece tipsiz, uzun boylu ve sakar bir alt sınıf çocuğu olarak inatla, Allah vergisi müzik yeteneği bir işe yarasın diye uğraşıyor. Sonunda işlerini çok iyi yapan güzel ve zengin çocuklarla bir grup kurarak, Led Zep, Deep Purple gibi bir mega-rock grubunun beyni haline geliyor ve ne yapacağını bilemeyecek kadar çok para kazanıyor. Kadınlarla ilişkilerinde ve müzik dışı her şeyde bayağı acemi, şaşkın ve beceriksiz olan yıldızımız birbiri ardı sıra gelen ve kendisini suçlu gördüğü talihsizlikler sonucu grubun dağılmasıyla uzun yıllar süren bir iç hesaplaşma sürecine giriyor. Bir intihar kararının gerekçesi olarak son derece hoş bir üslupla anlattığı hayat hikâyesinin sonunda aldığı karar ise yine "sıradışı"...

"Vitrinde yaşama"nın başdöndürücü cazibesiyle tevazu, yalınlık, sevgi, dostluk ve "hayat beceriksizliği" gibi değerlerin çatıştığı bir dünya, biraz da taraflı bir dille anlatılıyor bu romanda. Rock'ın temsil ettiği her şeyden ürken ahlâkçı tutuculuğa da, rock'ın eğlence endüstrisinin ehlileştirilmiş bir alt kolu haline gelmesinde önemli rolü olan "çılgınlık" ideolojisine de ironik bir mesafeden bakıyor Banks. Sadece rock dünyasını daha içeriden tanımak isteyen genç okurların değil, bütün ciddi edebiyat okurlarının ilgisini çekeceğini umduğumuz bir roman *Rock Laneti*.

Pierre Jean Jouve

PAULINA 1880

Roman/Çev.: Ece Korkut/181 sayfa/ISBN 975-539-126-6

Fransız edebiyatının 'karanlık' yazarlarından Pierre Jean Jouve'un *Paulina 1880* adlı romanı, insan ruhunun derinliklerine doğru bir yolculuktur.

Soylu aile ortamında yetiştirilen güzeller güzeli Paulina'nın, içindeki tinselliği ve şehveti erken yaşta keşfedişiyle çıktığı serüven dolu yolculuk, babasının dostu olan kontla yaşadığı 'yasak aşk'la başlar. Çılgın bir tutkunun, tanrısal bir iradenin pençesindeki bu ruh, tinsellikle şehveti iç içe sokar ve Paulina, her ikisini de Tanrı buyruğu gibi, Tanrı'yla bir ilişki gibi yaşar. Yasağın ve esrarın açtığı kapılardan manastıra, hapishaneye kadar uzanan delice tutkuda Paulina'yı bekleyen şey, her türden suç ve günahtır.

"İlk günah", babaya ya da Tanrı'ya ihanettir: Kadınlık arzularını keşfeden genç kız, soylu ailenin yumuşak ama baskıcı kuşatıcılığına rağmen, belki de, kendini babaya ya da Tanrı'ya değil, bir başka erkeğe teslim ettiği için "suçlu"dur.

Ama şehvet, duyguların bu en yalını ve çıplağı, doğal insanın keşfidir. Şehvetten de Tanrı'dan da vazgeçmez Paulina. Beden kutsaldır; sevişmek, öncesi ve sonrasıyla bir tür simgesel ayindir ve tutkulu ruhlarda suça yer yoktur. Çünkü dini duygularla esrarlı günah, iç içedir. Sevilen şey; Tanrı, şehvet ve ölümdür.

Kiminle sevişmektedir Paulina? Sevgilisi kontla mı, yoksa Tanrı'nın Oğlu'yla mı? Peki ya ölüm nedir? Tanrı'nın, kendisine ait olanı başkasının kollarından çekip alması değil midir?

Paulina'nın ruhunda huzura yer yoktur. Aşkından ve şehvetinden duyduğu acıyla sığındığı manastırdaki yaşamı da herkesten farklıdır: Kendini maddi acılara atar, bedenini yaralar. Tanrı'nın Oğlu'nun acılarını taklit ederek O'nunla bir olmak ister... ve kovulur...

Pierre Jean Jouve'un görsel, sinematografik imgelerle dolu ve düzyazıyla şiir arasındaki sınırları belirsizleştiren bu romanı, yaşamın ve ruhun sınırlarını zorlayanlar içindir...

Sören Kierkegaard

BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ

Roman/Çev.: Süha Sertabiboğlu/147 sayfa/ISBN 975-539-144-4

Kierkegaard, *Baştan Çıkarıcının Günlüğü*'nde insanlık tarihi kadar eski olan baştan çıkarma "uğraşı"nı yeniden gözden geçirmeye teşvik ediyor bizi. Bununla bağlantılı olarak da öpüşme, gençkızlık, nişanlılık, evlilik vs. gibi "bildik" konulara ironik yorumlar getiriyor. Kierkegaard'a göre hayatın üç aşaması vardır: Estetik, etik ve dinsel aşama. Bunlardan ilki olan estetik aşamada her şey zevkin çevresinde toplanır. *Ya/Ya Da*'nın bir bölümünü oluşturan, ancak bağımsız bir bütünlüğe de sahip olan *Baştan Çıkarıcının Günlüğü* işte bu estetik aşamaya dair...

Kierkegaard Regine Olsen adında on yedi yaşında bir kızla nişanlanır, bir sene sonra da kitapta da ipuçlarını bulabileceğiniz sebeplerden nişanı bozar ve Berlin'e kaçıp *Ya/Ya Da*'yı bitirir. Bazı temel otobiyografik özellikler yüzünden Kierkegaard'ı "baştan çıkarıcı" Johannes'le özdeşleştirenler olsa da günlük, kurmaca ağırlıklıdır. Aslında, kitapta ne sıradan bir baştan çıkarıcı sözkonusu ne de alışıldık bir günlük: Johannes, kendini etik, estetik ve erotik içerimleri olan bir aşk bilgeliğiyle donatmış sıradışı bir baştan çıkarıcı; bir estet, bir "erotist." Ayrıca özgürlük düşkünü biri. Hem kendisinin özgür olması gerekiyor, hem de baştan çıkardıklarının. Günlüğe gelince; her ne kadar bazı tarihler göze çarpıyorsa da okurun en az hissedeceği şey günlük formu olacak; en çok hissedeceği ise ironik gözlemlerle bezenmiş sıkı bir roman tadı.

Özgürlükçü bir erotist estetin baştan çıkarma üzerine klasikleşmiş gözlemleri...

Ariel Dorfman

KONFIDENZ

Roman/Çev.: Aslı Biçen/123 sayfa/ISBN 975-539-148-7

"Bir gün mutlaka olacaktı. Deneyimin getirdiği başdönmesi içinde Tanrı'yı görebilen bir yazar, bir kurban, bir devrimci çıkacaktı. Ama bunun Dorfman kadar yalın ve büyük bir yazar olmasını kimse beklemiyordu." diyor John Berger. *Konfidenz*, bu sözlerin hiçbir abartma içermediğini kanıtlayan müthiş bir roman.

Sevgilisi Martin'in peşinden Paris'e gelen Barbara adında bir kadın, bir otel odasına girdiği anda telefon çalar. Arayan Leon adında, hiç tanımadığı, ama kendisi hakkında her şeyi, hatta hayatının en mahrem yönlerini bile bilen bir adamdır. Barbara'ya Martin'in başının belada olduğunu söyler. Martin oraya aslında gizli bir siyasi direniş örgütüne katılmak için gelmiştir ve Leon da örgütte Martin'den sorumlu olan kişidir. Kısa aralarla tam dokuz saat konuşurlar telefonda. Leon'un Barbara'yla ilgilenmesinin nedeninin sadece siyasi sorumluluk olmadığı anlaşılır. Son derece gerilimli bir tonda Barbara'nın Martin'le ilişkisinden, aldığı mektuplardan, mesleğinden, çocukluklarından, hikâyelerden, erkeklerin zayıflığından, yalan ve ihanetten, siyaset ve direnişten, rüyalardan, aşktan, "kendi acılarına âşık oldukları için kalplerinde başkalarının acılarına yer kalmayan" insanlardan bahsederler. Leon şaşırtıcı bir itirafta bulunduktan sonra kendini çırılçıplak ortaya koyar: Hayatını başkalarının acılarını emmekle geçirmiş bir sünger gibidir. "Varlığının orta yerinde dişiliğin o derin yarasına benzeyen bir şey vardır ve dünyanın acıları buradan içine dolmaktadır." Bu upuzun konuşma, en yoğunlaştığı anlardan birinde beklenmedik bir biçimde kesilir ve başdöndürücü bir olaylar zinciri başlar... Bütün bunlar olurken de bizlere Leon'la Barbara'nın hikâyesini anlatan yazar, durmadan kendisini sorgulamaktadır.

"Katillerin dünyasında düş kurmaya cesaret eden" insanları anlatan hüzünlü ve politik bir roman *Konfidenz*. Yazarın anlatı ustalığına hayretler edilerek, bir solukta okunacak bir başyapıt.